

శ్రీరామాచల పూర్ణబోధిని.

గ్రంథకర్త

25

బ్ర॥ హ్మ॥ శ్రీ॥ వారణాసి రామయ్య

హరిదాసు. గారు.

ప్రతులు. ౨౦౦౦

మ॥ రా॥ కొండాచెన్నరెడ్డి తమ్ముడు వైంకటరెడ్డి.
రాజశ్రీ చిరాగువీరిన్న తమ్ముడు బుచ్చన్న.
తోటాకుశ్వరయ్య. మొదలుగాగల సద్భక్తుల
ద్రవ్యసహాయముచే,
పంచాక్షరీముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె.

హైదరాబాద్.

[దక్కన్.]

వైశాఖ ॥ బ ॥ ౧౩ మంగళవారం.

93

శ్రీనాథా త్రయాయనమః.

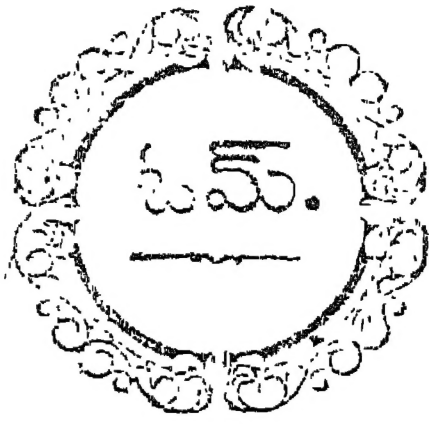
క || గురురూప నిమహత్వము || గురైగురు నరులు మూఢగు
ణములచేతక || గురుమంత్రమిచ్చి బ్రోవవే || గురురాజవ
త్తమూర్తిక గుణవిస్ఫుర్తిక ||

గ్రంథానిమానులు.

బ || శ్రీ || బ్రహ్మాండం నరసింహారావు.
చివుకుల వెంకటాచల శాస్త్రి.
నారాయణం నరసింహ శాస్త్రి.
పెద్దిబొట్ల సీతయ్య గారు.
భాస్కరబొట్ల చెల్లియ్యగారు.
తీగెవలపు శేషయ్యగారు.
సాగి వెంకటరామయ్య. రామచంద్రయ్య.
వేమవరపు విశ్వనాథం||
జాణకి రామారావు.
లక్ష్మీరావు పట్వారి పేదమంగలారం.
కంభంపాటి రామక్రిష్ణ సోమయాజులుగారు.
ఏ. కాశీపతి గారు.
మశుర బాదపాండురంగయ్య

శికింద్రాబాదు వైశ్యులు.

మ || రా || ముస్త్యాల మానయ్య.
బూరుగు విశ్వనాథం తమ్ముడు మహదేవు వీరన్న.
వంగపల్లి వీరేశలింగం.
వంగపల్లి నీలకంఠం.
పుపలంచి రాజన్న.
తోట ఈశ్వరయ్య.
పాత లక్ష్మయ్య.
శ్రీరాం లింగమూర్తిక.
మడూరిక్రిష్ణయ్య.
తోడ్పూనూరి కొండయ్య.
రేడింతల లింగన్న.

హరిః ఓం.

శ్రీ

శ్రీశివాయ గుర వేనమః

శ్రీ

శ్రీపాండురంగ పరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీమదనఘాత గోపాల దేవే కేంద్రదామైసమః

శ్రీరామాచల పూర్ణబోధిని.

శ్లో॥ శ్రీగురుం విఠలానందం । పరాత్పరజగత్ప్రభుమ్ ।

ద్రోణోక్త్యవ్యాపకందేవం । శుద్ధమత్యంతనిమగ్నమ్ ॥

శ్లో॥ నమోస్తు రామాయ సలక్షణాయ దేవ్యే చ తస్యై జనకా

త్మదామై । నమోస్తురుద్రేంద్రయమానిలేభ్యో నమోస్తు చంద్రా

కృణురుద్దశేభ్యః । ... ..

శ్లో॥ లక్ష్మీర్యస్య పరిగ్రహాః కనులభూః సూనుర్గురుత్మాన్ రథః ।

పౌత్రశ్చంద్రవిభూషణస్సరగురుః శేషశ్చశయ్యాసనమ్ ।

బ్రహ్మాండం వరమందిరం సురగణా యస్య ప్రభోస్సేవకాః ।

సద్రోణోక్త్యకుటుంబపాలనపరః కుర్యాత్సదామంగళమ్ ॥

శ్లో॥ బ్రహ్మనాయుగిరీశ శేషగుడా దేవేంద్రకామగారుక్షం

ద్రాక్షో వరుణానలోమరుయమా విష్ణేశవిశ్ణుశ్చ రా ।

నాసత్యోఽఋతిర్మదుర్గణయుతాః ఘర్జన్యమిత్రాదయాః ।

సస్త్రీకాస్సరపుంగవాప్రతిదివం కుర్వంతుః సోమంగళమ్ ॥

శ్లో॥ విశ్వామిత్ర పరాశరావ్యభృగవోగస్త్యః పులస్త్యః క్రతుః

శ్రీమానత్రిమరీచకౌత్సపులహాః శక్తిర్వశిష్ఠోంగిరాః ।

మాంధవ్యోబ్జమదగ్నిగౌతమభరద్వాజాదయస్తాపసాః ।

శ్రీమద్విష్ణుపదాబ్జాన్ శ్రీవరతాః కుర్యాత్సదామంగళమ్ ॥

మూంధాతానహుజోంబరీష సగరా రాజాప్తధుర్వైహయః॥

శ్రీమాన్ధర్మసుతోనలోదశరథో రామాయయాతిర్భువః॥

ఇత్వాకుశ్చ విభీషణశ్చ మరుతస్త్రితాన పాదభృషాః॥

ఇత్యాద్యాభువిభూభుజఃప్రతిదినం కుర్యాత్సదామంగళమ్॥

శ్రీమేద్ద్విమవాంశ్చమందకగిరిః కైలాసశైలస్తదా॥

మాహేంద్రమలయశ్చవింధ్యవిషధౌ సింహస్తథాదైవ

తః॥ సహ్యాద్విర్వరగంధమాదనగిరిశ్చైనాక గోమంతశాః॥

ఇత్యాద్యాభునభూభృతఃప్రతిదినంకుర్యాత్సదామంగళమ్॥

గంగాసింధు సరస్వతీచ యమునా॥ గోదావరీ నర్మదా

కృష్ణా భీమరథీచ ఘ్నసరయాః శ్రీగంధకీ గోమతీ॥

కావేరీ కపిలా ప్రయాగవినతా॥ వేత్రావతీ వ్యాదయో

నద్యః శ్రీహరి పాదపంకజభవాః కుర్యాత్సదామంగళమ్॥

వేదాశ్చోపనిషద్గణాశ్చ వివిధా స్సాంగాః పురాణాన్వితా

వేదాంతాలపి మంత్ర తంత్ర సహితాస్త రాః స్మృతీనాం

గణాః కావ్యాలంకృతి నీతినాటకగణాశ్చబ్దాశ్చనానావిధాః

శ్రీవిష్ణోర్గుణరాశి కీర్తనపరాః కుర్యాత్సదామంగళమ్॥

ఆదిత్యాది నవగ్రహశ్శుభకరా మేషాదయోరాశయః

నక్షత్రాణి సయోగకాశ్చ తిథయస్తద్దేవతాస్తద్గణాః॥ మా

సాబ్దాబ్జుతవస్తథేవ దివసా స్సంధ్యాస్తథారాత్రయః॥ స

ర్వే స్థావరజంగమాఃప్రతిదినం కుర్యాత్సదా మంగళమ్॥

ఇత్యేతద్వర మంగళాష్టకమిదం శ్రీవాదిరాజేశ్వరై ర్వా

ఖ్యాతం జగతామభీష్ట ఫలదంసర్వాశుభభ్యంసనం॥ మాం

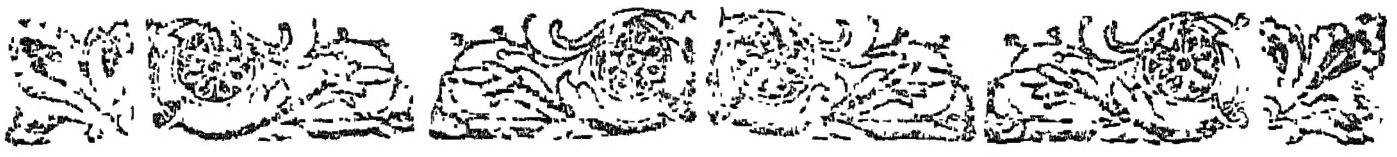
గల్యాది శుభక్రియాను సతతం సంధ్యానుపాయఃపతేద్ధ

ర్మార్గాదిసమస్తవాంఛితఫలం ప్రాప్నోత్యసామానవః॥

వాదిరాజకృత మంగళాష్టకం సంపూర్ణమ్.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు

హరిఃఓమ్.

శ్రీ దత్తాత్రేయాయై నమః

శ్రీ గోపాల స్వామి సర్వరవే నమః.

శ్రీ రామాచల పూర్ణబోధిని.

—* నాంది. *—

శా. శ్రీ రామాచల పూర్ణ బోధకుండవై చిద్రూపతేజుండవై !
సారాచార విచారనిర్గుణుడవై సన్నాని పాతుగ్రిండవై ధీరాకా
శపరా సరాత్పరుడవై దేదీప్య మానుండవై కారుణ్యంబున
దాస పోషకుడవై కన్పట్టు నిన్ వేడెదన్. ...

దైవ ప్రార్థన.

సీ. శాంతాయ దాంతాయ సత్యస్వరూపాయ శ్యామలదేహాయ
శరణుశరణు ! యోగసంపూర్ణాయ యోగాదివిశ్లేషాయ గోప్త్రీదా
నందాయ శరణు శరణు ! నిగుణబ్రహ్మాయ నిర్మలమనాయ
సద్రూప చిద్రూప శరణుశరణు ! బ్రహ్మాండ భౌంద్రాంత్రా
ణాధి దేవాయ సారవిచారాయ శరణు శరణు గీ. శంభితా
మ వినాశాయ శరణు శరణు గరుడవాహనానాథాయ శరణు
శరణు పరమ. పురుషాయ బ్రహ్మయ శరణు శరణు సత్యదేవ
త్రాయ నిత్యాయ శరణుశరణు ॥ ..

సీ. యోగీశ్వరేశ్వరయోగిశ్వరాచార గాణగాపురి శైల ఘోషవాస |
నీభక్తవరులకు నిఖిలసంపదలిచ్చిక్రూరపరాక్రమములఁగూర్చి ము
ణచి | పూర్ణాయుప్రసూయహంభోగ భాగ్యంబులు పుత్రప్రాప్తాని
పుణ్యసతులు | జ్ఞానవేరాగ్యాదికంబులు మోక్షమునుగల్గించి
యఘములు కడకుఁద్రోశి గీ. భక్తవత్సలరను చాపుధిచోదుగా
ర్తి | నీదుకానుక నాచైవ నెనరునుంచి | భక్తిమందిరమనుగాపు
భవవినాశ | దత్తయోగింద్రనిగుణతాపసేంద్ర | ...

సీ. పరమ యోగజ్ఞానపారీణతలయందు వేద వేదాంగాది పీఠుల
యందు | స్మారవేష్టన శైవ శాస్త్రపురాణాది హాసములందు
యందు | మంత్ర తంత్రాగమ మంత్రార్థముల యందు
అష్టసింధులయందు అచలమందు | యజ్ఞరక్షణమందు యాగభో
క్తలయందు జ్ఞానబోధనయందు | కరుణయందు గీ॥ నిరుపమా
నంద దాయినై నెగడింట్లు | బ్రహ్మశంకర నిర్గుణ బ్రహ్మమై
న | దత్తయోగింద్ర ఆచంద్రతారకముగ | నాదుకావ్యముపో
షించు నశినసాభ || ...

గీ. మరకత మణిమయ భూషా | నిరుపమ కరుణా కటాక్ష
నిర్జరపోషా | సరసఖకపటసువేషా | సరగునబట్టాల్లిగాచుచా
రుసుభోషా || ...

—* విఘ్నేశ్వర స్తవము. *

౧. విఘ్న పతివిఘ్న రాజా | విఘ్నేశ్వరవిఘ్న నాశవిద్యానిలయాం
విఘ్న చయంబులుకృపతో | భగ్నము సేయంగివయ్య పార్వతి
పుత్ర || ...

—* సరస్వతీ స్తవము. *

౧. వేదేశోచనవీణను పాణినిధిరయించియుండుపద్మజరాణి | పాణి
పడదనములు గీర్వాణి | నాదన్వాయము వసించుంపగదే ||

పాలరాధికా ప్రాణలోల ॥

—(గ్రంథకర్త)—

గీ ॥ పరగగోపాలదేశిక ప్రభునిపాద । పద్మములభక్తిసల్పెడి వా
గణాసి । రానుయాఖ్యుడ సజ్జనప్రేమపరుడ । దత్తయోగీం
ద్యుగొలిచెడి ధరణీసురుడ ॥

గీ ॥ కోటయాపుల్లమాం బలకోర్కెదీర । వసుధహారసగోత్ర వి
వర్ధనముగ । బుట్టిగోపాలదేశికు భోధనలన దత్తయోగీంద్ర
పదపద్మ ధ్యాసనుండి ॥

క ॥ హరిసేవాద్యర్చ నలును । గురుభక్తియు తత్త్వమహిమ గుఱు
బెఱుఁగ । సర్గురువరుఁడు పూర్ణకృపతో । హరిదాసనునా
మమిడియె య్హా-బనుచున్ ॥

కాపున నాయిష్ట్యైవమగు శ్రీదత్తాత్రేయులను నేడెప్పుడోవు
పూర్ణభోధ సిద్ధిస్తుముగాఁ బ్రసమాప్తి నొందించుటకు కరకమలం
బులముకులించి యథాశక్తి పూజగావించి ప్రార్థింపు చున్నాడను.

గీ ॥ అత్రయననూయ దంపతుల్ హర్ష మొందు । యోగమోగ
బ్రవృత్తి వియోగపతివి । సత్సంగుల సద్రూప సత్యదేవ ।
తాపసకులవివర్ధన దత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ సగుణవిగ్ధుల బ్రహ్మోక్త్య సాధకములు । శాశ్వతానంద దా
యియా చరిత రచన । సేమబూనితగావున శ్రీకేశ । తప్పు
విడి యొప్పుగనుజూడు దత్త మూర్తి ॥

గీ ॥ జ్ఞానసంచయ మొప్పెడి ఘనతనెంచి । సజ్జనావళికాక్షుదజనిత
మైన । కావ్యముగజేసి యాబ్రహ్మకల్పములను ధాత్రివ్యాపిం
ప । జేయమదత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ శంఖచక్రములును గద శార్ఙ్గముడు । దండములునారు భుజ
ముల దాల్చి నాన వరుల పోషింతురని నమ్మి వాంఛదీర । చి
త్తమంగగ ధ్యానింతు దత్తమూర్తి ॥

- గీ || వేద వేదాధికతత్వ వివేకశీల । శుద్ధాగ్గణ పరమాత్మసుం
దరాంగ । పందితా కారసన్నాని వరకుమార । ధ్యానమును జే
తు నిన్నది దత్తమూర్తి ॥
- గీ || సగుణనిగుణబ్రహ్మేశ్వర సరశిజూపు । సర్వరూపక సగుణా
త్మసత్యదేవ । నిన్ను యావాహనము జేతునిర్మలముగ దాస
హృదయంబునను నిల్వ దత్తమూర్తి ॥
- గీ || మణిమయంబగుసింహాసనంబు నమర । జేసితిని విశ్రమింపుము
శ్రీముకుంద । భువనరక్షణకేశవ భోగిశచున । తడచ సేయక
గూర్చుండు దత్తమూర్తి ॥
- గీ || నిర్మలంబగుహృదయంబు నివ్వటిలగ । శుద్ధజ్ఞేశ్వర్య పూర్ణత
నెఱిగియుండి । ఆససంబిచ్చువాడ నీవయ్యటలచి । దయను
పూజలుగైకొను దత్తమూర్తి ॥
- గీ || అసుఖమిచ్చింతు శాసనానందతేజ । దాసజన పాలముక్తి
సంభానశీల । జ్ఞానసంచయ గుణలీల ఘనకృపాల । నైవరా
యడగైకొను దత్తమూర్తి ॥
- గీ || సర్వకర్మ నిరాకృతి సలిపి మరియు । నిశ్చయజ్ఞానచిత్తంబుని
చ్చిపిదప । నున్ననీభావపాద్యంబు నెప్పగింతు । దయచుగై
కొనుమయ్య శ్రీ దత్తమూర్తి ॥
- గీ || సత్తుచిత్తులపూజ్యులు సంకువెలుగు । సచ్చిదానందరూప
యోసత్యదేవ । అమలపంచామృత స్నాన మమర జేతు ।
దాసవరదుడగైకొను దత్తమూర్తి ॥
- గీ || యమున గంగయు కావేరి యాదిగలుగు । నదుల జలములు
స్నానంబునకును యోగ్యమునుచు । బెచ్చి సమర్పింతు మార
తేజ । దయనగొని స్నానమునుజేయు దత్తమూర్తి ॥
- గీ || పరగ శుద్ధోదకంబుత్తు పరమపురుష । స్నానమును జేసినుజ్ఞాన
స్నానుభూతి । జాపివాసనాత్రయముల సుభ్రవణచి । ధన్యత

ను నెంకజేయ దత్తమూర్తి ||

గీ || వస్త్రముః స్తంభాః పైభిఃమ్మ | కేసినోదిత మగుటచే
విహితవిధిని | కట్టినరిగెయ నొప్పిన సస్త్రములును | నైవరా
యఁడనప్పితు దత్తమూర్తి ||

గీ || మూఁడునూతనులును ముష్టముఁడుగూగు | నిర్మదముదా
ల్పజేసితి సగుణకూప | హాటకాంబర సఖలేశ హరి ముకుం
డ | చిత్తహాకార జనపాల దత్తమూర్తి ||

గీ || కచ్చుకంబులు వన్నెకుఁగిప్పిట్ట | గంధనులదెన నుజ్జాన బృ
దములకు | బ్రహ్మహంపండుగా జేయు పరమపురష | దాత
దైవమ న్మగుదత్తమూర్తి |

గీ || చందుకునెబోలుసేముఖ నుందరితకు | తీరిఁస్తూరితిలకంబు దిద్ది
మెడకు | కనకకొస్తుభహారముల్ ఘనముగను | దాల్పఁజే
సినదానుఁడ దత్తమూర్తి ||

గీ || పుంగుజవ్వాజిహ్వాత్తంబునని మరియు | పరిమెళంబగు వన్నె
కుబాగజల్లి | కిచ్చరపువడలును నీమకరములందు | దాల్ప
జేసితిస్మగుదత్తమూర్తి ||

గీ || తులసినిల్వచూ జాజాలు లలితములగు | పారిజాతము పాటలీ
పత్రపుష్ప | మూలను నీపాదపద్మముల్ ముఁదెముఁగు | నై
వరాయుఁడ బూజంకు దత్తమూర్తి ||

గీ || భక్తులచుగాచి యగుములవారదోల | సగుణకూకంబుదాల్చి
నసంకమూర్తి | చందనాగరుమిళిత దశాంగధూప | విత్తు
కృప వోడగొనుము శ్రీదత్తమూర్తి ||

గీ || జ్యోతి నైవెల్గు బ్రహ్మహాసు దలేశ | మానసంబుచ వత్తనిమ
రలుగొల్చి | గోమృతంబుచ దీపంబుగూర్చినాఁడ | దత్తయో
గీంద్రనైకొను తాపసేంద్ర |

గీ || ఆచమనియము గోనుమిదొ పారిసుకుండ | శుద్ధపరిపూఁక

పరమాత్మ సంభవచరిత । యజ్ఞరక్షక యజ్ఞేక యజ్ఞరూప ।
వాగ్దేవతా వాగ్దేవతా వత్త మూర్తి ॥ ...

గీ ॥ పెన్నమీనాది తేనెయు పేనుశనగ । పచ్చికొబ్బి చెక్కెర పా
లుఘృతము । పనసనొకటను ద్రాక్షాది ఫలములెల్ల । చిత్త
మలర సమర్పితు దత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ పంచ కజ్జాయమునా వారగించుటకును । యోగ్యుని దెచ్చి
యొంతు యోగినిత । చ నసరంబగు నైవేద్య మారగిం
చు । తాప పీక్రూడకుదురూప దత్తమూర్తి.

గీ ॥ పలువిధంబుల భక్ష్యముల్పాచారమును । గోఘృతంబును త
క్రియ కొనునెని । కూరగాయలు పచ్చిన్లు కోర్కె దీర ।
దైవరాయ దభుత గంచు దత్తమూర్తి.

గీ ॥ అప్పుడంబుల వడి గంబులది శే గారె । బదకు ఫేళియు ఖోవా
యు బంధి ప్పొద్దు । కాశీహర్వయు ఫీనరు గరిజలాది । దగిన
నైవేద్య మర్పింతు దత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ పూతులు గాచామగోచర సూచనములు । దెలుపనుష్ఠానమొ
దవి నితేజమునకు । బరిగెల్గొద్దాచి మనమిత్తు పరమపురుష ।
దయనునంగీకరించు క్రిదత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ పచ్చిపోకలు జాపత్ర పచ్చిజాజి । పండుటాకులు హెచ్చులవం
గ నూలుచు । పచ్చికిక్పూర తాంబూలమిచ్చవాడ । దయను
నైకొనుచు వ్యాధిదత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ మూడుగుణములను నునాది మూలమగుచు । సంగరహితక్షవ
య్యును జగతి వేడ్క । గాంచు వాడవు గావున కనక రజిత ।
దక్షిణల నిర్తు గొనుమి శ్రీ దత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ హరిసదాశేన బహ్మం హ శ మొప్పు । వాడనంచురు బంగ
యపుష్పంబు బుగ్గి పు హరిత్తు నిష్కలపమతిని । దత్త
యోగింద్ర చంద్ర శ్రీ తాపసేంద్ర ॥

గీ || మంత్ర మంత్రార్థముల తెలియమంత్రమూర్తి | విశిష్టమంత్ర
మటంచు నేవేదమంత్ర | పుష్పమర్చింతు నాదగు పుణ్యమ
నను | దయ దలిర్పగ గొనుము శ్రీ దత్తమూర్తి ||

గీ || అక్షతాంధనళాకారమనెడిరీతి | సత్సలము సర్వణము జేతు
నవధరించు | సంతసమునెందు నిగుకాణసత్యతేజ | ధర్మ
ద్రూప దైవమ దత్తమూర్తి ||

గీ || మత్త మాతంగ హయ సింహమాది వాహ | నములు ఛత్ర
ము వింజామ ర మకన్పత్త | గీతవాద్యములెల్ల సంప్రీతిగా
గ | దాస దాసుడ నర్చింతు దత్తమూర్తి ||

గీ || హంసతూలికగాను యానాదిశేషు | ఘనమై బవ్వళించెడి
భవవి దార | చెలువనుమరగ నవరత్నచోరికందు | దయద
లిర్పగ నిడురించు దత్తమూర్తి ||

గీ || నీవు నిడురించ లోకముల్ని ఘన నదులు | గ్రుంగుననియెడి
జ్ఞానంబు రూఢిదెలిసి | లాతనములగానెడి లక్ష్మ్యములను |
దలపులోన నెఱుంగుము దత్తమూర్తి ||

గీ || ప్రకృతితోఁ గూడిచెరియుంచు ప్రజ్ఞ వెలయ | జ్ఞానమజ్ఞానమిం
ద్రయ ఘనతనిలిపి | హెచ్చుచుతితోడ బలికెడి హెచ్చరిక
లు దైవరాయుడ గనువాఁడ దత్తమూర్తి ||

గీ || ధైరవాదిసమూహము ప్రమధశణము | వెంటనంటియును
డి విశ్వవి | డ | మంత్రహీన క్రియాహీన మమతబాయ | ద
యచు నేటము సత్వర దత్తమూర్తి ||

గీ || భక్తితోడుతనర్చించు పత్రపుష్ప | ఫలము తోయములెల్ల
ను బహుళముగను | నెంచిబోచెడి దైవమ నీవెగాన | దాస
దాసుడ ననుగావు దత్తమూర్తి ||

పాఠక మహాశయూలారా!

సీ || బహుజన్మపుణ్యసాధనైవై మమజాతై వేదవేదాంగాది వి
హితవిధులు | యజనయాజనములు నశేషాది సిద్ధులు స్నా
నసంధ్యాదులు జపమాతృకము | ధర్మతత్త్వవత్తము నానశీలంబు
లు సత్య బు శాంత బు శమము దమము | పుణ్య పాత్ర
లు పుణ్యసతుల్ ఘన విత్తవైభవములు విమలయశము ||

గీ || భోగభాగ్యమలెల్లను జోదగలుగు | భువిని శ్రీరామయచల
సంపూజాభోధ | యనుచు విబుధులు వదిలిండు యార్షవి
ధులు వ్రాసినాడను ప్రాజ్ఞత వర్ధిలంగ ||

కథాప్రారంభము.

క || పలువిధవృక్షలతామలు | ఫలపుష్పచమబులొప్పు పక్షి
వృక్షాదులే | చెలువమున మైత్రిమెలగను | సలిలతముగనుం
డనైమిశోబనబటగెన్ ||

వ || అట్టి నైమిశారణ్యమున, నిఖిలపురాణ శ్వాఖ్యానముదెల్పు
నూతపారావేషుల శౌంకానిచుకొప్పులు గాంచిరుతించి శ్రీరామా
చంద్రార్ణవభోధని కథాశ్రవణకుతూహల సంజాతచిస్తులై, ఒకనాడు.

క || జేయు శౌనకుఁడాది | వారలు సూతుని నుతించి వరగుణభ
రితా | శ్రీరామాచలమునగల | సారిము చెలుపం గదయ్యా
సత్వోతమునన్ ||

క || వినిసూతుఁడుఋషులకు మీ | మనమునగల సందియమును
మానగవేగం | బున శ్రీరామాచలమును | ఘనతత్వము దె
లుపునాడగని వినిసంతన్ ||

వ || మహాదుషులారా! సావధానతై వాలిపుణ్య సర్వకాత
ముల యందాత్మస్వరూపుఁడును, కహంశబ్ధవాచ్యుఁడును, ఆదిను
భ్యాంతరహితుండును, అవార్జ్యుని గోచరుఁడును విష్ణువక్త, సీతి

హ, నిష్ప్రపంచ నిర్మల, కిరణ, నిష్కార, నిర్మల, నిరాలయ, ని
త్యాఖండ, అనమయ, అస్సీయ, అపరోక్ష, పరాత్పర, స్వయం
జ్యోతి, సర్వచారిత, నిరతిశయానందమహామయ. నైవదే సర్వణ
బ్రహ్మమనంబమను. ఈపదువాటనస్థలయంగమను, సమిష్టిరూపుడైన,
ఈశ్వరుడు, సర్వజ్ఞత్వ, సర్వేశ్వరిత్వ, సర్వప్రత్యత్వ, సర్వపాలక
త్వ సర్వసాహచరకత్వ, సర్వాంతర్యామిత్వాది మహాగుణములు గలి
గి, ప్రపంచాకృతిని బ్రహ్మమందు దియెఁగింక రహితమై చిత్స్వరూ
పమునియమి చు స్వరూపము కలదియై అంశరూపమై నాశరహిత
మై అంతటనిండియున్నదియై పట్టి పరబ్రహ్మముసత్త్వమైనది.

క్షీరమునందు వెన్నయు, తిలలయందు తైలమును, నావరిం
చుకొనియున్న తీగున బ్రహ్మచమండంతటను బరిపూర్ణముగా వ్యా
పించియుండును అతఁడె ప్రణవస్వరూపుడై అక్షరభిన్నుడై అక్షక
కోటిబ్రహ్మాండములకు అధిపతియై అతఁడె విష్ణుననంబమవాఁడు. అ
తనికి పాదములున్నాఁడు, అంగములెనిమిదియు, స్థానములు మూడు
ను, నైవతము లైదును గలిగియుండును.

అబ్రహ్మమునే సవాశివపీఠ, ఈశానముఖ, ఆకాశతత్వ, శాం
త్యాతీతకళ, వింశరూపుడగు, పరాశివ్రంక్షయ, కామేశ్వరపీఠ శక్తి
తత్వముచు పదియాఁకుకళలచే నెఱ్ఱియుండు. పరాశక్తియనియు, ఇ
త్యాదినానావిధరూప అనేక నామములచే, తమతమ గుప్తదైవము
నందే పరత్వము నిలుపుకొనువాకు పెక్కు సంతస్తులుగలరు. వారలు
ఈము నిగ్రాహ సుకొనిన పరబ్రహ్మముగాగ తక్కినజాత్యుత్స
నుషుప్తి కురీమాధి పతులుగ బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర, ఈశ్వరులను,
జీవరూపములుగ వక్కానితుండు. అట్టి నిగుణ బ్రహ్మవికాసమే
జగత్కర్త. అదియే ఉపనిషత్వాక్యసారము.

అయ్యదియే నానావాతిగు న్నకి నాదులు నేనినై ఇట్టిదనరాని
యై యున్నది. “బ్రహ్మహమస్మి” “జగత్కర్తృహమేహం” “హంసోహం”

“శిష్యాహాహి అను శుశానాశ్చ శుద్ధతత్త్వం త్వార్థమెఱుంగక పరబ్ర
హ్మణః ప్రణవస్వరూపు డు జనకుండునగు, నారాయణుని గూర్చి
తపాబాసించిన. వాచిచేఁ దెలిసికొనియెను. అదెట్టిదనిన, చతురాన
నా! మహత్తత్త్వము నెఱుంగుట మా తిశగ్లభము. నెరు సమస్తభూతము
లకుఁ కారణభూతుఁడవు. సర్వమున కీశ్వరుఁడవు. అద్యతములు బ
హిరంతరములులేక యెల్లెడల నిండియుండు పరమపురుషుఁడవు. అ
మృతమయఁడవు. అక్షమయఁడవు. ఆనందమాత్మఁడవు. అద్య, అ
నవద్య, అనన్య, అవికార, అశోక, అనంత, అఖండ, అభేద, అద్వితీ
య, అక్షయ, అన్యయై వెలుగు పరబ్రహ్మను. నన్ను బ్రహ్మమ
నియు, ధర్మమనియు, సర్వేశ్వరుడనియు, సర్వశక్తుఁడనియు, అన్య
ముండనియు, అచ్యుతుఁడనియు, పరమాత్ముండనియు, పరతత్త్వమని
యు, పరిపరివిధముల నూర్చుంతుడు. సదసత్తులు, ద్వైతాద్వైతము
లు, మొదలగు వానెల్ల నాశ్రయభూతుండనై యుండును.

సమస్త మొక్కటయ్యిం, తరం ములు పెక్కులు గాన్పించున
టుల వస్తుభేదములచేఁ బెక్కురూపములుగఁ దోచఁబడును. అద్భుత
వినోదముల, మాయచేతనల ప్రపంచమెల్లు వ్వబడియున్నదో అట్టి
నిర్గుణుండవు. వాయుస్థవలె సమస్తమునందు నిండియుండును. నాకుజీ
వత్వము జెప్పుటగూడదు. - ధిశాననైత్య, ప్రతిబింబచైతన్యములనుజే
ర్చిజెప్పనచ్చినన్ని, అపికేవలచైతన్యమాత్ర సర్వకారములు, కర్తృత్వ
భోక్తృత్వాది వికారలక్షణముగా జీవత్వము జెప్పుటగూడదు. అంతఃక
రణము తడధిస్థాననైత్యమును, తత్ప్రతిబింబచైతన్యమును జేర్చియేజీ
వుండని చెప్పవలసివది. జీవుండనేకానర్థములకు విషయమగును, ముఖ్యకా
రణము. విజ్ఞానరహితమే నైనను, నిష్కేళుకజాయమాన కృపగలవా
డవు. నాకును జీవునకును, జన్యజనకత్వమిది, ప్రాప్య ప్రాపకత్వమ
ని, ఆధిపత్యాధపత్వమని, ప్రేరణ ప్రేరకత్వము, వేద్యవేదకత్వమ
ని, అంశాంశ కత్వమని, వ్యవస్థ సమంధములగియుండును. జన్య జ

నకత్వముగా, నేను మాయాన్మత్తిని జనింపజేసినవాడను. జేయు
అవిద్యాశ్చత్తిచే జనించిరి. ప్రాప్త్య ప్రాప్తత్వముని. జ్ఞానకర్తాను బోధి
బొందవలసిన వారను నాలో జెప్పుకొనువాడను. అకత్వమున, లీలావిభూతికి లోబడినదేవులను, నే నెడివాడను. ప్రేమ
ప్రేరకత్వమున, పుణ్యపాపములకాశమును నున్న స్వగణకర్తముల
పొందెడువారలను, కర్మానుకారముల బొందించువాడను. వేద్య
వేదకత్వమున, ఇంద్రియములకు లోచనములను పరార్థములన్ని గ్ర
హింపవలసినవారలను, పదార్థాభిజ్ఞానమును గలిగించువాడను. అ
పారకత్వమున, నాస్వరూపమునలన నుగ్గమించిన పాపములకు నే
నాశ్రయమైనవాడను. ధర్మము డను. ధర్మప్రవర్తికకు డను. దయా
మయుండను. ధర్మవాలకు డను. దీనబ ఘటనమున పరమాత్మని.
జ్ఞానసూర్యోదయమును ప్రకాశముగిలించును. సూర్యునిను దీక్షితి
యునొకచో వాసముచేయుటల మాయయను, ముగ్ధు చిద్రూ
పుడగువాడును, సంబ ధము గలుగ నెరదు.

మాయను తొలగించిచూచిన, నేనే కరబ్రహ్మనుని తెల్లమును. కర
బ్రహ్మనుని, తెలుసుకొను తెలివి సమాజమేకాని, జన్యముగాదు. య
ద్ధాన్యజ్ఞానము ప్రకాశింపకపోవుటకు, కారణము ప్రతిబంధము. అది
భూతప్రతిబంధముని, వర్తమానప్రతిబంధముని, భవిష్యత్ప్రతిబంధముని.
మూడువిధములుగ నుండును.

అస్తీ, భౌతి, ప్రియ నామరూపములను. లక్షణములైదింటి
లో నామరూపముల ద్రోసి వేసిన తక్కిన మూడును, కొంతకాలము
లోనే నశించిపోయి, సచ్చిదానందరూపము నిస్సంశయముగా వట్టుబ
డును. వర్తమానప్రతిబంధము, విషయా సక్తిలక్షణముని ప్రజ్ఞామాం
ద్యముని, కుతర్కముని. వివర్ధము గుర్తాహము, నామరూపవిధము
లుగొనుండును. విషయా సక్తిలక్షణముగల సమస్తవిషయములను
గూఢముగునాసక్తియుండుట. ప్రజ్ఞామాంద్యమున నుడువున పడిపోవిన

యోగము బుద్ధికిఁ బట్టకపోవుట. కుతర్కమున, గురువులు బోధించినయ
ర్థమునకు విపరీతార్థములు చెప్పుట. విపర్యయ దుర్గాగ్రహమున,
నేను పండితుఁడను శ్రోత్రీయమునకు భక్తుఁడను కరకుఁడనని దేహేం
ద్రియాదుల యందాత్మ తత్వబుద్ధిగలుగుట వి లో విషయాన్తర్గత
క్షణము శేషమోపరతి తితిక్షలవలనన. ప్రజ్ఞానాంశ్యము నిరంత
రశ్రవణమువలనను, కుతర్కము మరణమువలనను, విపర్యయ దు
ర్గాగ్రహము నిధిభ్యాసము వలనను నశించి పోవును.

ఇవి నశించిన యాత్మతత్వము కరతలానులక మగును.
కాలనియతి శక సంభవించు సందితపాప కర్మము వలన నాన్తర్గతమును
ను అదియే భావికతి బ. ధనునబడును దానివలనఁ గొన్ని జన్మము
లెత్తవలసి నచ్చును ఈ ప్రజ్ఞానము లోలఁగుటకు గురువ్రయొక్క నను
గ్రహము కావలసి యుండును ఆ యనగ్రహము సత్వగుణమున - స
త్వము సద్ధర్మమున - సద్ధర్మము శ్రుతిస్మృతుల విధు లెఱుంగుటవల
న - అయ్యాది సజ్జన సహజసమున - ఆహవాసము - కామాద్యరి
వర్గ నిగ్రహమున - నది భూతదయావలనను గలుగును.

శీల విష్ణుములు - తుత్తి పాసము - సుఖదుఃఖములు - పీయూషియము
లు సమదృష్టిగా భావించి - నిగ్రహించి - విశ్వ కైజసప్రాజ్ఞవై రా
జ హిరిణ్యగర్భ అవ్యాకృతములకు - నతీతనలరు - సహజా సంద
ము ననుభవింపవలెను.

వాగ్బోధాడంబరముల నను గనుగొవఁజాలరు. శుచిత్వమున, సత్వ
ము. అందున, పాపనశ్యము. దానిచే, చిత్తజ్యేష్ఠము. అందున, నిం
ద్రియనిగ్రహము. అందువలన, నాత్మధర్మయోగ్యతయఁ గ్రహు గ్రహ
ముగాఁగలుగును. స శితి సంకల్పముగలవానికిఁ బహ్లావందమునకుఁ జ
మునుగు నిరతీతహాంకము గలుగును. వేదోక్తగుత్రములలో, ని
ష్ఠుగునాని ప్ర విశ్రాంతిముగాఁజేపించి, ఆహారూపముల ప్రత్యే
క్షమై సర్వాభీష్టసిద్ధిసగులుగఁ జేయుటయు.

జానకానమేజిత్యన్యైః ఇదియే ఉపనిషద్వాక్యసారము. ఈ స్వయంప్రకాశమే సంపూర్ణాకాబోధనే వెలుంగుండగు అచలబ్రహ్మము. బాహ్యత బరను... లేక శాశ్వతనిగుణముగు తేజమునెదుగు మాగణమును, జీవస్థితైటప్రను తెలుసుబలికిరి. ధన్యతనొందిలివి. అని శ్రీమన్నారాయణుండగు నిగుణబ్రహ్మచే బోధి పలుకెనని నే వినియుంటిని. సీనుహస్వలారా' మీస దియములుబోయుడు. అనిన సూతుని శౌనకాదులు మరల ప్రశ్నించిరి.

సూతపూరాణికుఁడా! చితుగానచుఁడెరిగెనదివ, యేయేరితి నా వ్యాప్తిజేందినది. ఎవలెవరేయేగురుల నన్వేషి చి ధన్యత జేందినది మాయెడద మగలవాడవై దెలుపునుచుకొరిరి. అనంతరమాసూతుఁడు జెప్ప దొడగెను.

మహర్షగారా! బ్రహ్మచరిసికొననదాదిగా అచలబ్రహ్మబోధ, వసీష్ఠ, వామదేవ. కణ్వా, బృహస్పతి, అత్రి, జమదగ్ని, తపోధనులు, పూర్ణాకాబోధామృతపానంకరినవశితనుజేందిరి. మాయబ్రహ్మమొదలగు దేవతలును, విశ్వామితృ డాదిగాగల రాజప్సలును, మాంధాత మొదలగు మహారాజులును, మరియు ననేకులు, అచలబ్రహ్మనంద మగునై బ్రహ్మత్వస్థినిబొందిరి. సూర్యసంశపు రాజులకు కులగుడు వైయొప్పియుండె, వత్తుచే సూర్యసంశపు రాజులగు ఇత్వామి, మూచుకుండఁడు, మాంధాతనిగరపుకుకుత్స్యాను, పురూరనుకు, అంబోషుడు, సత్వినతుఁడు, శ్రీశంకుఁడు, పారిశ్చంద్రుఁడు, లోహితాస్యుఁడు. దివీపుఁడు, భగీరథుఁడు, రఘుమహారాజు, అజుఁడు, దశరథుఁడు, శ్రీరాముఁడు, జాననాశిష్ఠ, యోగవాసిష్ఠ, బృహద్వాశిష్ఠములను. త్రివిధబోధలచే సంపూర్ణాకాబోధి శాశ్వతానంద దాయులయ్యున్నారు.

సీ. || అచల సంపూర్ణాకాత నంతనేటింగియు

బ్రహ్మసృష్టినిజేయప్రాజ్ఞుడయ్యె ।

అచలసంపూర్ణాకాత నామోదమునభృగు

శిష్యులకెరుగించ శ్రేష్ఠులైరి !

అచలసంపూర్ణత కాన్లందమొంది

నిదాముడు సూర్యుండు ధన్యులైరి !

అచలసంపూర్ణత కానందమగ్నత

పరశురాముఁడుజెంది ప్రతిభగాంచె !

అచలసంపూర్ణత యాజ్ఞవల్క్యుగాంచి

జనకుఁడాదిగ వారి ఘనతనిలిపె !

అచలసం పూర్ణత ననుభవమున శుకుం డా

నందబోధయె యచలమనియె !

అచలసంపూర్ణత నరసఖునకుదెల్పి సాం

దీపుఁడైశ్వర్య సాధనమనె !

అచలసంపూర్ణత యానందమయమని

శివరామయవధూతజెప్పియుండ ॥

గీ ॥ భువిని నరసింహ్మయవధూతబోధవలన !

బటగ గోపాలయవధూతపాలుగొనియె !

గాన, సుజ్ఞానబోధనుగాంచువారు !

భ్రాంతివిరహిత పదవినిబడయగలరు ॥

సీ ॥ దూర్వాసుకోపంబు దొలగించు ధీశక్తి

యంబరీషున కెట్టియశమునిలిపె !

కార్తవీర్యార్జునుం డార్తరక్షణసేయు

బుద్ధినిల్పెను పరిపూర్ణబోధ !

కార్యదీక్షను శౌర్యగాంభీర్యబలములు

విజయుడుగైకొన్న విమలయశము !

ధర్మదేవతతాప తప్తతపాపంగ

ఉత్తరకొమరున కొప్పినట్టి ॥

గీ ॥ ఘనతలకుమూలమైన దిజ్ఞానబలము !

నింతకన్ననుదెల్పనదెద్దిలేదు । నిగుఁజైశ్వర్య సంపదనేర్పగనెడి

భక్తిజ్ఞానంబుగలుగును । ప్రాజ్ఞులకును ॥

సీ ॥ శ్రీరామాయచలమే స్థిరమైనసంపద

శాశ్వతానందమాసత్యయశము ।

శ్రీరామాయచలమే సురచిరవిభవంబు

మాయనుదొలంగించు మహిమనెలవు ।

శ్రీరామాయచలమే సారవిహీనమా క్రూ

రసంసారంబు గూల్చుశరము ।

శ్రీరామాయచలమే శ్రేయమాబ్రహ్మంబు

సాయుజ్యమును జేరుసాధనంబు ॥

గీ ॥ యనుచు విష్ణుండు బ్రహ్మకు యానతిచ్చె ।

నట్టి సుజ్ఞానభావంబు నరయు వారు ॥

నిర్గుణబ్రహ్మపదవిని నెలవు గనియు ।

సచ్చిదానందమును గాంచు సౌఖ్యమొదవు ॥

సీ ॥ వేదార్థతత్వ వివేకంబుగలిగిన, భ

క్తిభావంబును పరిధవిల్లు ।

అందున సుజ్ఞాన, మందున వైరాగ్య,

మందున సాయుజ్యమబ్బు మరియు ।

సామాప్యమునుఘన సాలోక్యపదవియు,

శాశ్వతానందంబు సంభవించు ।

సంతతసౌఖ్యమై జన్మరాహిత్యమై బ్ర

హ్మంబుతానెయై ప్రతిభవెలయు ॥

గీ ॥ గాన సుజ్ఞాన భావంబు గలుగునట్టి ।

సత్యమా నామహితమును సరకుజేసి ।

మూలకారణభూతుని మోదమునను ।

పూణాబోధామృతంబున బొందరయ్య ॥

త్రిశంకుచరిత్రము.

సీ || పరిపూర్ణబోధను బ్రహ్మచేతవశిష్టు | బొందియుత్రివిధంబు
పొసగజేసి | యందున నెక్కటి యవసీశుడౌపురు | కుత్సునకునుదె
ల్పు గురుడునగుచు | వారివంశంబున వసుధపైజన్మించు | పురుషులకె
ల్లచు బోధజేసి | నండుసత్యవ్రతుండను వానిసుతుడు త్రిశంకుండు
సాత్వికచక్రవర్తి || గీ || సత్యధర్మాబు శాంతంబు శమదమమును |
గలిగెదధర్మయుక్తుడై జ్ఞానమునను | రాజ్యపాలనసేయుచు రాజులెల్ల |
కప్పములు నర్పణముసేయ ఘనతగాంచె ||

పంచపాదిగీతం || పరగకోసలకును ముఖ్యశబ్దణముగ | వరన, యో
ధ్యాపుర వరమువన్నెకెక్క | పరమసాధ్వీ యగునట్టిపట్టమహిషి |
వస్తుణంబులపతిచర్య సలుపగొనుచు | సంత, తియులేని చింతచేజగతి
సేలె || వ || చతుస్సముద్ర ముద్రిత ధరామండలంబునఁ గల నిఖి
లఖండములలో సకలసంపత్పరి పూర్ణంబగు భరతఖండమున.

శ్లో || అయోధ్యాను మహాత్పుణ్యా | రాజధానీ బభూవహ | మా
నవేంద్రేణమనునా | యాపురీ నిర్మితాస్వయం | సరయుద
క్షిణేతీరే విచిత్రతరుశోభితే | స్థితాసానగరీహేమ ప్రాకార
పరిశోభితా || అగాధతోయపరిఘావిచిత్రమణిగోపురా | చిత్ర
ధ్వజపతాకైశ్చతో రణైరుపశోభితా || ప్రాసాదహమన్యా
సాధామై రుపకార్యాభిరుజ్వలా | శృంగాటకశతాక్రాంతా
చత్వరైర్ధాతు చిత్రితైః ||

అనురీతిగ సర్వమంగళాభ్యుదయనివాసంబై హిమమహీధరం
బుపోలికను - ధర్మాస్పద రూపరమ్యంబై శ్వేతద్వీపంబు కరణింబు
ణ్య జనానంద సమృద్ధిదంబై. అలకాపురంబు లీలను నవనిధియుతం
బై పరుణపురంబుపోలిక రాజహంసాభి శోభితంబై అమరావతీ పట్ట
ణంబు చాడున విబుధ జనమనోరంజనకరంబై పద్మాకరంబు నైఖి
రిఁ జతురాస్యవాణీ ప్రచురంబై సత్యలోక వైకుంఠ కైలాసము లొ

క్కచోఁగూడి యుండినవో యనునటుల - బంగారు ప్రాకారములు -
నభ్రంకషములో యనఁదగు సౌధములు - మంత్రులకనునగు కట్టడ
ములు - పురోహితులకుఁ దగుగృహములు - అశ్వరథ గజశాలలు -
మెరుపుతీగెలభాతి ప్రకాశితంబులగు మణిమయ మంటపములు - వి
చిత్రతరు. చిత్రితములచేనెప్పు - అంతఃపురములు - తరులతాదులచే
నిండి. ఫలపుష్పభరితంబైయొప్పు. వనములు - చల్లని తేట తియ్యనీరు
గల కాసారములును - మయూరము లిరుప్రక్కల నాణిముత్యములు
నోటగఱచుకొనియుండ నడుమ రత్న ఖచితమగు, సింహాసనమును, క
డు రమ్యముగా భాశిల్లుచుండెను - అప్పురపరమునందు,

గీ || వేదవేదాంగ తత్త్వాన్ధవేత్తలగుదు | జప తపాదులు యజ్ఞ
ముల్ చేనవాజి | పేయమునుజేసి సద్ధర్మ విహితమునను |
పరగసంపత్సమృద్ధు లాబ్రహ్మవిదులు ||

గీ || బాహుబలశౌర్యధైర్యంబు ప్రేడినెప్పు | శీలసౌందర్యసౌజ
జన్యశ్రేయములను | క్షత్రయోత్తములనెడి విష్కలుషమతు
లు | వేడుకలరగ నుండి రవ్వీటియందు ||

గీ || ధనసమృద్ధియు వ్యాపారతత్పరతయు | సత్యవర్తనదానంబు
స్వకుల శీల | ములును, విద్యావివేకత పుణ్యయశము | భ
క్తివైరాగ్యములుగలవైశ్యవరులు ||

గీ || పరగమోటాటి గూడాటి పాకనాటి | మొదలుగాగల కాపు
లుమోదమలర | పంటలధికంబు గోవృషభములుపెక్కు |
గలిగి విద్యావివేకులైఖ్యాతిగనితి ||

గీ || హరిసేవాద్యర్చనలును | హరిభక్తియు కీర్తనములు నచలాగ్ధం
బుల్ | గురుతెఱిఁగినసుజ్ఞానులు కరమరుదుగ | పెక్కుమంది
గలరవ్వీటిన్ ||

క || బీదలులేరాపురమున | సాధువులును పెక్కుగలిగి సంభావి
తులై మోదమునరాజకృపగొని | సాధించిరి యోగములను
శాశ్వత పదవుల్ ||

- గీ || యోగదండకమండల యోగమాల | వ్యాఘ్రచక్రము భ
స్మయ బరగదాల్చి | పరమహంసలు బ్రహ్మైక్య భావప
దులు | సంతసంబున కాలంబు జరుపుచుండి ||
- గీ || పరిగయవధూత భావంబు పరిధివిల్లి | సచ్చిదానంద మేబ్ర
హ్మ సత్యమనెడి | బోధనలు సేయు పుణ్య లక్ష్మరమునందు |
గూడియుండిరి దమతమ కోరికలర ||
- గీ || తాళరాగ స్వరములు దప్పకుండ | భరతనృత్యంబు లందు
న ప్రాధులగుచు | కాలగతుల నివేదించు జ్ఞానమొప్పు | గా
యకావళి బహుమంది గలరుఘనులు ||
- ఉ || పాలనశీలమున్ విమల భారములాదిగ నెప్పిప్పధ్వనిన్ | బా
లనసేయు భూపతియు భానుకులంబును వాసిజెందవా | చా
లతవిద్య ప్రోడిమలు శాంతసుధీరులు రాజకీయమున్ | జాలి
నయుక్తియుక్తముల జర్రెడువారగు మంత్రిశేఖరుల్ ||
- క || ఈటెలు మొదలగు శరములు | సూటిగధరియించి మన్నె ను
ల్తానులనన్ | నీటుగల వెలమ దొరలే | ర్పాటగుకప్పములని
చ్చి బడసిరి యశమున్ ||
- క || నియమిత కప్పములిచ్చుచు | భయభక్తులు మెలగి కమ్మ వం
శజులిలపై | నయమున రాజవరేణ్యుని | దయగొని తమధర్మ
ములను దనిసినవారల్ ||
- గీ || రెడ్డిక్షత్రియ దొరలు నుద్దంజులగుచు | బాహుబల శౌర్య
ధుర్యులై ప్రబలవైష | కార్యములయందు మంత్రుల కనువు
గాను | యోచనలుచెల్పు పనులందు యొప్పిమరియు ||
- ఉ || కొందరు న్యాయమూర్తులును కొందరు నైన్యపు దండనాథు
లున్ | కొందరు న్యాయవాదులును కొందరు రాజులు గాను
యొప్పియా | నందము సందడింపజన నాథునిమొప్పును గాంచి
భూజనా | వందితులను దేశముల వాసివహించిరి రెడ్డిక్షత్రి

యుల్ ॥

పండితాగధులును, సుకవులును - గజహయబంధులును - పుటాతులును - గలిగియుండెను - మరియు. త్రిమతములవాడు మతద్వేషులుగాక - దైవరాజ భక్తిచే - ప్రజానురక్తిగల త్రిశంక చక్రవర్తిని పొగడుచుండిరి । రాజచంద్రునిచే నియమింపఁ బడిన - పాతశాల లనే కమలులు గలవు. అందువెల్లవ సాంప్రదాయ బోధనా శాలయందు నీ క్రిందివిధముగ బోధింపఁ బడుచుండెను ॥

“ దేవపాయే విభూతేన బాహునాసుదర్శనేవ ప్రయతమాన వో
 బోక సృష్టింవితన్వతి, బ్రాహ్మణాస్త ద్వహన్తి. అగ్నినావైతస్తం
 ద్విభుజేధారయన్ ॥ శతపథ బ్రాహ్మణము-
 చక్రమా దాయాగ్నౌ ప్రతప్యే బ్రాహ్మణస్య దక్షిణేబాహు
 ధారయేత్ ॥ యః పాఞ్చ జన్యమాదాయాగ్నౌ ప్రతప్యే బ్రా
 హ్మణస్యో త్తర బాహు ధారయేత్ ॥ అధర్వణ వేదము బృహ
 దారణ్యము మొదలగు వానియందు చెప్పినచోప్పున, చక్రధారణము
 ను, ” ధృతోర్ధ్వపుండ్రం పరమేశితారం, నారాయణం సాంఖ్యయో
 గాధగమ్యం. జ్ఞాత్వాదిక్షుచ్చే తనరాస్సమస్తైస్సం సారపాశైః హిచై
 వవిష్ణుం ॥ మహాపనిషదు నందును, అధర్వణ వేదమునందును, క
 తోపనిషత్తు మొదలగు, శ్రుతిస్మృత్యాదులయందు, మార్కండేయ
 పురాణముల యందును, వక్కాణించిన విధిని, కేశవ, నారాయణ,
 మాధవాది రెండునామములు, విష్ణులాంఛనములు గల, ఊర్ధ్వపుం
 ద్రములు ధరించిశుచియై, నిర్మలహృదయులై, “ ఏకోవిష్ణుం మహా
 ద్భూతం, నదైతం కేశవాత్పరమ్, సర్వంవిష్ణు మయంజగత్, అ
 ను వాక్యార్థములు, బాగుగా గ్రహించిన వారలై, జ్ఞప్తియందుంచు
 కొని, పరమభాగవత శిఖామణులై.

మాటి మాటికి శ్రీమన్నారాయణ యను నామముచ్చారణ సేయు
 చు, శతగోపస్తవము, శ్రీగుణరత్నకోశము, ముకుందమాల, అష్టశ్లో

కి, చరమశ్లోకి, ఆశండాదు స్తోత్రము, తిరుపాయిముడి, తిరుమంత్ర
వ్యయచరమ శ్లోకములు, వాలాయిరం మొదలగు, ద్రావిడ ప్రబంధ
ముల యందును, తర్క-వ్యాకరణ, కావ్యనాటకా లంకారనిపుణులై,
వేదాంతార్థములు, ఉపన్యసింపుచుండు, వైష్ణవోత్తములును, వారి శి
ష్యబృందములును, విష్ణ్వాలయమునందు, నియమించిన పాఠశాలయం
దు, సాంప్రదాయాను సారముగ, పఠించువారై యుండిరి.

మరియు. శైవమతధర్మము లాపట్టణమందెటువలె నుండెననగా.

శ్రు ॥ సర్వలింగగ్న్యా పయలిపాణిమంత్రం పవిత్రం ॥ ఈ ప్రకార
ము లింగధారణకు వేదమునందు ౩౨ మంత్రములుగలవు.

శ్లో ॥ ముఖేమంత్రం హృదిధ్యానం, మస్తకేలింగధారణం, శిఖా

సూత్రం తథాభస్మ ఏతద్రద్ధాహ్మణలక్షణం ॥ అనురీతిగా
భస్మలేపనమును, రుద్రాక్ష మాలికా ధారణమును సేయుటముఖ్య
ము. అట్టివారలు లింగైక్యమై, పుణ్యలోకమును జెందుదురు.

శైవ, వైష్ణవ, శాక్తేయ, సౌర, గాణాపత్య, కాపాలమతము లారిం
టిలో శైవమతము, ఆదిమతము, అందుచే సర్వమంత్రములు, వేద
ములు, పంచాక్షరియందున్నవి.

“ తత్పరంబ్రహ్మేతి సయేకోరుద్రస్స ఈశస్యభగవాన్ । సమహే

త్వైరస్సమహదేవ “విశ్వేశ్వరాయ, మహాదేవాయ, అనుశ్రు
తి యాధారమున సర్వదేవతల కాధారభూతుడగు సదాశివుడు.

జలంవా పుష్పమేకంవా । లింగస్యోపరి నిక్షిపేత్, అమంత్రం

వా సమంత్రంవా కులకోటిం సముద్ధరేత్ । పూజయాభక్తిమ

శ్శుయాత్ పూజాయా ముక్తిసంభవః ॥ పూజయాసద్భక్తో ధ

ర్శోనాస్తి లోకత్రయేష్వపి । హన్యాత్కృద్ధో పిసాకాశం । స

ద్భశం నాస్తియేద్విషం । త్యక్త్వా లింగార్చనం మూఢోము

క్త్యర్థం త్రితయంతథా ॥ అను గరుడపురాణమందు చెప్పినచో

ష్పన, నీటిచేతను, పత్రపుష్పముల చేతను, మహాదేవుని పూజించిన

ముక్తిగలుగును - రజ్జువునందు సర్పభ్రమనుపొందినట్లు, శుక్తియందు
రాప్యభ్రమ పొందినట్లును, మహాదేవుని మాయచేత జగద్రభమ కలు
గుచున్నది. శరీరమందు లింగమునుధరించియు; పరలింతైక్య సమర
సానందము తెలియక, కాశికాదిక్షేత్రలింగ ధర్మాపేక్షితులై పోయె
దరు.

గీ || కాయపోషణంబు గంగానదీస్నాన | మాదిగాగగల్గు నఖిలశౌ
చ | ములునుదేహ వాసనలు మూఢుడగువాడు | తగిలినను
చుచుండు ధర్మచరిత || (శ్రీరామస్థన)

శ్లో || శివస్వాజ్ఞాబలాద్విష్ణు ర్జాయతే మ్రియ్యతేపిచ | బ్రహ్మస్స
ర్వజగత్కర్తా విరాట్సుమాట్స్వరాడపి || అనునటుల సృష్టి
స్థితిలయముల కాధారభూతుఁడు యీశ్వరుడు.

కాలాన్ని రుద్రోపనిషత్తు, కూర్మపురాణము మొదలగు గ్రంథముల
యందు చెప్పినచోప్పున భస్మరుద్రాక్ష ధారులై శైవ్యో శివధ్యాన
ము, శివపూజ చేయుచుండిన సర్వఫలములు, లభించి, అంత్యమున
ముక్తికి శరగలుగుదురు, పత్రములు, పుష్పములు, గరక, ఉదకము,
మొదలగువానిచే, లింగపూజగావించి పిదప భుజింపవలయును.

“లింగంపూజ యితానిత్యం, మహతీం శ్రియమశ్నుతే, అనియు
ను, “చేతులారంగ శివుని పూజింపడేని, అనువచనములు వృథాసే
యక పూజింపవలయును.

సంపత్కరము, పాపహరము, నరకనివారకము, పరశివ ప్రాపకమున
గు భస్మధారణము మరువకూడదు.

అనిబోధించు శైవములు లొప్పియుండిరి.

సీ || స్థానత్రయంబుల సంగత్రయంబుల బంధుత్రయంబుల బా
రదోలి | జీవత్రయంబుల చిత్తత్రయంబుల బింబత్రయంబుల
డిందుపరచి | దైవత్రయంబుల తాపత్రయంబుల యీషణ
త్రయముల దోషముడిపి | కర్మత్రయంబుల కారణత్రయముల

వాసనాత్రయముల వడినిగ్రోచి ॥

గీ ॥ యుండుపరమాత్మ గనువారలుర్విలోన । బాహ్య సాసారమె
ల్లను బయలుజేసి । ముక్తికొంటేను మదిలోన ముగ్ధునిచుకూ ।
రనుచుశిష్యులకు బోధించునట్టిదాగు ॥ (శ్రీరామస్థవం.)

౧౧ ॥ మాయయను జోడుగొడుగుక । గాయంబను రథమునెక్కి
కర్మమువింట । శ్మేయఁగ నాశాబాణో । పాయంబున జి
త్తరాజు పడుమదిచేతక ॥ (శ్రీరామస్థవం.)

వేదాంత శాస్త్రముల నిరామయ నిరాభాస - నిర్వికల్ప - నిష్ప్ర
పంచంబైన - సనాతన బ్రహ్మచిదంశంబున, రజ్జుశుక్తి - స్థాణువులు
లేని యహిరజిత చోరాద్యారోపణ లెట్లుతోచిన - మాయప్రపం
చంబు - దబ్బరగుటంజేసి - సుఖిన్మాత్రుడై జీవుండు తన్నుదాఁచె
లిసిన ముక్తుండగు - మాయాసనువిభవంబున తన్నెఱుంగమి. జేసి బ
ద్ధుండగు. నీబంధముక్తులు నాత్మకుచేపు సంకల్పస్వభావంబను వాతును
యాత్మ సాక్షాత్కరపడుండైన కారణగురుండు శక్తిని పాతసమయం
బున దోచుననువారును, కర్మముక్తులు మహాసంకల్ప భోగంబులఁగల
దనువారును, సద్భక్తినిగాని యాశ్వరానుగ్రహ జ్ఞానంబులు లేవను
వాతును, భావాద్వైత, క్రియాద్వైత, ద్రవ్యాద్వైత, శుద్ధాద్వైత, మ
హాద్వైతులును, - యొప్పించుండెను,

సీ ॥ వేదాంతవిద్యులైన విద్యత్సమాహంబు నుభయభావ కవిత్వ
మొప్పుకవులు । సకలాస్తబాంధవ సంబంధవర్మలు వింజా
మరలువీచు పేడ్కభటులు - నీతికోవిదులైన నెరమంత్రివర్గం
బు రణరంగశూరులౌ రాజభటులు । సంగీతసాహిత్య ఛంద
స్సునాదిగ వడ్పాస్త్రపూర్నులౌ శాస్త్రవిదులు ॥ గీ ॥ వం
దిమాగధపరిజన బృందములను । బలసికొలచెడి నతులనైభ
వముగలుగు । చావడియునీడి యేకాంతస్థలమునందు । కులగు
గునితోడ నిట్టుల బలుకదొడగె ॥

గీ || కొడుకులును లేకయుండిన కొడువయొకటి | హృదయసీమను
తాపంబు గదసియాడ | తాళసోత్తను నేనెటు తాళగలను |
రాజ్యమేలను ధనమేల రమణులేల ||

వ || అని పలికినంతనె వసిష్టచుహముసిందృఢు చిటురగవు నగుచు
మహారాజాత్రిలోకాధిపతిని పరిహసించందగు వైడవాపేతుడవై సక
లసంపదల నెప్పియందు నీకీచింతయేల తటుణవయస్సున కామాది
భోగముల ననుభవించి పినపగదా నీవశీయులు సతనికై యోచిం
తుకు అద్దానిసివిడచి నీవు రాజ్యసుఖములు ననుభవింపుము అనిప
లుక త్రిశంకుండు ముకుళితహస్త డైఇటులనియెను. గురువర్యా రా
జ్యాతే నరకంధృవంబనియుండుట మీరలెరుగనిది కాదు.

రాజ్యసన్నాహములు జాత్రపు ప్రతిమలవలె ప్రకాశించునవి యేగ
దా. సార్వకాలము రాజ్యభారమునందే కాలము గడుపుచుండిన యె
డనేను తరించుచూర్గమును గనుగొనుటెపుడు, మాయాప్రపంచమున,
సంసారంబు తగులంబునబడి, కామ మోహదులకు లోనై మెలగు
చుండుటసమంజసమగునే! మాపూర్వులవృత్తాంతము కొంత తమన
లన నేవినియుంటిని. అయ్యది మఱపుజెందితిని నెంచితిరి కాబోలు?

సీ || వాంఛితమిడేర పరిపూర్ణాభిధాను గావించపుడమి నీకరు
ణవలన | యశముగైకొనియుండు యటుణమహారాజవంశ
మునందున వాసిగనగ | యజ్ఞయాగాదులందధిపుడై వరసత్య
ప్రతునకు సుతుడవై నరలుచుండ | కృపతోడనెల్లపైన కీర్తి
నివంశంబు పెంపొందగాచేయు ప్రేమవీడి || గీ ధనమురాజ్య
ము తనువులు తరుణులెల్ల | సౌఖ్యమని బల్కుచుంటిరి సం
యమింద్ర | నీకులెట్టులదోచెనో నెరుగజాల | తాపసులక్ష్మి
కఠినంబు దగునజెపుడి ||

గీ || భవ్యచరితుడ సాకేతపట్టణంబు | పరమసాధ్వీణి యనునట్టి
పట్టమహిషి | షడ్గుణంబుల పతిచర్యసలుపగొంటి | గానశా

శ్వతసద్గతి గలుగుటెట్లు ||

న || ధనము తనువు రాజ్యము శాశ్వతమగు పదార్థములు గావని నిశ్చయించుకొనవలయును.

శ్లో || కామకోధౌచ లోభంచ దేహేతితిష్ఠతస్మ-రాః | జ్ఞాతరత్నాప హస్తారో తస్మాజ్జగృహీ జాగృహీ || అనియును.

శ్లో || అర్థా నా మార్జనేదుఃఖ | మార్జితానాంచ రక్షణే | నాశే దుఃఖివ్యయే దుఃఖ | అథాప్యైవకుతస్సుఖం || మరియు ధిగధికం దుఃఖభాజనం బనియున్నది.

సీ || కామరోషాదిదుష్కర శత్రు వృక్షప్రతాప ప్రధానసా ధనము ధనము | సకలావగుణపుంజ సంశ్రయ శాకూప కారణగళ బంధనముధనము | జన్మపరంపర సంసార కానే ఘనకర్మ జాల వృధనముధనము | కైవల్యస్వాప్రాప్త కారణైరార్య ధర్మమార్గావరో ధనముధనము || తే || గీ || గలిగిగర్వం బుదొట్టి దుఃఖంబుమదికి | పెనచునజ్ఞాన పావకేం ధనముధనము | స్వప్నలబ్ధపదార్థంబు చంపమునను | దలచిజూడంగ నట్టిదంధనముధనము || — అని పురూరవచక్రవర్తి మ

హృత్తో జెప్పుటవిని యుండమే. ఇంతేగాక క్రోధుడు లోభుడు మహామోహుండను, మువ్వరురోదరుల వెంటనిడుకొని కామదేవుడు, మలయానిలయుడు, వసంతుడు, చంద్రకళయగు పాదువెన్నెలఁపుష్పములు, స్త్రీలు, మొదలగు పరివారముతోఁగూడి, ప్రపంచమును రాజ్యమునెలుచు, సత్యవంతులను, వివేకులను, తమమహిమకు లోబఱచుకొనును.

తక్కుంగల మద, మత్సరాదుల ప్రతాపము, వృంశినలవియెకాదుగద. మరణాంతమువరకు తృష్ణలోభుల, ప్రతాప మడుగంటదుగద. కామని కృపాకటాక్ష ప్రసారముగల్గెనేని, నేచ్చినవిద్య మఱచుట, కన్నులుండి, మంచీవస్తు పరిజ్ఞాత గలుగకుండుట, జూడకుండుట, చెవు

లుండి, హరికథాశ్రవణమాది మంచిమాటలు వినలేకుండుట, గజతరంగాది వాహనములు, రాజ్యముమొదలగు ధనము, వైధివము నెంతయున్నను దృష్టిగఁజేపకుండుట. మాంకార మమకారములగుగఁగిటిపోకుండుట. గలుగనియవుగద. మరలయు కన్ను మిక్కుగఁనట " రామా తురాణాం నభయంగలజ్ఞా, యంకుకటాల.

శిగ్గు, భీతి, లేక స్త్రీలొలత్వమున, నితరముట, సభవింపరు.

తమజేయనగా, శ్రోత్రేందియమునకు, విషయముశబ్దము, త్వగ్గిదియమునకు స్పర్శము, ఘ్రాణేంద్రియమునకు గంధము, జిహ్వేంద్రియమునకు రసము, చక్షుర్గిదియమునకు రూపము, ఈయైదిటి శోకసూడిన, సమష్టిరూపముచేత, బురుషుని చిత్తము, నపహరించుటవలన, తమని యసంబదియెనుగద, అట్టి స్త్రీరూపముల.

శ్లో || నారీస్థనభర నాభీదేశం | దృష్ట్వాచాగా మోహవేశం | ఏతన్మాంస వసాదివికారం | మనసివిచి తయ వారంవారం ||

బనియును.

క || చన్నులు మాంసపుముద్దలు | కన్నులు దుర్జలము పుసులు గా
రెడుతొరటలో | వెన్నులు యెముకలపాతర | లచ్చులునివి బెల
సివలచుట వివేకమెకా || అని పుకూరపుడు వచింపలేదా |

శ్లో || కురంగమాతంగ పతంగభృంగ | మీనాహతాః పంచభిరేవ
పంచ ||

చ || వనకరిజిక్కె నైనెనకు | హావవికిన్ జెడిపోయెమీను, తా |
వనకరిజిక్కె చిక్కుకను వేడురజెందె నుస్కిల్లతావిలో | ముని
గినశించె తేటితరమా నిరుమాటినిగిల్చు నైదుసా | ధనము
లుగెల్వవివెకద | దాశరథి కరుణాపయోనిధి ||

శబ్దముచేత చాతకపక్షి మేఘధ్వనివిని, జలపానముచేయుటకు పై
కిపోవునెడల, భూమియందవి శబ్దమునువిని, మేఘధ్వనియనిదలచి
క్రిందబడిచచ్చును.

స్వర్ణముచేత కిరాతకుఁడు పల్లములోఁబి దానిమీఁదపచ్చికను వై
రుపెట్టి, దానియెదుట, ఆడవనుఁగను గట్టినదాని స్వర్ణము, నపేక్షిం
చి, మొగవనుఁగు, పల్లములోఁబడి చిక్కుబడును.

గంధముచేత భ్రమరముకొలను యందుగల, పద్మములోనుండెడు తే
నెకాశించి, అందులోచేరి పద్మము, ముణింగిపోవునెడ, తానును ము
ణింగి, జలములోఁబడిచచ్చును.

రసముచేత మీనము, జాలరుడువేసిన, గాలమునందలి, అల్పమాంస
మున కపేక్షించి ఆగాలమునుమ్రింగి, మృతినొందును.

రూపముచేత మిడత, దీపమును, పండనిభ్రమించి, మ్రొంగఁబోయి,
అందులోఁబడిచచ్చును.

ఈప్రకారము, ఒక్కొక్క విషయమునందే, ఆయాజంతువులు, మృతి
నొందుచుండగా.

స్త్రీయందలి పలుకులకును, స్వర్ణమునకును, గంధమునకును, రసము
నకును, రూపమునకును, పురుషులువశేషడి నశింపకుందురా.

మాంసము, వసక్రొవ్వు, రుధిరము మొదలగు, మలిన పదార్థములో
ప్పు, స్త్రీలయందసూయతజెందక, నెన్నిదినములు, భోగించినను దృ
ష్టియు సరియగుమార్గము నగుపడునే.

ఉ || చక్కెర పూతబూసిన విషంబులుభౌమల వాక్యవైఖరుల్ |
చక్కగ వెన్నమెత్తిన శిలల్ విరిబోడుల చిత్తముల్ మణుల్ |
జెక్కిన సంకిలల్ సతుల చేష్టలు కొమ్మల నమ్మవచ్చునే | అ
క్కట మేకవన్నెపులు లంగన లెన్నిట నెంచి జూచి నన్ ||

శ్లో || భౌదుంబరాణి పుష్పాణి | శ్వేతవర్ణంచవాయసం | మత్స్య
పాదం జలే షశ్యేత్ | ననారీ హృదయ స్థితం ||

ప || మేడిపువ్వును, తెల్లనికాకిని, జలమందు చేపయొక్క పాద
మును గనుగొనుట గలిగిన గలుగవచ్చును. గాని స్త్రీల హృ
దయమును గనుగొవ గలరే?

గీ : మూత్రపతన స్థలంబు బవిత్రమనుచు | ద్రొక్కరానేల గని
రోపి దొలఁగుచుండు | రట్టి మూత్రపు కాలువ దైన దోని
యోని దానికి రోయ దీయుల్ల మనఘా ||

వ | తుధిరము, మలమూత్రముచే, నిండి లోనుండి వెడలుటయే
యేహ్యముగానగుపడు చుండెడిదియు, నైనవస్తువు నపేక్షిం
చి మోహమునఁ బడి మాయాలోలుండై చచ్చుచు, పుట్ట
చు, గర్భనరక మనుభవింపుచుండ వలసినదేగడ మతిభ్రమ
చేత శాశ్వత శుఖదాయనిగ నున్నట్టు భావించుటయే గాని
కసపుకొన నున్న నీటి చుక్క చందమున సందేహస్పదముగ
లదియే గదా దేహము నీటిబుగ్గ సంపదలు మెరుపులు శుఖ
మణు మూత్రము దుఃఖము పర్వతము నిత్యము మృత్యుప్ర
రితమై కాలచక్రము ఉత్థాస నిశ్వాసల చేత క్షయించుచు
దు ఆయువు అపార తరంగములు గలసంసార సాగరము వ
డ్రసోపేతములగు పంచభక్త్య పరమాన్నములు జిహ్వాచా
పల్యమున కనువగు, రుచులు హంసతూలికాతల్పములు, ర
త్నభూషణములు - రుద్రాక్ష తులసీనరులు - కస్తూరీ తిల
కము చందనము భస్మోర్ధ్వపుండ్రములు అధికార గౌరవము
మొదలగునవి - ఇంద్రియాదుల యొక్క అలంకారమున క
నువగు చిత్తవై కల్యములేగడ ఇవి యవి యననేలా - పోనిం
డు. అశాశ్వత మగు వానిలోనైనను సంతోషదాయకము
గా నుండవలదా ? మనుష్యులకు మనస్సే బంధమోక్షము
లకు కారణమై శబ్ద స్పర్శాది విషయములయందు అశక్తము
లకు ముఖ్య కారణముగద కార్య కరణ సంఘాతాత్మకము
లైన జీవులు జన్మించుటకు పూర్వము అదృశ్యులుగాను జ
న్మాతరమువిడిచినది మొదలు పుట్టిమరణ మయ్యెడిపర్యం
తము - నడుమ నుండెడి మధ్యకాలమునందు - దృశ్యులుగా

ను - మతనానంతరము - తిరిగి అదృశ్యులుగానగు చున్నారని పురాణ ప్రసిద్ధముగద భూలోక భువన్లోక నువన్లోక ముల నివాసులు - అమృత పానముజేసిన వారైనను - ఉదాః ముల చే పూర్ణముగా నిండియుండుసముద్రములును, దేవత లేగాక రాక్షసులును, ధృవుఁడును, నక్షత్రములును, హరిహరబ్రహ్మాదులును, కాలము ప్రాప్తించినప్పుడు, నశించెడివనుట దృఢమైనను, యేవిధమైనకొఱతలేక, నశింపుకాలమాసన్న మగువఱకు, విషయానందమగున్నలై యుందురుగద!

అట్టివి నాకులేక గొప్పకొఱతగలిగియుంటినిగద. ధనము, రాజ్యము, శృంగారసౌధములు, హంసతూలికాతల్పములు, హయగజాంబోళికములు, దాసదాసీజనబంధు మిత్రమాత్యవగణములు గలిగి వానికన్నిటికి వన్నెబెట్టుసంతానమను, కొలికిపూసలేక, మొగమున కుముక్కును, ఆకసమున రోహిణీకాంతుఁడు లేనిరాత్రి, పతిలేనిస్త్రీ, పుడమీశుఁడు లేనిరాజ్యము, వన్నెకెక్కని కావ్యము, నెంత ప్రకాశహీనమైయుండునో యారీతి భాసిల్లుచుండెనుగద మూడుగాళ్లముసలియగువిధాత ముదిమిచే మదితప్పి వ్యత్యస్తకార్యములు పెక్కులు, యెల్లప్పుడు జేయుచుండుననుట దృఢపడెను. ఎటులనగా, నవమోహనాకారుఁడగు పురుషునకు గురూపిని భార్యగాఁజేసి దంపతులలోకలతపెట్టుచుండును. జవ్వనియు సురూపియు గుణవతియు నగుస్త్రీకి కడు వృద్ధుని భర్తగాఁజేసి యవ్వనలక్ష్మిని భంగపరచును. ఇల్లిల్లుదిరుగుచు వ్యభిచరించువానికి, పరమపతివ్రతాశిరోమణిని సతిగాసమకూర్చును. శాంతస్వభావునకు గయ్యాళిగంపను గట్టిబెట్టును. లోభికి ధనమిచ్చును. దాననిరతుఁడగువానికి ధనమీయకుండును. భగవద్గుణానుపతులు, బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్టులకుదారిద్ర్యము- పెక్కుసంతతి నొసఁగును.

ఉ || అన్నముగల్గువారికి దయామతి సంతతినీయనోపడా । పన్నతనొందినట్టి తినబట్టయు నన్నములేనివారి క । భృన్నతరీతి

సంతతిమహూన్నత సంఖ్యనొసంగు వద్దవద్దన్నను పాడు
 నైవమహాహా ! యతఃడంతటి కొంటెవాడకొ || (వా || వి ||)
 నేనెంత విలపించిదూరినను బ్రయోజనమగుపడదు. ఒకానొకప్పుడు,
 శ్లో || వృక్షేకంచసమారూఢ | నానాజాతి విహంగమాః | ప్రాత
 ర్దిదశదిశోయాంతి కాతత్ర పరివేదనా ||

అను నటుల యెక్కడివారలక్కడికి పోవుచుందురనుట నిక్కు
 వమేగాని క్షణముసేవైనను గలసి మెలసి నుఖులై సంతోషమును
 పొందుదురుగద! ఇంతేగాక,

చ || కొడుకులుగల్గుదాక నొకకొన్నిదినంబులు చింతనందనుల్ |
 వడమిన నాయువుఃబలము విద్యయు బుద్ధియు చాలగల్గుగా
 నుడుగనిచింతగల్గి తనునోపి భజింపని చింత తండ్రికెప్పుడు |
 కడుచింతసేయుదురు పుత్రులు శత్రులుగాక మిత్రులే ||

కంటబడిన దేవతలకు మ్రొక్కి సంతానముగని వారలకు వి
 ఛార్యబుద్ధులు గలుగవలయుననియు, సకలగుణములనెప్పి తనయాజ్ఞా
 నుబద్ధులై మెలంగవలయుననియును, చింతనుండును. ఇవియన్ని నోప్పి
 యుండినను తనహితవున మెలగని వాడైనయెడ ఆమగణాంతముతీర
 నిశోకము గలిగియుండుననుట నిక్కువమేయైనను, ధరణీపాలనము సే
 యుచుండునేను జాతము- నామకరణము- అక్షరాభ్యాసము- చౌలో
 పనయనము- వివాహము- మొదలగు శుభకార్యములనునవి మురిపం
 బుపెంపున నింపుగలుగు బిడ్డలకల్లారుముద్దుగా సలుపుటకునోచనైతి
 నిగద! సంతానమో సంతానమని పేరాసలచే కలవరించుచు నేనెన్ని
 యోనోములుసలుపుదు సకలదేవతలకెల్ల మ్రొక్కుచు- గ్రహశాం
 తులు- దానధర్మములు- నవగ్రహజపంబులకు ధనము కొల్లబెట్టుచు-
 ఫలంబుగానక - సంతాపించుచుండ వలసివచ్చెనుగద.

సీ || తనయునిమెత్తని నునుమేనుహత్తంగ వలవదేదేహంబుగలఫ
 లంబు | చిరునవ్వువెన్నెల లైలగుమోముగనంగ వలవదేగ

న్నులుగలఫలంబు । అలరారులేత చెక్కిలిగిల్లిముద్దిడ పలవదేపెడ
పులు గలఫలంబు । అత్తత్తయనుమాట లాడనాకర్ణింప వలవదేక
గముల్లలఫలంబు ॥ తే ॥ గీ ॥ ఉల్లమలరించి మురిపించు నల్లరిపను ।
తెల్లపచరించు పిల్లల యింపుగాంచి । సుఖమనుభవింప వలవదా
సుగుణగణ్య । కవితెజసమాన్య సరజన్మ గలఫలంబు ॥

మ ॥ కొడుకుంబల్కుల ముద్దులొల్కుపసులన్ గూర్చిన్విడంబిం
చుపెం । పుడలిర్పశరీర మక్కునను సమ్మోదంబుసంధిల్లజే ।
చ్చిదయాప్రేమలు సంఘటిల్లకుత్తకశ్రీ నొందగారాలపం ।
తుదగజ్జెన్నగుజన్మ జన్మనిదలంతుం దక్కుజన్మల్యధా ॥వా॥వి
ఇవి యన్నియుగాక, ముఖ్యముగ గమనింపవలసిన విధాయకము
లగునవి - నాతదనంతరము ధరణీపాలనము సేయుట - నేను యమ
పురనివాసిని గాకయుండుట - యనునీరెంటిని బాగుగ - అగతానాగ
తము లెఱింగిన మీరుబాగుగ యోజింపవలయునుగద.

ఉ ॥ దేశములందుకోసలయు దేవతలందున దత్తమూర్తియున్ ।
శ్రీశునిభక్తిజ్ఞానమను చింతనలందున నంబరీషుడున్ । పాశము
లందునాగమును భామినులందనసూయసాధ్వియున్ । యా
శలుదీరసూనులున నంగనుమీరలె టుంగకుంటిరే ॥

క ॥ కులశీలమ్ములు నిలచెడి । దలపునుజనియింప నేను తనయులకొ
అకై । పలువిధవెతలనుజెందిన చలనముబాహంగదయ్య సం
యమివర్యా ॥

క ॥ పుడమీశుడు సత్యవ్రతు । డిడెరాజ్యము పుత్రునకునేనావి
ధినే । కొడుకునకొసగగ వలయును । తడబాటునుబాయదె
లుపు తాపసవర్యా ॥

ఈకారణము మీకుసమంజసమగునా కాదా?

భవదీయ కృపాకటాక్షమున ఇక్ష్వాకువంశీయులు పాలనసేయు రా
జ్యమునకు నెపని పట్టిభద్రునిసేయ దలంపుగలదో నుడివిన - సగభా
గము దుఃఖోపశమనము కాగలదు.

తక్కిన సగభాగము " పుత్రేణలోకాజయతి, అపుత్రస్య గతిర్నా
స్తి, పున్నామోనరకాత్రా యత ఇతిపుత్రః, పున్నామోనరకాద్య
స్మాత్పితరం త్రాయతేస్వయం - తస్మాత్పుత్రయిత్రోక్తస్వయమేవ
స్వయంభవః ॥ అనుశ్రుతులను, స్మృతులను పాటించవలదా.

మ ॥ విపరీతప్రతి భాష లేమిటికి నుద్వీనాధయూపుత్రగా । త్రపరి
ష్వంగ సుఖంబుఁజేకొనుము ముక్తాహారకర్పూరసాం । ద్రప
రాగప్రసరంబు చందనము చంద్రజ్యోత్స్నయున్ బుత్రగా ।

త్రపరిష్వంగము నట్లుజేవులకు హృద్యంబేకడుకశీతమే ॥ అని,
శ్లో ॥ కొటరాంతర్భవోవహ్నిస్త రుమేకందహిష్యతి । కుపుత్రస్తు

కులేజాతః స్వకులంనాశయేత్పరం ॥ అనునటుల పుట్టినిపు
త్తులు తల్లిదండ్రులను దుఃఖబెట్టుట సత్యమేయైనను - నరకబాధను
తొలఁగుటెటులనో దురూహంబు గానున్నది.

కావున వివేకశూన్యత, నరకముబాయు మార్గమూహించి చక్కగా
వక్కాణింపుఁడు. అని ప్రార్థించెను.

—(వశిష్టబోధ.)—

నాయనా? త్రిశంకమహారాజా ! నీవు చెప్పినటుల, ధన, రాజ్య
భార్య పుత్రాదులెల్ల, అశాశ్వతములే - లోకములు, దేవతలు, నక్ష
త్రములు, మొదలగునవియును, చలనములగునవియే.

అచలమగునది బ్రహ్మమొక్కటియే? విక్షేపశక్తివలనఁబుట్టిన స్థూల
సూక్ష్మ దేహములతోడను - అంతరింద్రియ - జ్ఞానేంద్రియ - కర్మేం
ద్రియముల తోడను కూడి - సకలపూర్వ కర్మములచేసి - చిత్తశుద్ధి
గలిగి - సాధనచతుష్టయ సంపన్నుడై - వేదాంతశాస్త్ర శ్రవణ -
మనననిధి ధ్యానములనుచేసి - బ్రహ్మజ్ఞానమును సంపాదించిన - బ్ర
హ్మజ్ఞానమును ప్రబలించి - విక్షేపశక్తి దొడ్డదై - ఆవరణశక్తిని న
ణచివైచును.

అట్టి నిర్గుణబ్రహ్మమే సత్యమై స్వయంప్రకాశమై గనుపట్టును.

స్మృతిప్రళయ - అవస్థాప్రళయ - దేహప్రళయ - మనుప్రళయ - బ్రహ్మప్రళయ - విష్ణుప్రళయ - రుద్రప్రళయ - మహేశ్వరప్రళయ - సదాశివప్రళయ - విరాట్పురుషాది ప్రళయములుగ ఆచి సర్వం ప్రతిష్ఠిం । మయిసర్వంలయంయాతి । తద్బ్రహ్మస్మృత్యామద్వయం ॥ అను శ్రుత్యర్థమును గుఱైతింగి- నిరతిశయానందము చెందగలుగును.

శ్లో ॥ ఇదంసత్య మిదంసత్యం ఇదంసత్యం నసంశయః ॥ ఇదిముమ్మాటికి నిస్సందేహముగ సత్యము.

అవస్థలు యేడింటిలో ॥ అజ్ఞాన, ఆవరణ, విక్షేపములు - మూడును బంధ హేతువులగును.

పరోక్షము - బంధప్రాప్తికిని - మోక్షప్రాప్తికిని కారణమగును.

అపరోక్షము - అనర్థనివృత్తియు - ఆనందావాప్తియు - అనెడు మూడవస్థలు - మోక్షప్రాప్తికే హేతువులగును.

ఈయేడవస్థలును - ఆరోపితమయిన - అహంకారమునకేకాని అహంకారసాక్షిని - విర్వికారుడను - నగు పరబ్రహ్మకులేవు.

ఈభావమే వేదాంతరహస్యమగు పూర్ణబోధ.

సృష్టానభీజమునకు వృక్షమయి ఫలములై - గ్రోలందగు ఫలరసము. అని బాగుగా నెఱుంగవలయును. బ్రహ్మవేత్తలకు మయిత్రి - ముదిత కరుణ - ఉపేక్షయను నాలుగు సంగణములుండవలయును.

పెద్దలయందు విశ్వాసముగానడచుట, మెత్తి. సత్కర్మానుష్ఠానములు జేయువారియందు, బ్రహ్మజ్ఞానమునకు వచ్చెదరని సంకోపించుట, ముదిత. జ్ఞానములేక సత్కర్మానుష్ఠానమును జేయక, పాపకృత్యముసలుపక, యుండెడి పాపదులనుజూచి చెడిపోవుచున్నాదని వ్యాకులతజెందుట కరుణ. ఈమువ్వురియందును సమానదృష్టిని ఊహకయుండుట, ఉపేక్ష. అను సంగణములుగలిగి మాత్సర్యము స్పర్ధ, అసూయ, నింద, యనునాలుగు దుష్టగుణములులేక యుండవలయును.

పరబ్రహ్మ యెట్టివాడనగా, భూమధ్యము మొదలుకొని, పండ్లండంగుళములకు సహస్రారకమలము యెనిమిది భాగములై, ఒక్కొక్క భాగమునకు నూటయిరువదియైదు దళములనొప్పున నుండును. దానినడుమ హకారబిందు సకారములతోఁగూడిన హంసమను జేరు గలిగియుండును. ఆబిందువే సంకల్పరూపమయిన అంతఃకరణము || హంసోపనిషత్తుయందున నిట్లు చెప్పెను.

” పూర్వదళేపుణ్యానుతిః । ఆగ్నేయానిద్రాలస్యం । యామ్యేక్రౌ
ర్యేమనీషా నైఋత్యాంసాపేబుద్ధిః । వారుణ్యాం క్రీడాదా । వా
యవ్యేగమనాచా కా జేర్యాంరతిప్రీతిః । ఈశాన్యేద్రవ్యదానం
మధ్యేవైరాగ్యం । కేసరేజాగ్రత । కణికాయాం స్వప్నంలిం
గేసుషుప్తిః, షడ్మత్యాగేతుర్యం,

ఈసంకల్పమాత్ర పురుషుడైన బ్రహ్మ - భూమిమొదలగు నా భూతములలోఁజేరక - ఆకాశస్వరూప మాతృఁడైయుండును - సంకల్పరూపుఁడు బ్రహ్మయనునట్లుగా - మనస్సుచేతను చోచుచుండుగద.

అట్టి లోకమంతయు మనోవికారము.

రూపనామముల తోఁగూడిన పదార్థములయందుఁ దెలిసికొనుటకు మాత్రము అయినదేహములు - యేమనస్సువలన గోచరించుచున్నవో అగోచరించెడి స్వరూపములను చిత్తమని తెలిసికొనుము. వెలుపలద్రవ్యముగాఁ దోచునదియేదియో నాద్రవ్యమే మానసమని - వేదాంతములయందు వచియింపబడుచున్నది. ఆతోచినదివినాగా మనస్సనేనామముకలది వేఱొండు లేదు. ఆతోచిన వృత్తి నే మానసమని తెలిసికొనుము. యేస్థలమందు వృత్తిదోచుచున్నదో ఆప్రదేశమండే మనస్సుండునని తెలిసికొనుము. ...

సీ || మనసయాసంసార మాయావికారము ల్మనసయాలోకికమహిమలన్ని । మనసయా పాపంబు మనసయాపుణ్యంబు మనసయాలోకాదిమత్సరములు । మనసయా జీవులు మనసయా జనములక

మనసయానుఖదుఃఖమలినములును । మనసయాస్త్రీలును మనసయా
పురుషులు మనసయాయుఖలాశ్రమములైల్ల ॥ గీ ॥ మనసు గాకున్నదొ
కటైన మాయలేదు । మాయగాకున్నదొకటైనమనసులేదు । యఖిల
జగముమనోమాయలగుటచెలసి । బ్రదుక నేర్చినవారలుబ్రహ్మవిదులు॥

అఖండమయి, అద్వ్యంతరహితమై, అప్రమేయమయి, అవా
ఙ్మానసగోచరమై, సచ్చిదానందమయి, స్వయంప్రకాశమయి, అపరి
చ్ఛిన్నమయి, అనావృతమయి, అనేకరూపమయి, నిత్యమై, నిర్మలమ
యి, నామరూపక్రియాతీతమయి, నానారూపమయి, సర్వవ్యాపక
మయి, సర్వాంతర్యామియయి, వెలుగునదియే, పరబ్రహ్మము.

ఆపరబ్రహ్మము, మూలప్రకృతియని, అవ్యక్తమని. వ్యవహా
రింపఁబడు మాయాశక్తియొకటితోఁచును. ప్రళయకాలమున సూర్య
చంద్రులు సృజింపఁబడుటకుముందు దట్టముగా నెల్లకల నావరించుకొ
నిన గాఢాంధకారమునేమాయయనఁబడును. అట్టి, ప్రధానపురుషుని
యందు కాలవృత్తి సమసినవేళయందు, నొకశబ్దముపుట్టెను. అందున
నాకాశతత్వము నద్దానికి వాయువు, నద్దానికిరూపము, తన్నాత్రగుణం
బయ్యె. ఆరూపమున నహితత్వము, దానికి, రసంబు తన్నాత్రగుణం
బయ్యె. ఆరసగుణంబు వలన, నుదకతత్వంబుబుట్టె. ఆయుదకంబున,
గంధంబు తన్నాత్రగుణంబయ్యె. ఆగంధంబువలన, భూమితత్వంబు బు
ట్టెను. ఆభూమికి శబ్దాదులేనును తన్నాత్రగుణంబులయ్యె. అట్టి పృథి
వ్యప్తేజోవాాయుకాశంబులను భూతపంచకంబును, శబ్దస్పర్శరూపరస
గంధంబులను, గుణపంచకంబును, త్వక్చక్షుశ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబుల
ను, బుద్ధీంద్రియపంచకంబును, వాక్పాణిపాదపాయూషస్థలను కర్మేంద్రి
యపంచకంబును, మనోబుద్ధ్యహంకారంబులతోడ, రాజసతామస
సాత్విక గుణోద్రిక్తంబుగా బ్రహ్మస్థితినివిస్తలై.

మ ॥ పరమాత్మంశును పంచభూతమయుఁడు బ్రహ్మణ్యుఁడుం

దానయై హరినారాయణమూర్తితాననుపమంబై యొప్పియం

భోజిమై సురగాధీశ్వరతల్పానై మెఱసి తానున్న పూడాల్మీయ
మూ । త్రితతోవృత్తి వహింపమాన సమునన్ దీపి చె స్సక్తి
యల్ । మఱియు,

మ॥ అహంబై జలబుద్ధుడత్రాతిమయై యంభోధిలోనొక్కయం ।
జనుజన్మించి క్రమక్రమంబున నిరూఢి ధ్యాత నుధ్యంబునన్ ।
సుమహాత్వంబుననుండె దానివెలినస్తాకంబులై చారి న । హి
మరుద్విష్ణుపదంబులావృతమై యే పారెగాఢంబుగన్ ॥

అట్టియండంబులో పల సాత్విక, రాజస, తామసముల నెడిమూ
కుగుంబులు బుట్టెను. సాత్విక మాయననుసరించి విష్ణుమూర్తియు
రాజసమాయననుసరించి చతుర్ముఖుడగు, తామసమాయననుసరిం
చి రుద్రమూర్తియు, పరిపంచమునఁగలుగఁజేసి, యోగ జ్ఞములు
నారయుచు సాక్షిభూతలై స్వస్థిస్థితిలయ ములను మూడుకార్యముల
ను ముగ్గురువహించి చేయుచుందురు.

సూర్యచంద్రులుగాలివలన, నీటికదలికవలన, నొక చోటినుండి
మరియొక చోటికిపోయినట్లు, జీవుఁడను తనశ్శరణములచేత, చేయు
బడిన పుణ్యకర్మ, పాపకర్మ మిత్రకర్మములవలనఁ గలిగిన మనుష్యా
ది శరీర ములనుండి యితర శరీరముల యందు ఆకర్షణ ప్రవేశించు
చుండును.

శ్లో॥ కర్మణాంపరిణామత్వా దావిరించ్యాదమంగళమ్ । అవశ్యమ
నుభోక్తవ్యం కృతంకర్మ శుభాశుభమ్॥ ” అరుప్రమాణముచేత సృ
ష్టికర్తయై, గ్రహు సహితము. కర్మఫలము ననుభవించెను.

శ్లో॥ సూర్యాగ్ని ద్వాహ్నిహో గావో వైష్ణవః ఖిప్ మరుజ్జ
లమ్ । భూరాత్మా సర్వభూతాని భద్రపూజా పదానిమే॥ ” అనియు
న్నది. గావున, సర్వభూతాంత రాత్మయగు, భగవంతునిగా భావించి,
కర్మము గో బ్రాహ్మణ సంరక్షణ యజ్ఞములు వ్రతములు నీక్షలువే
దములు భూతములు సత్యము తపస్సు గురువు గురువుచేనుపదేశంపం

బడిన, మంత్రాదులు నేనభక్తియనువానినిచక్కగా శ్రద్ధాభక్తులతో గాంచుచు, సుఖదుఃఖ మారావమానాదులను లెక్కింపక రాజ్యపాలనము సేయుచుండుము. ఇట్లుల నర్చించు చుంటివేని, ధావర జంగమ ములను రెండు విధములైన జీవులతోడగూడిన, బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రమ హేశ్వర సదాశివ మాయాండములుగల లోకమే యాపముగాగలదైన, సత్తు చిత్తు ఆచందము నిత్యము నిర్గుణత్వముగల సరమాత్మయొక్క తేజస్సును గాంచగలుగుదువు. ఈషణ త్రయములగు పుత్రేశేషణ ధనేషణ దాదేషణ యనుమూడును రాజకు ముఖ్యముగ నుండవలసినదే. కం॥ విరు గ్వాపత్యమనున । య్యనలము విహరింపఁబడిత దాహవ నీయం । బరవెలుగు నట్లువెలుగుచు । జనకుండు దాపుశ్చయైని జన్మ్యతితోడన్ । ” అనెడిలోక వాడుక సుప్రసిద్ధమైయున్నది.

“ పుత్రః తాయ ఇతి పుత్రః । పుష్పామో సరకాదాత్మానం యస్త్రాయతే స పుత్రః॥ ” అని వ్యుత్పత్తి పుత్ అనగా, పాతయితీలి పుత్ క్రిందికి త్రోయుదానికి పుత్తనిపేరు.

శ్లో॥ బహువిధ పాపవశాదిహ నానాయోనిషు జన్మమృతీయా తోదేహి । దైవాదుత్తమనానుష పౌరుషవిప్రదేహి । విద్యా సంపన్నోపి బ్రహ్మణిపరమే విముఖిదుఃఖి దుర్వషమైషినశ్య తి నశ్యతి నశ్యత్యేవ॥ అనుశాస్త్రప్రమాణమున. అనేక కోట్లజన్మలైతి, తరుపరిపుణ్యసూమియందు సర్వోత్తమమైన మనుష్యజన్మమైతి, అందుపురుషుండును, విప్రుండును, విద్యాసంపన్నుండునైన మీవంటినాదిజన్మములకును, యజ్ఞానమునకును, సుజ్ఞానముకును, పేరగును. ప్రపంచము బ్రహ్మతత్వము తెలుసుకొను తెలివితే పుత్రుండనిపేరు, తెలివితేనివాఁడే అపుత్రుండు. అట్టివానికి సద్గతిలేదని “అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి” యనుశ్లోతికర్ణమే శ్మ. “నమాగ్ంస వేశలగపుత్రఃనా విద్వాన్ నవికర్మకృత్ । స్వయంనయత స్వగంకింపునఃపితరం తరేత్తమ” శ్రుతివలన శ్రీపురుషసంసర్గసంజనిత పుత్రుడని, వానివలన

పున్నామనరక నిన్పత్తిననిచెప్పుట యజ్ఞానము, యసత్యము, యని న
మ్మము. పూర్వజన్మములయందు చేసిన, పుణ్యపాపవిశ్రేష్ఠలనన్ని
న ఫలమునకు అనుకూలముగానే మనస్సు విడుట, స్పృశించుట, చూ
చుట, చవిచూచుట, ఆఘాతించుట మొదలయిన చాంచల్యములుగ
లిగియుండును. పూర్వజన్మాజ్ఞాతసుకృతవిశేషమువలన, గలుగు ప్రార
బ్ధ కర్మఫలానుభవమెటువంటివారినిఁగాని విడువదు. ఈశ్వరకటాక్ష
మును పెద్దల యాశీర్వాదమును సుజ్ఞానమును సంపాదించుకొన్న స
జ్జనులవిషయమున మాత్రమంతగా కర్మమునకధికారము చెల్లదు.

కాబట్టి, దానికార్యమగుదుఃఖమొక పర్వతము మాదిరిగవచ్చి
నను, తుదకు పరమాణువుగాఁ బరిణమించితనంతటనే విరిగిపోవును.
ఏయేకాలముల నేయేసుఖదుఃఖముల ననుభవింప వలసియుండునో
ఆయాసుఖదుఃఖములననుభవించినఁగానితీరవు.

దుర్విలంభ్యమగు విధిప్రతికూలమైన సమయమందు సులభముగా దుః
ఖనివృత్తియగుటకు, సాధు సేవయొక్కటియే ప్రధానసాధనమని, త్రి
మూర్తులచే బోధింపఁబడెను. ఇంతకు పూర్వము మీవంశీయులలోఁ
మాంధాతమహారాజు చిరకాలము నీవలెనే తనకుఁదనయులులేనందు
నఁజింతించుచుండి తపము సేయుచుండెను.

అసమయమున నారద మహర్షి మీగృహమునకువిచ్చేసి,
రాజభార్యచే మూఁదుభక్త్యములు గ్రహించి ముగ్గురుపుత్రులుగలు
గుదురని యాశీర్వదించి పోయెను. ఆశీర్వచనమువలన ముగ్గురుకొడు
కులు వృద్ధిజగత్ప్రసిద్ధులైరి నీవును సాధు సత్తముల నిత్యమును పూ
జింపు చున్న పక్షమున సర్వార్థములు నీకు సులభముగా సిద్ధించునను
టకు సూడేహములేదు. నీవు న్యాయమార్గమున రాజ్యపాలనము జే
సి ధనము నాజ్ఞించుచు, ఆజ్ఞించిన ధనము సత్పాత్రముల యందు విని
యోగపఱచుచు నీవనుభవించుచు సత్పురుషులతో సహవాసము జే
యుచు శాస్త్రోపదేశముగల సత్ప్రవర్తకుడవై యుంటివి. నీపరిపాలన

వలన నేబడియాలు రాజ్యములయందును విశ్వాసహీనులు లోభగుణ విశిష్టులు లోపాన్వేషణపరులు పరద్రవ్యములు నపహరించువారు పరులను మోసపుచ్చువారు పితృగురు జనములకు ద్రోహ మొనర్చువారు పరదారలనుభిలమించువారు పాప కర్మాచరణమునకు ప్రముఖులై కల్లలాడువారు అధిక ప్రసంగములు జేయుచు హరి భక్తులయందు ద్వేషముగలవారు శుష్కవేదాంతము లుపన్యసించు వారు నేదశాస్త్రముల నిందించువారు సాధువాక్యముల నుపేక్షించు వారు భూతదయా దాక్షిణ్యములు లేనవారు దురహంకారము గలవారు మొదలగు ప్రవర్తకులు లేరు.

యోగులకు బలమువశానము. మహాత్ములకు బలము జ్ఞానము బ్రహ్మానులకు బలము వేదము. పత్నులకు బలముతైక్కలు. మానవులకు బలమన్నము. పురుషులకు బలము ధనము. సుర్వులులకు బలమురాజు. యోధులకు బలము తైర్యము. స్త్రీలకు బలము సుశీలత. గృహస్తులకు బలము గృహిణి. అనిచెప్పినటుల నీయేలుబడిలోనివియెల్లను సమృద్ధిగా నృద్ధిబొందుచున్నవి. గానిలోపములు లేకపోవుటయే గాక. — నీ॥ బ్రహ్మంబునేనని నలుమారు ననవచ్చు బ్రహ్మబోధమెఱుంగుభానమరుదు । వేదాంతశాస్త్రముల్విభజింపగావచ్చు నాత్మాధికములజెల్పుటదియనరుదు । సర్వంబులునురోసి సన్యాసిననవచ్చు శూన్యమార్గంబులోజూచుటరుదు । అదిబంధమోక్షంబులనిజెప్పగావచ్చు దానుగానిలశడదనరుటరుదు । తనువ్రనధకంబు గురునివి యనగవచ్చు । దానిమొరిసిన లోభంబుదీలుటరుదు । మనసుసామర్థ్యమెఱిగెడి మర్మమరుదు । అంతతానయ్యగాకుండుటదియనరుదు ॥ ...

గీ । శుష్కవేదాంతసిద్ధాంతసూటిపదులు ఆత్మనెఱుంగకయర్థముల్వ్యధికముగను । జెప్పుచుందురు లోకులజెఱచుకొరకు । నిజమునిష్ఠూరమైకల్లనిజములాయె ॥

గీ ॥ సాంఖ్యతారక యోగసంగ్రహవెర్రిగి । రాజశివయోగసం

యోగరామరాజ । భేచరీయుక్తసౌఖ్యలక్ష్మీరతుండు । వాడెవేదాంత వేద నిగ్దాహకుండు ॥

సీ ॥ ఉత్తర శాంభవీ యుక్తుండు ముక్తుండు పరమ విద్యాధు రంధగుండు గురుడు । తుర్యసుఖాస్వాద ధుర్యుండు నామ్యుండు బ్రహ్మనుకూల సంభ్రముడు సముడు । నాదాంత విద్యావినోదుండు మోదుండు పురుషార్థ నటన సంభోగి యోగి । కూలంకషజ్ఞాన గూఢు డాచూఢుండు దృద్ధ్యశ్యరాగ వర్జితుడు మితుడు । వేద వేదాంత సిద్ధాంత వేద్యుడాద్య । డాత్మసుస్థిర చిత్సుఖ తాహిదేహి । నిర్వి కల్ప సమాధి నిర్ణేతదాత । కారాణాచార్య సేవాధికారి సూరి ॥

ప ॥ ఇట్టి వారలు నీచెపోషింప బడుచుండిరి. ఐహికాముష్మికములు సమభావము జేసి వర్తించుటయే సంసార మనబడును. అట్టిదానికి ధనము, సంతానము, సుగుణవతి, అనుకూలవతియగుభార్య సకల విద్యాపారంగత్వము, గల్గి యుండవలయును. నీకుసర్వసౌఖ్యములు మితిగల జ్ఞానము నొప్పియున్నది. మీపూర్వుల ధర్మకీర్తులు నిలుచు నటుల రాజ్యపాలనము నేయుచుంటివి. నీవు మూడుశంకలుగల్గి జన్మించుటచే స్థాగ్ధక నామమువ్రాచు బడెను. ఇంకముందట్టి శంకలు నివర్తి కాగలవు. ప్రకృతము నింతకన్న నధికముగ చెలువున దెద్దియును లేదు. సంశయముల మది నుంపకుము. నక్షత్రములలో చంద్రుండును, దేవతలలో నింద్రుండును, పక్షులలో గరుత్మంతుండును, తపస్సులలో విశ్వామిత్రుండును, మణులలో చింతామణియును, గజములలో నైరావతము, అశ్వములలో చుచ్చైశ్రవమును, మృగములలో కేసరియును, రాజులలో ఇక్ష్వాకును గౌరవింప బడుచుండిరి. అట్టి సూర్యవంశమందు జనించిన నీకు శాశ్వత గౌరవము లభింప గలదు. నీకు బ్రహ్మవిద్యా నిధానుండును, సత్య నిష్ఠాగరిష్ఠుడనగు, కొమారుడుదయించును. నీవుశాశ్వతానంద మనుభవింపగలవు. గావున చింతవీడుము. అట్టి సుపుత్రుడు గలుగుట కొకవ్రతము గలదు.

దావికధిపతి మూఁడుశిరములు ఆఱు బొహువులు శంఖు చక్రముగ
ద త్రిశూలము ఖడ్గము కమండములధరించి సిద్ధ చారణ కిన్నరామల
చేఁ పూజింప బహుచు త్రిగుణాత్ముకుండై అనసూయాత్రి కుమాఱు
డనం బరిగు శ్రీదత్తాత్రేయమూర్తి యొప్పియున్నవాడు. అట్టిసచ్చరిత్య
ని విఘ్నక్తముగా పూజించి ఆజ్యాహుతులచే తృప్తుని జేయ నీవాంఛి
తము నెరవేర గలదు. ఆమహానీయుని జనన కారణము వినుము.

సీ॥ వరవజ్రగర్భితవాసవమణిమయచారుకోటిస్తంభసంభృతంబు ।
మహానీయతరరత్న మణిసాగరచితంబు బహురత్నకలశ విభ్రాజితం
బు । లలితమందారమాలాజాలయుక్తంబు పృథుచతుశ్చాలాభివేష్టితం
బు । మాక్తికమాణిక్యమణిరాశిసహితంబు । హరిణ చామర దపక
ణాన్వితంబు ॥ తే ॥ గీ ॥ రత్నసూత్రగ్రధితహరిద్రత్నమయర । సాల
పల్లవతోరణజాలయతము । రత్నసుస్తంభశోభితప్రాంగణంబు । నను
శువిలశిల్లునొక్కగృహంబునందు ॥

సీ ॥ ఒకవంకమణివికా రోరుకుంభ సహస్ర మొకదెసరత్న
పాత్రికలుకోటి । యొకయోరనభినవ వికసితసుమజాల మొకచా
యభోగవస్తూత్కరంబు । నొక క్రేవగాంచనాంశుక సహస్రాయుత
మొకమూలశ్రీగంధ యుక్తపాత్ర । లొకచోట మణిదండ వికచ చా
మరశతంబొక మెడమృదులతల్పకసహస్ర ॥

తే ॥ గీ ॥ మొకటమణిమయపీఠికా యుతశతంబు । లొకటర
త్ననిర్మితవేది కోత్కరంబు । గలిగి యతిరమ్యమై మహాజ్వలని
తాంత । మణిరుచులచేత నుప్పనమ్మందిరంబు ॥

తే ॥ గీ ॥ ఎద్దిబ్రహ్మాండదులభ మెద్దిరమ్య । మెద్దివాఙ్మనోగో
చర మెద్దిసర్వ । కవులకనిరూపితంబెద్ది కనియువినియు నెఱుంగ రట్టి
వస్తువులచె వఱుచుండు ॥

అట్టి పరమాద్భుతంబైన యద్వివ్యసదసంబున, ధనుశ్శతపరిణా
మంబును వత్సలకారంబును రత్నకింకిణీ పరివేష్టితంబును, విచిత్ర

రత్నసాంచాలికా సమూహ సహ్యమానంబును బుప్పితచిత్రకానన
భూషితంబునై యొప్పు నొక్కరత్న దివ్యసిహ్నసంబు తదుపరిభాగం
బున సప్తతాళప్రమాణోత్సేధంబై సమంతోవ్యాప్తంబై కోటిసూ
ర్యసమప్రభంబై పరమాద్భుతంబై యతిదుర్నిరీక్ష్యంబై సర్వవ్యాపకం
బై సర్వగారణంబై చక్షుర్బాధకరంబై యొప్పు, పరమపదమునందు,

శ్రీ, భూ, నీలా, సమన్వితృడై అనంత, గరుడ, విష్వక్సేనాది
నిత్యశూకులును బ్రహ్మార్పదేంద్రాదులును పరివేష్టించియుండుతరి క
లహశీనుండును పరమ భాగవతశిఖామణియునగు నారదమహర్షి.

సీ || తులసిరుద్రాక్షల మాలలుధరియించి యాధర్వాపుండ్రం
బులునొప్పియుండ | భుజముపైతాంబురపాలుపొందు తాళముల్ | శి
రముపైబడయును మెఱయుచుండ | కాషాయవస్త్రంబు కాచబిగింపు
ను గడ్డంబుమీసంబు గదళియాడ | నిగుణపరమాత్మనిఖిలేశ కేశ
వా | నారాయణాచ్యుతసారసాక్ష ||

గీ || యజ్ఞరక్షకయజ్ఞేశయజ్ఞరూప | లోకనాయక మాధవా
లోకవంద్య | శ్రీరామానాథ పరమాత్మశేషశయన | పరమపదవాస
మాం పాహిపాహిపాహి ||

అనుచువచ్చిశ్రీమన్నారాయణా! శంకరా! చతురాననా! మీ
పాదపద్మములకు వందనములాచరించు చున్నాడనని వారలచేసన్న నె
ఱిగి యూసనముపై గూర్చుండెను. అంతనారాయణుండు నారదాత్రి
లోకసంచారివికాపున, విశేషములేమైన గలవేనిపక్కాణింపుమనెను.

నారదుండు ముకుళితహస్తృడై నృప్తిస్థితిలయాధికారులగు త
మకుదెలియని విషయములుగలవే? ఐనను నేగనివినినది విశదీకరించె
దను. సంపూర్ణదయతో సాకల్యముగ సావధానముగ నాకణింపు
డు. విశ్వకర్మచే నాకు కానుకగనొసంగబడియుండు, ఉక్కుశనగలు
పచనము చేసిపెట్టెటకు, లక్ష్మీ, సరస్వతి. పార్వతి శచి. లోపాము
ద్ర, అరుంధతీ మొదలగు పతివ్రతలను గోరితిని. వారివలన పచన

ము కానందుననిరాశజేదకలత్రిమహామునిపల్నియగు యనుసూయ కడకేగి యామెకు దెలిపితిని. ఈశనగలు గొని శ్చటిలోపక్వము జేసి భుజించుట కనువుగ నిచ్చెను. ఆపరమపత్రినతామణి కృతచే తుభ తీర్చుకొంటిని. ఆమెపాత్రినత్య మహిమ కొనియాడ శేషున

కైన నలవి కాదు. తక్కుంగల పత్రినతల మనువారు నానుమాత్రా వశ్యులేకాని, యాయనసూయకు సరిరారు. ఇంతకన్న విశేషమెద్దియు గనరాదు. అనివిన్నవించి త్రిమాన్తుల సెలవంది జేడలి పోయెను. అనంతరము సర్వజ్ఞుండగు నారాయణుడు యత్రియనసూయల వాంఛిత మీదేశ్యులకు సహాయము సమీపించినద

ని హృదయమున దలంచి బ్రహ్మ సదాశివులార ? నారదుని వాక్యముల వినియుంటిరిగదా శీఘ్రమున మామువ్వరము యనసూయ పత్రినతా ప్రభావము వణికిలిచి రావలయునను తలంపుజనించినది కావున బోదము లెండు నిష్కయాణోద్భాండయ్యెను. వారిలుపురుషు సన్ముఖిందిరి. వశ్యుడు త్రిశంకునకు ఈప్రకారముగా నుపదేశించె ననసూకుండు శౌనకాది మహర్షులకు నుడివిన సంతోషభరితాంతరం గులైతహపరి వృత్తాంతంబును చెబుచుచుటయు. ౦౦౦

కం || వేదాంతతత్త్వశ్చయ । వాదాద్బిద దేవదేవనసుదేవనుతా

వైద్యభిరుతగాత్ర । మోదక్రీడావిరోదమురగీగానా ॥ ...

కం || గోపాలకేవధాతి । గోపీజః పూర్వభాగ్య ఘోషాశ్రయకున్

గోకశ్రీకేష్ఠియనకు । గోపక్రీడావిరోదగోపాలునకున్ ॥ ...

గద్యం. ఇంద్రునియొక్క పేదాదొక్క పాదంబు హరితసరోత్ర వార

ణాని వంశపవిత్ర కోటయాగ్యపుత్ర పుల్లమాంబాగ

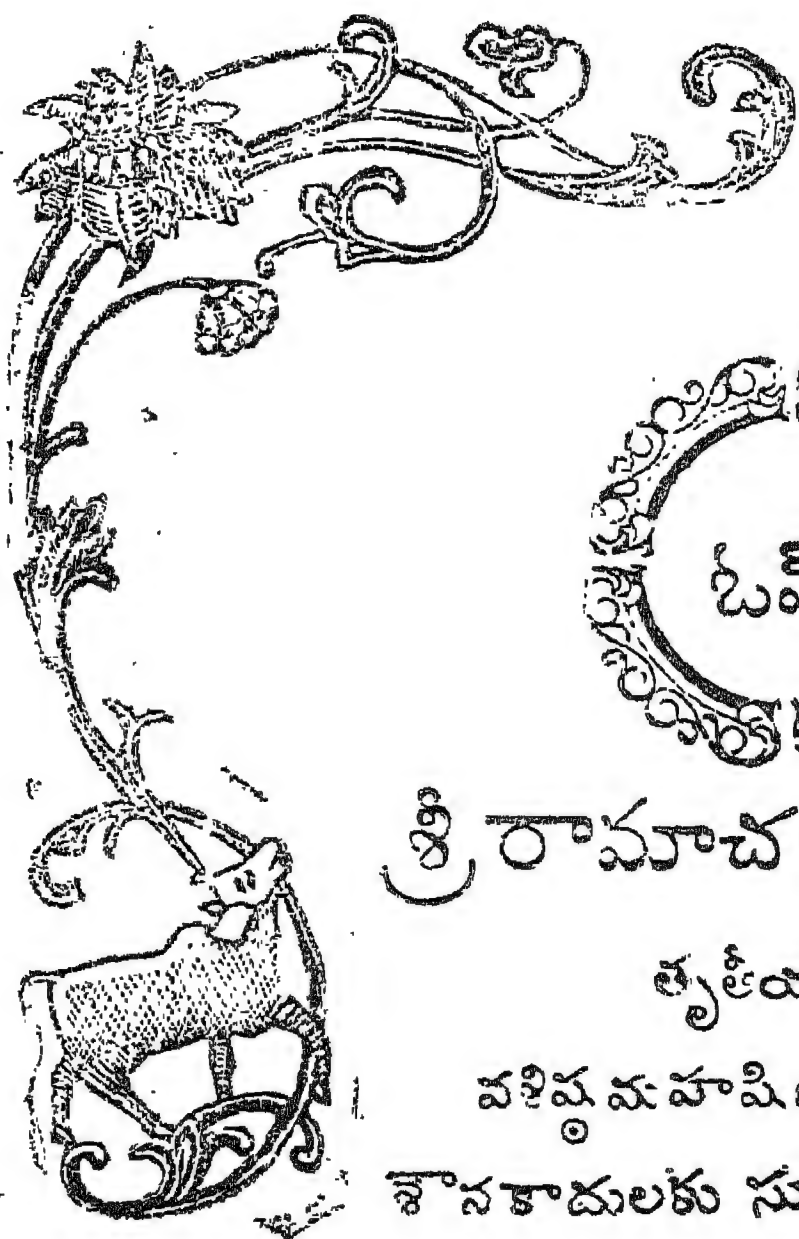
ర్భశుక్తిముక్తాశల రామయాఖ్యహరిదాస ప్ర

ణితంబగుశ్రీ రామాచల పూణాబోధిని

యను గ్రంథమునందు ద్వితీయ

ప్రకరణము ధత్తాత్రే

యార్పణమస్తు

శ్రీ రామాచలపూర్ణబోధిని.

తృతీయప్రకరణము.

వశిష్టమహాషిః త్రిశంకునకు ఇట్లుజెప్పెని
శౌనకాదులకు సూతుండు జెప్పచున్నాడు.

సీ || మాలతీమందార మాలూరజంబీర మాతులంగ కపిన్ధమరు
వసరళ | సాలరసాల తమాలచందన బింబుపున్నాగ పనస
జంబూలవంగ | ఖగ్జూర - నారంగ . కట్ఫలా క్రముకాడి -
తరులతా, బృందంబు, దగిరీతి, ఫలపుష్ప భరితమై -
ప్రభుగల శారికా - చక్రవాక మరాళ శరభ సింహ ||

గీ || గవయ వంచక శార్దూల ఖడ్గ ఝల్లి | కేకిబకబలాహక శు
క కిటియు నాది || విహగ మృగమత్త మధుకర వితలి కనువు
యైన కాసార గిరులొప్పు యాశ్రమంబు ||

వ || సాలరసాల బిల్వకదళీఖజూర జంబూజంబీరచందన పు
న్నాగమందారాది వివిధవృక్షనిబిడంబును, పుష్పఫలభరిత శాఖావ
నమ్ర తరులతాబృందంబును, మాధవీకుంజ మంజరీపూజ మకరంద
పానమత్త మధుకరనికరఝంకారారవము ఖరితహృదిదంతరింబును, క

నక కమలకల్పారవిలసత్సరోవిహారణమీన చక్రవాక బకః క్రౌంచమా
రాళ దంపతీమండల మండితంబును, మృణాళభోజనాసక్త సారసచ
య చంచూపుటవిపాటిత కమలముకుళ కేసరవిసరవితత ప్రశస్తన
రోవరంబునునై వెలుంగునవ్వంబున. జటావల్కుల కృష్ణాజినోత్తరీయ,
జపమాలికాదండకమండలధరుడై, నిర్మలతపోధ్యానానుష్ఠానగరిష్ఠుఁ
డగు అత్రిమహామూని, సుఖాసనమున సమాధినిష్ఠయందధిష్ఠించియుం
డుయవసరంబున, సురాసుర జేగీయమానుండగు, శ్రీమహావిష్ణువ్రతు,
త్రిలోకేశుండునగు, శంకరుడును, సృష్టికర్తయును, బ్రహ్మదేవుండు
ను, నారదునిచేనాకణిణించిన యనసూయా పాతివ్రత్యముపరిశీలన
మే పనిగాగొని బ్రాహ్మణవేషములు, భస్మరుద్రాక్ష త్రిపుండ్ర మా
లికాధారులై కరముల గట్టులునూనుకొని వడవడవడంబెడి, చమ్మగిలి
న చమటగల మేనుల, తుధాతురులై, మిక్కిలిదురవస్థ, ననుభవించు
చువారలు జరాభారాధికమున దేహమునందలి రక్తమాంసములుబా
త్తుగాక్షీణించినవారలను, సైగనుపట్టుచు మెల్లమెల్లన అత్రిమహామూ
ని యాశ్రమమును బ్రవేశించిరి.

పరమ పతివ్రతాశిరోమణి, సుగుణఘనియగు, అనుసూయా
దేవిని బాడగనిరి. సంతసించిరి. ఆమెతో సంభాషించు దలంపుగొనిరి.

విష్ణుడు. = ఓయమ్మా! మాగాఁయాసమున కడుడస్సితమి.
“గోరుచుట్టుపెరోకలిపాటు” యనునటుల తుద్యాధాబీడకులొనైతి
మి. మాసంతోభమును శీఘ్రమున బాపగల ఋషిపత్ని వనినెంచితి
మి. నినుగాంచితిమి. నీపుణ్యమపారమని వినియుంటిమి. తుద్యాధ వి
వారణమునకు వెనుదీయకుము. సమాధినిష్ఠనుండినీపతియరుదెంచువర
కు నిరీక్షింపకుము. మేము సంతసిలునటుల జేయుము. సకల దానము
లలోనన్న దానము. దానికన్న మెండగునదినిధానము. అనువాక్యమిప్పు
ట్లున నెఱచకుము. “అభ్యాగతఃస్వయంవిష్ణుః” అనునారోక్తి నెఱుం
గుము. కరుణార్ద్రహృదయవగుము. అనిబలికిరి. ఆవాక్యములవిని, నా

రనునిబోధనచే పరీక్షాధికమేతెంచిన త్రిమూతులన్ని, అనుసూయ
యేటింగెను. దర్శిసనముల నలంకరించెను. మహామహులనాయాసన
ములందధిస్థింపఁచెనెను. శ్రేమదీర్ఘకౌసవిన్నవించెను. నముస్కృ
తులొనర్చెను. పాదంబులుగడిగి, తద్బలంబులు శరంబునజ్ఞుకొనియె
ను. కరకమలంబులు మోడ్చి, మహాత్ములారా! విశ్వల శరీరంబులం
దు సర్వదేవతలు, పాదంబులయందు నిర్వీర్యధాంబులు, బాదపరా
గములయందు సహస్రపుష్పాంబులు, బాదోదకములయందు సహస్రతీ
ర్థతోయంబులు, నివసించియుండుట నిమ్మపనునిభావించితిని. బ్రా
హ్మణ పాద తీర్థస్పర్శకంబుననొన్వితీర్థ స్నాన ఫలంబు లభించునని నెం
చితిని. ఏజలముచంద్రదేవే భిక్షులు తరిమాన ధరియించెనో నట్టివిష్ణుపా
దోద్భవగంగయే మీపాదతీర్థకామని గెల్పెఁజేసిధరించితి. అట్టిపుష్పా
తోయము పాదస్పర్శనము నాకుగలుగుటకుఁజే నాజన్మసాఫల్యము
నకు యాశ్రమపాపనంబునకు నేరొందునలదె.

శ || హరికికని యన్న పానము | లగయగ విస్తారత సమములగు
నుక్వరనిపైఁబ్రగందరకు సమంబగు | ధరర్థిలకు విశేషధర్మముదల
పక || అనునటుల జగత్కతలాలు జగదభిషులు జగదారాధ్యులునగు
మీక్షభుసింప జేయునంతటి భాగ్యమునాకుగలుగ జేసితి శే :

సీ || పంకజనాభాయ సంకషణశాయ శాంతాయ శిశ్వభా
భాయభూత | సూక్ష్మేంద్రియాత్మనే సూక్ష్మాయ నాసుదేనాయ పూ
ణాయ పుణ్యాయ నిన్వి | కారాదు కర్మవిస్తారకాయ త్రయీపా
లాయ ప్రైల్యోపాలకాయ | సోమరూపాయ తేజోబలాధ్యాయ
స్వయంశ్యోతిషే దురంతాయకర్మ ||

గీ || సాధనాయ పురాణ పురుషాయయజ్ఞ | రేతసే జీవత్పస్తా
యశ్చర్మరూప | కామలోకాయ నభ సేతకాయ దివ్య | యోనయే
విష్ణవే జిష్ణవే సమోస్తు ||

ఓభక్తవత్సలా! పరమపురుషా! పరంధామా! అఖిలాంధ

కోటి బ్రహ్మాండ నాయకా ! ఆదిమధ్యాంతరహితా ! అవాఙ్మానసగో
చకా ! బహుకాలమునుండి, పుత్ర వ్యామోహముననుండు మమ్మున
ఫలీకృతమనోరథులగ గావించితిరే? అనవిని, మగదస్మిత వదనారవిం
దుడైరి. కొంతసేపటికి నారాయణుండు, ఋషి పత్ని ! నీపతిచిరకా
లము నుండి సంతానమునకై తపమాచరించు చుం
డుటచే విశ్వేసివారము. బాలక్రీడలజూపెదము. నీమనోవాంఛను దీ
ర్ఘకొనుము. అనికందువలైరి. ఆమె చిఱుతబాలురగాంచి, వాంఛిత
మీడేరెనని, సంతసించి, గోక్షీరముల, సాముగ్గురు బాలురకు ద్రావిం
చెను. ఇంతలో అత్రమహాముని యేతెంచెను. కిందువులకాంచెను. త
నదివ్యదృష్టిని యదంతంబంతయు నెఱింగెను. నివ్వెటపాటొండెను. అ
త్తరి ఋషి పత్ని ముఖమువీక్షింపెను. భయాతురతజెందినదై పతిసా
దములకొఱగివేచి ముకుళితహస్తయై నాథా మనోచాపల్యమున ని
టుగావించినందులకు పుత్రవ్యామోహమునకును క్షమింపవలయునని
దీనివదనయై గర్గదస్వరమునబలికెను. అప్పులుకులాలకించి ఋషిపుం
గవుడు ప్రేయసీ నాతపస్సుఫలించెను. నీవివేకమునకు నాజన్మ సాఫ
ల్యమయ్యెను. భస్యతజెందితిమి. ఇంతకన్నవలయు కార్యమొందుగల
దే వినుము. (సజేప సామ్యే ఇదమగ్ర ఆసీత్) అనుశృతిప్రమాణమున
లం తత్వమెతనకుదానై యెరుంగునదియై (దీప్యతే త్వయమేవతత్)
అనుప్రమాణరీత్యా స్వయంప్రభయై ప్రకాశింపుచుండును. అట్టిపర
బ్రహ్మమే జగదుత్పత్తికి కారణభూతుడును త్రికాలవర్తిత్వ జ్ఞానస్వ
రూపత్వ ఆనందమయత్నములను ధర్మములతో నొప్పెడివాడు సాత్విక
రాజస తామసములనెడి మూడుగుణములు గలిగిన తనమాయచిగుప్త
జేలించి సాత్వికమున విష్ణుమూర్తిగను రాజసమున చతుర్ముఖుండు
గను తామసమున రుద్రమూర్తిగను ఈయాశ్చర్యకరమగు ప్రపంచ
చమున అనోరణీయాన్మహతో మహీయా అనుశృతిచేత అణువు
కంటె అణువుగాను మహత్తునకంటె మహత్తుగాను నుండుబ్రహ్మలను

నీవు బాలచూపులుగ జేసితి ననిమురియకుము. ఆమహామహాడు పరా
 పశ్యంతి మధ్యమావైఖరీ అను వాక్కునకందనివాడు సర్వాధారో
 నిరాధారః అనునటుల సర్వమునకు పట్టుగొమ్మయగువాడు అఖి
 ఘ సంకల్పడు శ్రేష్టమైన జీవపరత్వయోగముగలవాడు జ్ఞానాధిక్య
 ముచేత సమర్థుండగువాడు తనుస్థూలాకృతియగు విశ్వాకృతీగలవా
 డు విశ్వమే వేదంపురుషః వేదమయుండుస్థూలమున సూక్ష్మముల
 యిన ప్రపంచలీలారూపములు గలవాడు. స్థావరజంగమ రూపములై
 న సకలప్రాణులకును శ్రోత్రము, త్వక్కు, చక్షువు, జిహ్వా ప్రాణా
 ఘ, అనెడు, జ్ఞానేంద్రియములకును, వాక్కు పాణి, పాదము, గుద
 ము, గుహ్యము, అనెడుకర్మేంద్రియములకును, మనస్సు, బుద్ధి, చిత్త
 ము, అహంకారము, అనెడి యంతరేంద్రియములకును, ప్రాణోపాన
 వ్యానోదాన సమానములనెడు, పంచప్రాణులకును, వానియధిదేవల
 కును, విషయములకును, మూలప్రకృతికిని, ఆప్రకృతివలనఁబుట్టినమ
 హత్తత్వమునకును, ఆమహత్తత్వమువలనఁ గలిగిన, యహంకారమున
 కును, దానివలనఁబుట్టిన, శబ్దస్పర్శ, రూపరస, గంధములనెడు, పం
 చతన్మాత్రలకును, దానివలనఁబుట్టిన, యాకాశ వాయురగ్ని, జలభూము
 లనెడు పంచమహాభూతములకును, ఆపంచమహాభూతమయమైన, ప్ర
 పంచమునకును, ప్రభువగువాఁడనై యొప్పుచు ప్రకృతీసంబంధములై
 న, శాంత, ఘోర, మూఢవృత్తులుగల, సర్వ రజో, తమోగుణములు
 ను, పుట్టుట, బెరుగుట, ముదియుట, చిక్కుట, చచ్చుట, మొదలగు
 వికారములులేక, నిగుణ, నిర్వికారతచే, వెలుగుచు, స్మృతిస్థితిలయ
 తిగోధానానుగ్రహములనెడు, పంచకృత్యములు చేయుటకు కర్తయై,
 బ్రహ్మవిద్వర్జిష్టంజై, బ్రహ్మాండముమొదలు, మాయాండపర్యంతమై
 న, మేలుగలుగఁజేయువాడై, పదునాలుగులోకములు తనయందును,
 తానాయాలోకములయందును గలవాడై. చతుర్ముఖ బ్రహ్మరూప
 ముజేత సృష్టియు, విష్ణురూపముసరక్షించుటయు, మహేశ్వరరూప

మున, లయ మొంద చేయుటయు, గలవారయి యుందును.

బ్రహ్మమానసపుత్రండును, తాపసవర్యుండును, త్రిలోకసం
చారియునగు, నారదమహాషిఁ యొక్క కరుణవలన, నిన్ను బవిత్రత జే
య నిజరూపముల జూపక, బ్రాహ్మణ వేషధాన్తులై విచ్చేసిరి. ఇంత
పరకు “అహంబ్రహ్మాస్మి” యని, “మృత్యోస్సమృత్యుమాప్నోతి ।
యత్తహనానేవపశ్యేతి భయంద్వితీయాన్” నివేశితస్యాత్ ॥

అనుశ్చేతివలన, బ్రహ్మమువేరు, తానువేఱనెడు భేదబుద్ధియే,
మృత్యువుగాన నద్దానిని నశింపఁ జేసితివి, జ్ఞాననేత్రముచేత చూడఁద
గినవస్తువనుచర్మచక్షువులచేఁజూచి కృతాధుఁరాలవైతివి. ఇపుడున
ర్వోపనిషత్సయమైన. దివ్యమంగళవిగ్రహముల నిర్వికల్పసమాధిచేత,

“సర్వంఘ్రిద్విదం బ్రహ్మబ్రహ్మైవాహనమిదం । జగత్సకలం బ్రహ్మ
ణోన్యం సకించన” అనునటుల స్వాభిన్నపరబ్రహ్మను గాంచెడి ఫలం
బుసమకూర్చితివి. భక్తవత్సలుడు, పురాణపురుషులు, పరంధాముల
గునారల ననాయాసముగాదరిశించితిమి. అనిబలికి భక్తివినముఁడై,

కం ॥ ఏనోభక్తుల కనిశం । బేయోరూపముల యందు నిచ్చ ని
జంచు । న్నాయక భక్తులకొఱకై । యామూరూపముల
దాల్తువ గుణుఁడ వయ్యున్ ॥

వ ॥ అని ధ్యానింపుచు తన్మయు డయ్యెను.

“మ॥ ఒక సూర్యుండు సమస్త జీవులకుఁ తానొక్కఁడై తోచుపో ।
లిక నేదేవుఁడు సర్వకాలము మహాలీలన్నితోత్పన్నజ ।
స్యక దంబంబులహృత్సరోరుహముల న్నానా విధానూనరూ
ప కుఁ డైయొప్పుచునుండు నట్టిహరినేబ్రాద్ధింతు శుద్ధాత్మవై ॥

వ ॥ అని ధ్యానింపుచు, అనసూయయు మై మరచెను. అంత
విరించి విష్ణువ్రహ్మో మనము పరిశీలనార్థము వచ్చి బాలురమై యుండు
టకు గతంబెయ్యది. యన నారాయణుండు అనసూయ పతివ్రతలలో
మిన్నయగుటచే మనలను గుర్తెరుంగుటప్రథమ సంభాషణముననేతే

ట పడెను. భక్తిసంభ్రమముప్పలిల్లి ఇతిఃపూర్వము గోరుటయే కాక ఇపుడు పుత్రవ్యామోహమగుపరచెను. అందునభక్తుచిత్రాక్షిణిత నిలుప నీరీతినిచ్చుగించితి నని ప్రత్యుత్తర మొసగెను.

అనివచించిన పశిష్ఠువాక్యము లాలించి త్రిశంకుడు గురునగేణ్య నారదుండు తదనంతర మేమిజేసెను. నారదుని జన్మ మాదిగాగల వృత్తాంతము సవిస్తరముగా విచటకు కొరక వోడమినది. అప తిడ్డియ కథా కథన దత్తుండగు పశిష్ఠుండు దెప్ప వోడంగె.

—: నారదుని వృత్తాంతము. :—

—:—:—

త్రిశంక మహారాజా ! వైకుంఠమునుండి నారదుండు వెడలిపోయి త్రిమూర్తులు బాలురగుట నెఱింగెను. మిగుల సంతసము నొందెను. తనలో తానిటు తలపోసెను. దెలిపెద వినుము.

శ్లో || ప్రథమంతారకంధైన ద్వితీయం దంధ ముచ్యతే | తృతీయం కుండలాకారం చతుర్థం చార్ధచంద్రకమ్ | పంచమం బిందుసంయుక్తం ఓమితిజ్యోతిరూపకమ్ | ఓం అనుదానియొక్కయు త్పత్తి యని తాత్పర్యము.

శ్లో || అనాహతస్య శబ్దస్య తస్య శబ్దస్య యోధ్వనిః | ధ్వనిరంతర్గతజ్యోతిః | జ్యోతిరంతర్గతమనః | తన్నుచోనిలమయూతి తద్విప్లవః పరమంపథమ్ || సనాతమగునదియే, అనాహతము. దానినే బ్రహ్మమందురు.

అట్టిబ్రహ్మమే ప్రణవము. అయ్యదియే స్వయంజ్యోతి ఆతే జోమయపరబ్రహ్మమునందు శబ్దము. అందున, ధ్వని, దానియంతర్గతమందుగలదియే, నిశ్చలబ్రహ్మము. ఆపరబ్రహ్మము, రజ, స్వత్వ, తమో గుణాతీతుండై త్రిగుణసహితుండై సృష్టిస్థితి సహారాదిభారకత్వమువహించినవాడై బ్రహ్మవిష్ణుసదాశివులను నామరూపములు న్నెఱ్ఱినవాడై భాసిల్లుచు మాయూతీతుండయ్యుండెను.

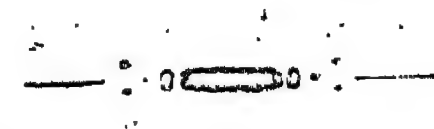
అట్లు మూయాతీతమగువారు పరివ్రతామహిమకులోన్నేరి. అ
క్రిమిహామిని యాశ్రమమున శైశవదశనుజూపి పూజలు గొనుచుండిరి
నాశేషభక్తియు గలిపించిరి. నాకీర్తినిలిపిరి, ననుధన్యులఁ జేసి దృష్టిమెండి
స్పర్శి. అనునూయాజేని ననుగోరినమేరకు కలహామూలమున త్రొమ్మా
స్త్రులనామెకడకన్పిరిగద ? యామెవాంఛదీర బాలురజేసి సంతసిం
పుచుండెరు గద. ?

శా || శ్రీకైవల్యపదంబునందు నను వాసింజెందు యాశంభుడు ||
పాకార్ధిప్రముఖాశి జేయునుచుండు భాస్వియూవిష్ణుపు ||
లోకాలోకములెల్లస్పృష్టికొరెన్ బాండునొబ్బుయ్య ||
నాకాచట్యమెఱింగి నైచిరిగదా నానేర్పదీపింపగ ||

బ్రహ్మనూనసపుత్రుండనగు భక్తునిపై వాత్సల్యముంచిరి. నా
భలుకులయందలి నిజానిజములు జెల్పిసియేయుందురు. సర్వముకు జె
ల్పియనిదిగలదే ? ఇంకేగాక,

శీ || సర్వయాతాంతరస్థస్థుజ్ఞానచణుల | సర్వయాపక్రియాభావసాం
జ్ఞవలన | సర్వదాఖండభాస్వర సత్యమనెడి | సర్వసముదగు
ఈశ్వరు సంస్మరింతు ||

నారదునిజననప్రకారము :-

లొంగిభక్తియున వేదవాదములొట్టి భాస్వికిబుట్టి, వారలచేబెం
భట్ట, వారలకు శుశ్రూషలు జేయుచుండెను. భక్తవానకాలంబునఁ
చానుర్మాస్యంబున, నేకస్థలనివాసంబు సేయనిశ్చయించిన, యోగిజ
నులకుం బరిచర్య సేయుచుండెను. ఎల్లప్పుడు బాలురతోనే యాట
లకుబ్బోక నేదోకజంఝూటంబును, లేక, భక్తిసలుపుచుమంగళకరమ
నివారల యెంగిలిభడింపుచు, వానకు నెండకు నోర్చి, వారి నెనువెం
ట వారియన్తాబద్ధంజై వషాకాల శరత్కాలములు దరిపెను. వా

దు విష్ణుచారిశ్రమల్పదువుచు పణింపుచు, పాదుచు, నర్సి పుచు,
నుండు శాంతినుతియై పరిపూణభక్తితో విష్ణుసేవారతుండై పురుషు
డెను. కొంతకాలమునకు, యమ్మహాత్ములగు యోగిజనులమూలము
న నజస్తమోగుణ పరిహరిణియైన భక్తిసంభవించి ఈశ్వర రహస్యా
దార్ధ విజ్ఞానముగలిగెను.

ఇటులుండుపుత్పరిమాతమాపురేపుచు, మోహంబుసంపార, ముద్గామ
చు, జంచుమర్నచు దేహంబునివురుచు, గౌగిట జేర్చుచు పనులయం
చలసి సాలసియాకొంటివా! యని బలుక శుశూషసేయ కష్టముగా
నుండెనిదొంగన మారుచింతలేక హరిభక్తిజ్ఞానసంపన్నుండైయుండె
ను. యేడే క్షప్రాయమున వానిమాత సర్పదష్టయై విగతజీవితయగు
టచే దగుశ్చత్యములొనరించి పిదప గురువులనాజ్ఞగొని యుత్తరాభి
ముఖుండై పురంబులు బట్టిణంబులు గ్రామంబులు పల్లెలు మందలు,
మహాద్యానంబులు, గిరాతపులిదనివాసంబులు వనంబులు, చిత్ర
ధాతువిరచితంబైన పర్వతంబులు పథికజన శ్రమాతిరేకంబులయిన త
టాకంబులు, బహువిధవిహంగనినద మనోహరంబులై, సరోవరంబు
లై వికచారవింద మనుపానపరవశపరిభ్రమద్భమరసుందరంబులైన
సరోవరంబులు, డాటిచనుచు, తుత్పిపాసాసమేతుండై నదీహదం
బున, గ్రుంకులిడి శుచియై నీరు ద్రావి విగతశ్రమండై యట సాల
వృక్ష తపి భిక్షాక గోలేభ శల్య ఘూక శరభ శార్దూల శశ గవయ
ఖడ్గ వ్యాభాజగరాది మృగముల ఘోంకారములు గల వనము జొచ్చి
యందు దుస్థరంబైన గుల్మలతా గహనంబుల పొంతనొక్క రావిమా
ర్గ క్రింద, కూర్చుండి భయంబించుకయు నొందక తన హృదయగతం
బున పరమాత్మ స్వరూపుని హృదయమందు నిలిపి ఇట్లు స్తుతించె

కం || పలుకుల నగవుల నడపు || నలుకల నవలోకనము లనాభీ
ర వధూ | కులముల మనములతోలిమి | కొలుకుల వదలిం
చునునుని గొలిచెదముదిలో ||

విద్యాసంపుటం డెను. బాలుని నిశ్చలభక్తికి నంతసించినారా
యనాడు సాత్యోత్కరించి బాలకా నీభక్తికి మెచ్చితి నీవుదిక్కుమాలి
న నాచనవి భోదించి శోకింపకుము. శీఘ్రకాలమున నీజన్మవిముక్తి నొం
దిగలవు. కం॥ నాయుడు కలుగుననుచు । నాయడు జన్మాంతరముల
బాలకనీచి । కాయంబు విడచి మీదట । మాయను మతిబుట్టగలవు మద్భ
వములు ॥

మ॥ వినుమీ స్వప్నలయంబునోంది యుగము త్వయ్యైనకాలం
బు యామినియైపోయెడిఁ బోవగాఁగల్గుఁజుమ్మి మీమీదనాస్వప్న
యం । మనిరూఢస్మృతితోడబుట్టెదవు నిదోషుండవై నాకృపకా!
ఘనతంజెందెను శుద్ధసాత్వికులలో గణ్యుండవై యర్చకా ॥

అనిపలికియదృశ్యుండయ్యె. అనంతరమా బాలుడు నిర్మలాం
తఃకరణంబుతోడ విషయవిరక్తుండై కాలమున కెదురుచూచుచుచు భూ
మిందిరుగుచు నుండు నంత గొంతకాలంబునకు మెఱపుమెఱసినతెఱం
గున మృత్యువుదోచిన బంచభూత మయంఘీను గర్మస్వరూపంబునై
న జేహంబువిడచి శుద్ధసత్వమయంబయిన జేహంబుసొచ్చి బ్రహ్మాని
త్యాసంబువెంట నతనిలోన బ్రవేశించి లోకంబులు సృజించుకాల
మున లోనుండివెడలెను. ఇక్కారణముననె బ్రహ్మరూపసప్తశ్చండన
బటగుచుండెను. ఈశ్వరునిచే గానవిద్యాభ్యాసముచేసికొని మెప్పువ
డసెను. అందునచేబ్రహ్మభి వ్యూజకంబులయిన సప్తస్వరంబులు దన
యంతనె మ్రోయుచున్న వీణలభించెను. ఆయాలాపరతింజేసి విష్ణుని
వరమహత్స్యమున వారడుడను నామముగలిగె. తదాదిగానారాయ
ణకథాగానంబునేయుచు జరియుంచుచుండెను.

—* నారద వివాహము. *

ఒకనాఁడు చతురాననుఁడు. పుత్రవాత్సల్యమున నారదుని జీరి
కుమార నాసితము చక్కగా వినుము. సృంజయుఁ డను రాజచం
ద్రునకు గూపలావణ్యము నుగూఱు మణియు భక్తి భావము లొప్పినది

యు నగు నొక కొమరిత జన్మించెను. ఆతండు మూడు దినదిన ప్రవర్ధమానమై పక్ష్మతము వివాహ వయస్కు యగుటచేనానాదేశపురాకొనురుల చూపపటముల దెప్పించికన్యకకుఁగూపెను. ఆమెయూపటములవలన మెత్తి కనులజూడక జనకునిపల్కులకు ప్రత్యుత్తరమియ్యకుండుటచే తల్లిద్రుడి మిక్కుటముగా శోకమున మునిగియుండెను. సేయునదెల్లయులేక ఏకపుత్రయు తరుణవయస్కుయు భక్తి విభారదయు గాన కలమునహింప లేక ఒకనాడు సుతను రావించి లాలించి ప్రేమతో కుమారి ధర్మము నీసేవడదగదు. నీమనోహరునితో గూడి సౌఖ్యముగనుచుండగాంచు భాగ్యముగల్గజేయని కారణమెయ్యదయో యానతీయసలయునని వాక్యమైనది. కన్య సిగ్గుచేరినదికొంత సేపటికి నాయనా నేనిది వలకెన్నియో పర్యాయములు భగవంతు గానియన్యుల మొగము చూడను. పలుకరింప నని నుడివి యంటినే మరల ప్రశ్నింపనేల

మత్తకోకిల, చైవమాతఁడే నన్ను నేలెడిదాత యాతఁడెనుమ్మినా!

భావమంత హరించి యుండిన భాగ్యదేవత యాతఁడే । గావు

నన్ మహారాజనూనుల గాంక్ష నేయగ బోలుగాతీవ రింపగనే

ల తండ్రిరో దివ్యరూపుని గూర్చుచూ ॥

ప ॥ అనివక్కాణించెను. భగవంతుని ప్రార్థించుటకంటె వేఱుమాగలము లేదని కృత నిశ్చయమడయ్యెను. తక్షణమే భక్తి స్థాగర్హిత నారాయణుని గూర్చి తపమాచరించెను. సర్వేశ్వరుడు నాథౌత్వరించి స్పంజరూ వీభక్తికి మెచ్చితి. నావరంబున నీకు జననమైన పుత్రుకి పరమ భాగవత్ వ్రతమును శీఘ్రమున తనంతట తానే నీమహంబునకు విచ్చేయును. నిప్పు తపముచాలించి వైవాహికమునకుఁ దగునన్నాహము జేసికొనుము. నిస్సందియముగా సర్వ సంభారములు గూర్చుకొను మని పలికి అంతర్హతుండయ్యెను. అనంతర మారాజు సర్వముసిద్ధి పఱచుకొని యున్నాడు. కావున నీవాకన్యను పరిణయముగా నీకు కొనుము. బ్రహ్మచర్య గృహస్థ వానప్రస్థ సన్యాసంబులలో

ఉత్తమః పురుషః సదిగృహస్థాశ్రమము.

గృహిణీ గృహ ముచ్యతే.

ధన్యో గృహస్థాశ్రమః.

అను వచనముల ననుసరించి ఒకయువతిని వివాహముజేసుకొనుటపు
రుష ధర్మము. గృహమేధియైన పితృ యథాక్రమముగా స్నాన త
ర్పణ సంధ్య జప దేవపూజాగ్ని హోత్ర వైశ్వదేవ బలిహారణంబు
లు నిర్వర్తించి అన్నాగ్నేయ అభ్యాగతుల పూజించి ప్రశస్త మణి
ముద్రితా ధరుండునుధవళ వస్త్ర యుగ్మపరివృతుండును గంధపుష్పా
లంకృతుండును శుద్ధోదకార్ద్ర పాదహస్తండును ఆచమన క్రియాపరి
శుద్ధ వదనుండునై యపరదిశాముఖుండుగాక పూర్వాభిముఖుండై సు
ఖాసనంబునగూర్చుండి, ప్రశస్తశుద్ధపాత్రంబులందు, సర్వగుణసంప
న్నయైనధర్మపత్ని వడ్డింప, పుత్ర, బంధు, మిత్ర, సహితుండై భుజించి,
యుచ్చిష్ట వారణాధికంబుగాఁ, బాణి, పాద, ప్రత్యుశనంబుజేసి, స్వ
ప్రశాంతచిత్తుండై కూర్చుండి, యభిష్టదేవతాస్మరణజేసి, వేదశాస్త్ర
ప్రసంగంబుల, భగవద్గుణానుకైంకర్యంబుల, బ్రాహ్మబుచ్చుచుండవల
యును. ఇటుల నీతిపరుండై కులాచార ధర్మంబు వదలక ధర్మాధికా
మంబు లయందు సమధర్మియై పాప కర్మంబులు పరిహరించి సమస్త
భూతంబులయందు స్నేహార్ద్రచిత్తుండై అరిష్టక్ష్యంబునందు బద్ధండు
గాక సదాచార సంపన్నుండై సాత్వికంబు వదలక త్రికరణ శుద్ధిగా
వర్తిండు పుణ్యపుగుఱుండు సర్వోత్కృష్టుండుగా నెన్నబడు నను వా
క్యములు గమనింపుము. ఏయాశ్రమము జేరక యుండుట లెస్సగాదు
కావున జనకుని వాక్య పరిపాలనా శీలండ్లవై విష్ణు భక్తురాలగు రా
కొమరితెరు వివాహ మొనరించు కొనుము,

శ్లో || స్నానం తర్పణ సంధ్య హోమ జపితేకింతేన దానం

వినా | నానాశాస్త్ర పురాణ వేదపఠితే కింతేన జ్ఞానం

వినా | వీణావాద్య మృదంగ గీతపఠితే కింతేన గాత్రం

వినా | తాంబూలాదిసుగంధపుష్పశయనకేకింతేన కాంతావినా

అనెడి నీతివాక్యము తప్పక నాచరణీయము. పితృవాక్య పరిపాలన విధిక్యతము. దైవపితృ హితము. భక్తిజ్ఞానములకనువగుకృత్యము అనినుడివెను బ్రహ్మవాక్యములకు సంతసించెను. అంతచతురాననుడు దేవేంద్రుడు మొదలగు వేల్పులరావించి నారదసహితముగ స్కంజయరాజుపట్టణమునకుబోయి. పురమువెలుపల నిలచి, మంగళవాద్యములు మ్రోగించిరి. రాజు పట్టరానిసంతోషమున, వరపూజకు సరివారముగావచ్చి, బహుకరించి దోడ్కోనిచని, విధ్యుక్తముగా, వివాహమంగళప్రయత్నముగావించె. కన్యాదానసమయమునరత్నభూషణములే గాక తనరాజ్యనర్వస్వమును ధారపోసెను. పెండ్లికొడుగునివెంటనేజేరిన, బ్రహ్మమొదలగు దేవతలకు, దగురీతికట్నములిచ్చెను. బ్రాహ్మణులు మొదలగువారలకు, వృష్టాంన్నంబుల సంతృప్తిగావించెను. దేవతలు దివ్యదుంధుభులు మ్రోయించిరి. అప్పరసలాడిరి. గంధర్వులు పాడిరి. మునులు బ్రహ్మ వఘావరుల నాశీర్వదించి నిజనివాసములకు బోయిరి. వేల్పులు యధేచ్ఛముగా పురములకేగిరి. అనంతరమా నారదుడు, సుగంధిచందనాన్చితంబయిన, రమ్యపుష్పతల్పంబున పత్నితోఁగూడి, మదన క్రీడలు సల్పాచు, స్కంజయరాజుపురమున సుఖంబుగా నుండెను.

—: (నారదునకు సనత్కుమారుడు జ్ఞానోపదేశముజేయుట.) :—

ఒక నాడు, సనత్కుమారుండా స్కంజయరాజు పట్టణమునకు రుదెంచెను. నారదుడు సకారవముగ దోడ్తెచ్చి గూర్చుండనియమించెను. ఆమహాబుధి తనదివ్యదృష్టిచే నారదునివృత్తాంతమంతయు నెఱిగెను. భక్తినిబురిగొల్ప మదియందు దలపుజనించెను. ఇంతలోనారదుండు, మహాత్మా! భవదీయాగమనంబున ధన్యుడనైతిని. నేనీసంసారంబున తగులంబడియుంటిని. నాకు విముక్తి మాగఁమగుపడకున్నది. కృపతో ననుగ్రహించుమని ప్రాధికంచెను.

అనంతరమా ముసిపుంగవుండు, మందస్మితవదనారవిందుండై

నారదా : నే వచించెద వినుము.

తొల్లి సీపు గంధర్వజన్మంబునఁ గామిసీసుఖ మనుభవింపఁగోరి యుంటివి. ఆకాండ నీమనంబున బూర్తిగాకుండెను. తదుపరిదాసీపు త్రుంశవై, హరిభక్తసంగమంబున, బ్రహ్మమానసపుత్రుండవై, భక్తాగ్రేసరుడవగుటచే మనజనకుని కృపాకటాక్షమున ననుభవించితివి. ఘోరసంస్మృతిబంధకారణంబగు, సంసారంబను దగులంబున జ్ఞానము వీడియుండుట తగదు.

గీ || గర్భవాసబీజంబుదుగ్ధతిక్రిదోవ । అమితపాపాత్ముడైనసరాధముండు । కరము సుధయనుబుద్ధిచే గరళరసము । ద్రావిన విధంబుగాదె కాంతలసుఖంబు ॥

క || పరుడగు నారాయణుడా ! మఱచివిషయలోబుండైన మనుజుడమాయక । దరియింపలేకగరళము । గుఱుతుగ నమ్మతమను బుద్ధిగ్రోలుంగాదె ॥

కావున, మాయాస్వరూపమగుపురమును కాంతనువీడి యోగ నిష్ఠాగరిష్ఠుండవగుమని మంత్రరహస్యాధికములు దెల్పిజనియెను. అనంతరమురాజు, యల్లుని బిలచి తనకు వార్ధికదశవచ్చెనని పుత్రులు లేరుగావున, రాజ్యపట్టాభిషేకము జేసుకొనుమని గోరెను. అందులకి య్యకొనక భార్యమొదలగు వారలు వద్దనివారించినను, పురమువిడచి వెడలి పోయెను. శ్రీమన్నారాయణా ! ఆర్తత్రాణపరాయణా ! సకలపాపవినాశనా ! నాకు ప్రసన్నుండవై సాతప్స సైరించి నన్ను రక్షించుము.

క || అవివేకిసంసారవ్యవహారమునందుకల్లువాంఛనిరతముకా ! భవదీయపదంబులపై దవులన్వరమిచ్చినన్ను దయజూడగదే ॥

అని ధ్యానింపుచు వైకుంఠమాగమునుబట్టి బోవుచుండెను. త్రిశంకచక్రవర్తి పిదపజరిగిన చర్యవినుము.

—.(చంద్రుండు ప్రచేతనులకు మరీషియను కన్యనిచ్చుట.)—

శృంగుచక్రనతిఁ రెండవకొమరుండగు సంతతికి శిఖండియం
దు సావిధానుండుపుట్టె. వానికి నాగ్నేయియైన ధిషణయను దానికి
సెక్కుతనయుండుపుట్టె. వాడుకుశలుండై యజ్ఞ కాలంబునఁ గుశనిచ
యంబుఁ బ్రాచీనాగ్రంబుగా నొనరించుటంజేసి ప్రాచీనబహిరాయనం
బరఁగె. అట్టిప్రాచీనబహిరకి సముద్రపుత్రియైన సౌవణాయనుదాని
కి ధనుర్వేద పాఠగులగు ప్రచేతనులు పదిమంది జనించిరి. వారుశృ
ంగగ్రేదంబులేని ధర్మంబులం బ్రవర్తిల్లుచుండిరి. ఇటులుండ నొకనా
డు కుమారులతో బ్రాచీనబహిర నిటులనియెను.

తే || గీ || వేణువేదిధర్మంబుల విస్తరిల్లు | మీకుఁబడయంగఁగానిదేమి
యునులేదు | కాన నాయాజ్ఞఁబూనియుగ్రంపుఁదపము | స
లిపి పంకజనాభుంబసన్నుఁజేసి ||

తే || గీ || భావికాలంబునకుఁబ్రజాపతివిలాస | ములుపహించిచరాచ
రభూతస్మత్ | సర్దింగావింపుఁడనుటయు నట్లుగాక | యని
యొడిబడిరందఱు సధికభక్తి ||

పితృవాక్యపరిపాలనకై సాగరముకడ కేగిరి. సాగరోదకమధ్య
ను ప్రజాధికంబున పదివేలవత్సరములు వారాయణునిగూర్చి ఘోర
ఘుగుతపమాచరించిరి. అట్టితపమునకుమెచ్చి భక్తవత్సలుండు శంఖ
చక్ర గదాశ్చార్జములు పట్టుపీతాంబరముధరించి, వారియెదుటసాక్షా
త్కరించి యోబాలులార నీభక్తికి మెచ్చితి. తపము చాలించి మీ
కు వలయు వరములఁ గోరుడు. అన వారలు సమాధి నిష్ఠ చాలిం
చి లేచిపందసము లాచరించి,

ఉ || ఓకమలా మనోరమణ యోజగదేక పవిత్ర యోశుభా
లోకన యోపయోజ దళలోచన యోమహనీయ కౌస్తుభ
స్వీకృత వక్ష యోనుగుణ శేఖర యోకరుణా పయోనిధి
మాకుఁ ప్రజాపతిత్వములు మన్ననతోడ ననుగ్రహింపవే ||

అని ప్రార్థించిరి. నారాయణుండు మీరుకోరినవరములు మీ కుండలుగఁబోవు. మీపుత్రుని యందనుగ్రహించితిమి. ఆతండుదక్ష నామంబునఁ, ప్రజాపతియగునని వరంబిచ్చి, యతర్థానంబునుఁబొందె. ప్రచేతనులు పురముఁజేరిరి. అరాజకముగనుండుటచే రాష్ట్రమంతయు, నడవులు పెరిగి, ప్రజాక్షయమగుట నెఱింగిరి. తపోమహత్వంబున ఝంఝానిలంబులుగల్పించి, మహీరుహంబుల, నిర్మూలంబుల, భస్మీభూతంబుజేయుచుండిరి.

అత్తరి చంద్రుడు,

సీ || ముఖమను శశిబింబమునకుఁ గన్తురికాతిలకకళంకంబు చెలువు మెఱయ । ధమ్మిల్లమనుగాఢతమసంబులోఁ బుష్పచయ తారకావళిసౌరుమీఱఁ । గనుచూపులను మన్మథునిమోహనాస్త్రంబులందుఁ గాటుకమచ్చసందడింప । శృంగారము ను సుధాసింధుమధ్యంబున వసితరంగశ్రేణిపన్నె తెక్క ॥

గీ || ఘనకుచములనుకిన్నెరగాయలతును । బట్టపయ్యెడగవుసెన బాగుసూప । సకలసౌభాగ్యలక్షణచారుమహిమ । నుల్లసిల్లెడుకన్యకనోర్తుఁడెచ్చి ॥

క || మానవఫణి నందనులకుఁ । గానుకగానిచ్చి వారిఘనకోపంబులో । మానచివినయవిధేయుండై న । లినవిరోధివారికనియెఁబ్రీతిక్ ॥ వి || పు ||

రూపలావణ్యాభిశేయ యగు కన్యాలలామనుడెచ్చి “రిక్తహస్తేన నోపేమాద్రాహ్మణంధైనతంగురుషి” అనియున్నది. కావున రాకొమరులారా ! ఈకన్యకాలలామను కానుకగాగొని మీకోపానలంబు జల్లార్పఁడు “ఉత్తమస్య క్షణంకోపం” బనునది గమనింపుఁడు. ఈకన్యకడు పూతచరితగ నెఱుంగుడు. ఈసౌజననవృత్తాంతమువినుడు.

కంఠుండును ముసీప్రండు, గోమఠీతీరంబున, ఘోరతపంబుసేయుచుండుటెఱింగి యాతని తపోమహత్వంబునకు సంతోషించిదేవేంద్రుండు, ప్రస్థాచనయను యప్పురసకన్యను, తపముచెఱచుటకుఁబం

వెను. అనుచ్చరకన్య గిరిమగళములతో దగ్గరీడ సేయఁగనుచి కపుసా
లింగులకునుమాన్యునూపులఁ బోలునేత్రములు, శంబరివైరి నిమగ్నము
వాలఁగనుచుదగు నూగారు, చెఱుకుసింగిఁగివిఁటికొఱయగు శ్రాంతు
శము, నుకుని రథచక్రమనందగు జనునములు, చుత్వపుష్పము గేలి
సేయు నాసికము, చిగురుటాకులబోలు పాదములు, చంద్రసదృశ
మగు మొగము గలిగి మెఱుఁగుదీఁగి కెనయగుచు, తాపసోత్తముని
కడకఱుదెంచెను.

ప్రాతఃకాలసంధ్యావందనాది కృత్యములదీర్చుకొని యాశ్రమ
మున కేతెంచు కంఠంజను తాపసునిగాంచెను. చలింపని హృదయ
ముగలది యయ్యెను. సాష్టాంగవందన మాచరించెను.

సీ || తనశరీరము కమ్మతావిమూర్కొనునట్లుగా వినోదమునబైగా
లిఁబొలయుఁ । దనమోహనాకృతిఁ గనుఁగొనునట్లుగా ముం
దర విబ్బోకముగ నటించుఁ । దనకంతరములువినపచ్చునట్లు
గాఁ బరీవాదినుటఁ ముచ్చిఁపాడుచుఁదనుఁ । దనమోవిరుచిఁజెల్లె
కొనివచ్చునట్లుగాఁ దియ్యనిఫలములుదెచ్చిఁబుచ్చుఁ ॥

గీ || దనక రాలింగినమునకుఁదగుట నట్లు । గాశరీరంబు మోహనఁ
గఁదిసిఁమొక్కు । నిశ్చైతన్యమున నమ్మానిదితన్యత్తిఁ । గలఁచి
మదనాతురునిఁజేసె జలజ నయన ॥

ఇద్విధంబున మదనాతురంజై మునివరుండు,

తే || గీ || పొలుఁటకెమ్మోని చవిచూచి పొదలుగుట్టి । గట్టిపా
లిండ్లు నదియంగఁ గొగిలించి । సురత సుఖముల దనివోవఁ
బొక్కకున్నఁ । గాని పుచ్చాస్త్రుఁచేఁ బ్రతుక్కఁగజాల॥

వ || తలచి తడిలేని పెదవుల దడవి కొనుచువచ్చి రానిమా
టల వచించెను. “ కామాతురాణాం నభయం నలజ్ఞా ” యను
నలులమదనతాపమున కోడిన తాపసునకు ప్రతనిష్ఠయందుమరపుచు,
హంతయందువలపునుగలిగెను. ప్రవ్రోచనసఫలీకృతమనోరథయగు

టకు న తపించి తమకు బెనుకుల వలపుజూపును నిర్గుణభవయంపుచు
తమకు నుగచు లగుటచే రిక్త హస్తనై దరిశించగూడదని తెంచు భల
ముల చెప్పిరి. నీని మీరముల నైకొనుచుని కుచ ద్వందముగను
నామల గూడించెను. ముసోద్యంబు సౌస్తముల నలంకరింపకుండుటచే
తే || ౩ || మీకు నామూడ మిక్కిలి మేలు గలిగె

నని దేవర యూహించి నిచ్చవచ్చి

నల్లు గొప్పప కుండ చేసంత కుమారు

నయ్య మీచిత్త మెల్లండె నట్టి నడిచె ||

వ || అని సాన్నిధ్యముగా వదించెను. తక్షణమే యుభయు
లు మందర గిరి కందరంబు జేరిరి. అందు మదన కేళి గూడిరి. ఇ
ట్లునూరు వత్సరములు వినోదించిరి. ఒక్కనాడు మరత సౌఖ్యమున
దేలియుండు మానోతో కాంతయుల్లు బలికెను. నేను చేసినగతమునరా
జా కొలువు వీడి యెంత కాల మిటరుండు నని బిచ్చెను. అంతాకను
డు ములుకునైనాటిన పలుకుల కులికి పడి చెప్పి నీవుబోయితివేని మ
దనునీ శర తాప తప్తతచే విగత జీవుడ నయ్యెద ననెను. ఆమాటకు
భయము జెంది సుఖల నూరు వత్సరములందెను. పిదప నొకనా
డు మాసిండుడు మకరధ్వజ కేళి దేలిసంతసమున నుండు తరి కర క
మలంబులు ముకుళించి వినయ విధేయతతో తాపన వర్యా ?

తే || ౩ || యెంతకాలైన నీరీతి మీతోడఁ |

గలసి నుగన కేళి నలుప నాకుఁ |

దగదు లంజెగాని యుగినీకు భార్య |

గాఁ నది యెఱింగి నన్ను ననుప వలదె |

వ || అని బలుక నూని చంచలాక్షీ నీవునచ్చి ముహూర్తంబు
ను గాలేదె నీవు బోయెద ననిన నేనేమి చెప్పుదు ననెను. తాపన
ప మిథునను భయంబున బ్రత్యుత్తరమియక మరల నిన్నూరు వత్స
రము లుపేక్షించెను. మరియొకసారి మరల యడిగెను. మదన భూత

మూవహించిన తపసి తమిదీరని తమకంబున ,

ఉ || మొల్లునుగంధి నామగను మోహము నాటిడివెట్టిసివున

నొల్లు క విడ నాడెదనయో తగవా మగనారిచిత్తములో

పుల్లసిలంగఁ జేయ బొరపొచ్చెము లాడంగ నాడువాకికే

చెల్లును జెల్లుబోవతము చెడ్డనుఖంబును దక్కదయ్యెగా || వి || పు ||

వ || అనిప్రత్యుత్తరమియ శాపభీతిచే నూరకుంచెను ఇట్లు

వెళ్ళకాలము గెడచిన పిదప ఒక్కవాడు సంధ్యా సమయమున

తాపసోత్తముఁడు భగ్గశాల వెడలి నదీ తీరంబునకుఁ బోవనుభ్యక్తుఁ

డవుట నవలోకించి కాంతాలలామ మీరెందుబోయెదరని బ్రశ్నించె

ను. తాపసుఁడు సాయంకాల సమయ మాసన్నమైనది. సంధ్యాద్యను

ష్ఠానముల దీక్షుకొనఁ బోవుచున్నాడ ననెను. చకోరాక్షి నవ్వుచును

నోహరా? యింతకాలమునుండి యెన్నఁడు వేనియనుష్ఠాసమోదినమేల

జరుప దలంచితి తనెను. సఖయా ఈనదిలోనఁ ప్రభాతకాలమునఁ సం

ధ్యాది నియమములఁ జరిపి వచ్చితిని. ఇప్పుడు సాయంకాల మగుడు

బోవ నుంకించితి ననెను. సమయమునకై కాచి యుండు ప్రయోచనకు

యానందము జనించెను.

ఉ || అచ్చపలాక్షి యిట్లనియె వాతనితోడఁప్రభాతకాలమే । న

చ్చుటయన్నిజంబు మునివర్య పితృప్రసవిష్వదోటయన్

బొచ్చెమునొంపదీనడుమఁ బోయినయెడులు పొమ్మనన్నటి

న్దు । నచ్చగనేడుమీఁద నెలలాటదినంబులు మూడునటి

తోన్ ||

అనిననివ్వెఱగందికాంతా ! నీవు మిథ్యావాద మొనరించితివా

లేక నిక్కువమా ? నేను మదనవ్యాపార వారాశితోనుండుట, నొ

క్కదినముగ భావించితి. బ్రహ్మజ్ఞానినగు నాతోడ, వసత్యములు వ

చింతువా ? యని యోగదృష్టింజూచెను. నిరర్థకప్రయోచనంబునను

వపాదనంబుఁ గోలిపోతి నని ఖేదించి, ప్రశ్నయించి : ఈతప్పునీదిగాను,

ను సేద్రుఁడు, జేసినకపటము. ఇంతకాలమునాతోఁ గూడి యుంటివిగాన నాకోపము పశమించుకొంటిని. నీవీతక్షణమున వెడలిపో మ్మి. లేజేని, నాశాపమునకు లోనగుదువు. అనుమునీంద్రుని కోపా స్తులొలుకు కరుంగవలంగాంచి భయాకులీత మానసయై, చిఱుజె ద్దుటలు నిండి యొడలెల్లవడంక. బనులు పలుకక, గగనంబున కెగ సెను. లేతచూలుగల గర్భంబగుటచేసరించి, శరీరంబునవయవం బులయందు, నమ్మనివీర్యంబు, స్వేదహంబుననుద్గమించెను. చంచలాక్షి బాలతకుపల్లవంబులఁ జెమటఁ దుడుచుకొనుచు. దేవలో కంబునకు యరిగెను.

క || మునుకంధునకును బ్రహ్మే । చనకు సమీరునకు నాకు సా
లంబులకు । వినుడొక్క రూపమాఁష । యనఁబరఁగిన
యామృగాక్షి కలివలు సరియే ॥

క || తరుపల్లవములనమ్మని । వరువీర్యము నిలిచి వాయువశము
న నన్మృతో । త్కరమగు నాకీరణంబులఁ । బరివృతతై
యాలతాంగి ప్రభవించె నొగి ॥

కావున, వృక్షరక్షణాధికంబుగా నీమృగాక్షిం బాణిగ్రణహము జేసుకొనుడు. ఈమె పూర్వ జన్మవృత్తాంతము వినుడు.

—:మరీషి పూర్వజన్మవృత్తాంతము.:—

అట్టి తొల్లిభరణివల్లభుని యిల్లాలు. బాలవైధవ్యమునందు, హరిని గూర్చి భక్తిసల్పినంత, ప్రత్యక్షంబై వరములుగోరుమన, పతి పతి యని పదిమారులు చ్చరించ, ననుగ్రహించెను. అయోనిజనైజనించి, ప్రజాపతిత్వము గల పుత్రుని బడసి మహావిభవములనుభవింపవలెన న నయ్యుధియు నిచ్చి. బ్రహ్మణ్య దేవుండంతర్హితుండయ్యె. సక్కారణమున, సీరితి యీజన్మమెత్తెను. ఈమెచు మీరు పరిగ్రహించిన, మహాభాగుండును, నతి వీర్యపరాక్రముండును, ప్రజాపతి గుణోపేతుండును, నైన కొడుకుడయిండును. చరాచరముల నిర్మింప సమ.

ధుళంకగును. భావికాలకార్య గౌరవంబులకు మీరు ననుకూలము
గలదు. కావున, సేమెను మీరు పదుగురు పరిణామము గావింపక
నుడని మొదంబరచి పాణిగ్రహణము జేయించెను.

—:దక్షప్రజాపతి జననము:—

క ॥ ఆరాజస్య తనూభవు । లారమణిఁ బరిగ్రహించి రాసతివల
నన్ ॥ నీరజ భవనిభుని మహాః । వారుని బుత్రకుఁ గనిరి
దక్షుండనన్ ॥

అదక్షప్రజాపతి దేవదానవ గరుడ గంధర్వ సిద్ధవిద్యాధరాది
నానాభూతంబులను ద్విపాద చతుష్పాద నానాజంతుజాలంబులను బు
ట్టించుచుండెను. అతండు మహాతపోసిధిగవున దక్షుని కెన్నఁడును గ
ల్పంబులులేవు. సృష్ట్యర్థంబుగా ప్రతిమన్వంతరంబునాదును యగంబు
లనుకొక్క ప్రజాపతి దక్షనామంబున జన్మించి సప్తకిం గతకాయ
య్యుండుగావున బ్రచేతన పుత్రుడైన దక్షప్రజాపతిపరబ్రహ్మ దక్షి
ణాంగుస్తమన జన్మించెనను ప్రతీతిగలిగి పూణుడయ్యుండెను.

—:దక్షకుమారులకు నాగదుడు జ్ఞానోపదేశము చేయుట:—

కం ॥ బహువిధముల బహుముఖముల । బహురూపములైన పజ
ల బహులోకముల । నృపాలయముగ జేసిమదిలో । బహుమానమునెం
దడయ్యె బ్రఖ్యాతముగన్ ॥

ఈవిధముగ దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గముచాలక చింతించి మం
తనంబున లక్ష్మీకాంతుని సంగమ్యుంజేయనెంచి సర్విద్యుత హరణంబు
గు వింధ్యపాదమునం దఘమర్షణంబును తీర్థంబుగాంచి యట క్షౌరం
బయిన తపంబు సేయుచు హరింబసన్ను జేసికొని హంసగుహ్యంబు
ను స్తవరాజంబున వారాయణుని.

“గీ ॥ తవిలి గుణముచేతఁ దత్త్వ బుద్ధులచేత

నిగిడి కానరాని నెలవవాని

మొదలఁ దానకలిగి ముక్తిమానావధి

రూపమైన వాని ప్రాపు గొండు ॥ ”

వ || పాశ్చాత్య-గ్రీకుల మానసముల చేత జెప్ప నిట్టిదని మా
 సింహనాథునికాక యెవ్వని — గుణములు ముందుగా నెవ్వని నెవ్వని
 ముందు నెవ్వని వలన సర్వము సుత్పన్నంబగు - నెవ్వని వలన స్థితి
 బొందు నెవ్వని వలన లయంబగు ————— బర
 పరంబులకు బరమంబై యనన్యంబై ప్రాకృతిస్థితి సర్వాధ్యపకం
 బై యాదికారణంబై యున్నతత్వంబు నాశ్రయించి నెవ్వని ప్రభావం
 బు మాటబాడెడు వారలకు వాదంబు సేయువారలకు వినాదస్థలంబు
 లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబునొందించుచుండు నట్టియనంతగుణం
 బులు గల మహాత్మునకుం బ్రణామంబు సేయుచు, “అస్తి” “నాస్తి”
 యనువస్తు ద్వయస్థలంగలిగి యొక్కటన గలిగి యుండివిరుద్ధభాష్యం
 బులుగనుండు నుపాసనా శాస్త్ర సాంఖ్యశాస్త్రములకు సమాపై నీ
 ట్లి పడగిన పరమంబు వాకుననుకూలంబగుం గాక నెవ్వని జగదను
 ప్రహరంబు కొఱకు జన్మ కర్మముల చేత నామరూపంబు లెఱుంగ
 బడుచుండు నట్టి నామ రూపంబులు గలిగి జేబరిల్లు ననంతదైన భ
 గదంతండు బ్రసన్నుండగుగాక యెవ్వని జనల పురాకృత జ్ఞాన
 పదంబులచేత నంతర్గుణ-దై మేదిని గలుగు గంధాది గుణంబుల నా
 శ్రమించిన వానిభంగి మెలంగుచుండు నాపరమేశ్వరుడు మదీయ
 మహోదధింబు సఫలంబు సేయుంగాక యరుచు భక్తి పరవశుండైన్తు
 తిరుంచెను. భక్తవత్సలుడైన పరమ పురుషుండు నజమాపముగప
 టచెను. దక్షప్రజాపతి సంతోష మపార మయ్యెను. సాక్షాత్క
 రించిన సర్వేశ్వరుని సర్వకల్యాణము మహాదాశ్చర్యభూర్యంబు తే
 జరిల్లు దివ్యరూపముగాంచి భయంబును హర్షంబును విస్మయంబును
 శక్తంబున ముప్పిరిగొని చొప్పుడప్పింపం దెప్పిరి కప్పురపాటానంబు
 డమిపై సాగిలం బడి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబుల
 మొగిడ్చి సెలయేరులతో గొట్టువడి యిట్టుపట్టు చాలక నట్టివొడి
 చి మున్నీరు దన్నిలిచిన పెన్నిరునుంబోలెసర్వాంగంబులం దొంగి

లించి చిత్తంబునాత్మాయత్తంబు జేసి పక్కటిల్లిన సంతోష బు చేత
భగవంతుం బలుకను నత్యంత సందోహ పాదకంబులైన శవానా
బు లుగ్గడింప నతనిత్థలంబులైన తదీయ కర్మంబులు దడుచును విబు
ధహర్ష కరంబులైన తత్పృథుష బులు పొగడరు నాస్మీయ ఖనోరధం
బు మాక్రమ్యనోపక ప్రజాకామంబులై యూరకున్న ప్రజాపతిం జూచి
సర్వజీవ దయాఫలండును సర్వసత్వహృదంతరుండును సర్వజ్ఞుండును
గావున నతని భావంబు జెలిసి జగన్నాథుండార్త పోషణంబులై భాష
ణంబుల

క || మెచ్చితి ప్రాచేతస తప | మిచ్చట ఫలవిద్ధియయ్యెనిట్లతిభక్తిన్ |
హెచ్చెను విద్వరవిభవము | నచ్చునడంబొంద నెవడన్లు డుజగతిన్ ||
గీ || తపముచాలు నింకదగ భూతతతికి విభూతులొనరుగాక పొందువడగ
నిదియ సుమ్మ మాకు నిచ్చలోగల కోర్కె | పొసగ నీదువలన
బొందు పడియె ||

న || సురియునినుము. బ్రహ్మయు భగ్గుండమ బ్రహ్మతులు
నిండులును వీరలు నిఖిలభూతంబులకు భూతిహేతువులయిన మద్యా
తి విభవంబులు మజీయునాకు యమ నియమాది సహిత సంధ్యావం
దనాది రూపంబగు తపంబు హృదయంబు సంగజపవధ్యాన రూపం
బగు విద్య శరీరంబు ధ్యానాదివిషయ పుంవ్యాపారంబుగా నుండుభా
వనాది శబ్దవాచ్యంబగు క్రియయాకృతియు గ్రతుజాలంబులం గంబులు
ధర్మబాత్మ దేవతలు ప్రాణంబులు సిగ్గుంబు మత్స్వరూపంబు జ
గదుత్పత్తికి నాదియందు నేనొక్కడన తేజోల్లుచుంటి బహిరంతరంబు
ల వేటొక్కటి లేడు. సుషుప్త్యనస్థయందు సర్వంబు లీనంబగుట జే
సి సంజ్ఞానమాత్రుండు నవ్యక్తుండును నానుండు జీవుని భంగి నొక్కడ
నై యుండుదు. అనంతుడనై యనంత గుణంబులుగల మాయాగుణంబు
వలన గుణవిగ్రహంబగు బ్రహ్మాండంబు నయోనిజుండు స్వయంభువుం
డగు బ్రహ్మయును నుదయించిరి. మదీయవీర్వోపబృహితుండయి

హాదేవుండగు నాబ్రహ్మ యసమర్థుని బోలె సక్యతార్థమన్యమా
న మనస్కుండై స్మృత్తింపనుద్యమించుతరితపంబాచరింపుమని నాచేత
బోధితుండై యటుసలిపి తొలుతస్మృత్తికర్తృత్వంబువహించి మిమ్ముస్మృ
జయించెను. పంచజనుండగు ప్రజాపతి తనూజయగు యసిక్ష్మి యను
పేటట వినుతినొందియున్న యిక్కన్యకను సీకిచ్చెద. దీనింబత్తిగాగై
కొనిన మిథునవ్యవాయ ధర్మంబుగలవాడవై మిథునవ్యవాయ ధర్మం
బుగల యీనాతియందు బ్రజాసగణంబు నతివిపులంబుగ గావింపంగ
లవాడవు. అనిబలికి విశ్వభావనుండైన హరిస్వప్నోప లభ్యార్థంబునుం
బోలె సంతర్థానంబు నొందెను. అనంతరము దక్షుండు యసిక్ష్మియను
నామెయందు నైమపేల పుతృలగాంచెను. ధర్మశీలురైన యబ్బాలురు
పితృన్ద్వితీయంబున ప్రజాసర్గంబుకొరకు, సింఘసముద్ర సంగమంబున,
సమస్త దేవముని సిద్ధగణసేవితంబై, దర్శన మాత్రంబున నిర్ఘాతకల్మ
షులను, నిర్మలచిత్తులఁజేయు, నారాయణ సరస్సు సమీపమున, ని
ర్మలాంతరంగులై, పరమహంస ధర్మమునందు, నుత్పన్న మతులై,
తపంబులు సల్పుచుండిరి. నారదుడచోటి కేతెంచి, వారియభిప్ర
యంబెఱింగి,

క || జలజ భవాదుల సర్వముఁ | గలయంగాఁజూచి దేశకాలక్ర
మముల్ | చెలియక ప్రజమట్టింపం | దలచుట మీకెల్ల
వైతితన మఁగాదె ||

క || నిమిషక పరమాత్ముండిటు | నూడంగా యెరుగలేక యో
గుల మనుచుక | యొడల వానల మంచుల | నుండినయో
క్షంబు లేదు యుర్వీ రమణా ||

అనుట మీరెఱుంగ కుందుట కడువిచారము జనించినది. వి
దేహ కైవల్య మాగణము వీడుట మేలుగాదు. అన నారలక్ష్మి మా
గణముఁ బ్రసాదింపుమని, వేడిరి. అంత నారదుడు వెప్పుఁ దొడంగె
ను. బాలులాతా ! శ్రద్ధతో నాలింపుడు. సకల ప్రాణులకును, స్థూ

అశరీశముతోడి పుట్టుకతోనే మరణము కలుగు చున్నది.

శ్లో || జాతస్యహి ధృవోమృత్యుర్ధృవంజన్మ మృతస్యచ | అద్య
హ్యబ్ద శతాంతేవా మృత్యుర్వైప్రసాదినాంధుషః | అసౌత్సా
ని శరీరాణి విభక్తా నైవ శాశ్వతః | నిత్యం సన్నిహితో
మృత్యుః కర్తవ్యం ధర్మ సంగ్రహం ||

అను, ప్రమాణము వలన, ఈస్థూలదేహమునకు, మరణము
తప్పక కలుగును. మీరు ప్రయాణించు చుండు జీవకోటి నశించున
దేగాని, శాశ్వతముగా నుండునవి గావు.

శ్లో || స్వప్నే స్వాంత గ్గతం విశ్వం | యథా పృథగవేక్షతే |
కోజాగ్రతి విశేషోస్తి | జగదేత ద్విమృశ్యతాం ||

వ || అను ప్రమాణము చేత పురుషుఁడు స్థూల దేహవస్థయై
న జాగ్రతిలో సున్నప్పుడు తాను చూచిన దేవతలు రాజులు మొద
లగువారును తానువిన్న దేవేంద్రాదుల వృత్తాంతములును సూక్ష్మ దే
హవస్థయైన, స్వప్నములో తనకే తోచినట్లుగా, తనచేత చేయబ
డినవన్నియు నటులనే యుండును. “జ్ఞానాని సర్వకర్మాణి భస్మసా
త్కృతుతేతథా.” అనువాక్యము గుఱ్ఱెఱింగిన పరబ్రహ్మ సాలోక్య,
సారూప్య, సామీప్య సాయుజ్యములు బొంది శాశ్వత సుఖానం
దము పెందుదురు. కావున, విదేహ కైవల్యమునకుఁదగు, మంత్రము
ను జపించుమది, అష్టాక్షరి బోధించెను. వారామంత్రరాజముననుష్ఠిం
చిరి. తక్షణమే సహజ సత్వబ్రహ్మ మయమైన, యానంద మను
భవింపజేరబోయిరి.

నారదునివలన సుతులు బ్రహ్మపదంబు జేరుటవిని పలువిధ
ముల శోకించు దత్తునికడకు చతురాననుఁడే తెంచి దుఃఖోప శమన
ము గావించెను పిదప రెండవ భార్యయగు వైతరణి యందు శనిశా
శ్వులను కుమారుల, నేవురబుట్టించెను.

వారలు తండ్రిపనుపున నారాయణ సతస్సను పుణ్యతీర్థమునకేగినట

నొంటి పొడముపై నిలచి నిశ్చలహృదయులై కొంతకాలము వాయు భక్షణయును వారికొంతకాలము నిరాహారముగనూ చేవతము భీతికరముగ భూరితపముగ గావింపఁ దొడగిరి. మరలయటకు నారదుఁడే గి, వారిలతో భౌత్యసత్సలులై యున్నవేదాంతసారంబు గ్రహించి తోడ్బట్టువులు జనిన మార్గంబునఁ జనవలయు.

అగ్రజులు గన్న మార్గంబున దెప్పక వచ్చిచునట్టి వాని విశేష మనారము. అట్టి నాడు సతతంబును బుణ్యబంధులై సర్వ కర్మల యందు నిర్మోహితులై పరమపద నివాసులగుట సత్యము. అని జలికినవారలు నట్టిబోధకులొనై జన్మరాహిత్యమగు పదవిజెందిరి.

అత్తరిదత్తుండు నారదుని మూలమున తన మనస్సంకల్ప విఫలత గలిగెనని శోకించెను.

—(నారదునకు దత్తుండు శాపంబిచ్చుట.)—

గీ || మోము జేర్చరింప ముడివడబొమదోయి | చూపువెంటమం
డి సుడిగొనంగఁ | బెదవులదరఁ బండ్లు పెట పెట గొలుకు
చు | దత్తుడాగ్రహించి తపసిచోడ ||

చ || నెఱయగ నాథుఁడూపమున నీవతి బాలురనాత్మజాతికిం
గఱకున భిక్షుమాగఁ మగుకందువ నెప్పితి వేలధూర్తనై ! మఱ
సక యుండవచ్చునె కుమారమలీ దురితంబువేడు | నిన్నొర
లంగ్రదోతు నాడు సమదోగ్ర 'మహాగ్రహశాపవహ్నులఁ' ||

దేవమఁ పితృబుణంబులు దీర్పక కర్మవిచారంబు సేయ
ని బాలుర మనంబునకు, ఐహికేచ్ఛలయందు, నిరాశగలుగఁజేసి,
నివృత్తిమాగఁ బుపదేశించి, వారలకు సుభయ లోకంబుల యం
దుఁ జెందగల శ్రేయోహాని నొనర్చితివి. ఇట్టి పాతకంబున భాగవ
తోత్తములలో లజ్జావిహీనుండవై యశోహానిం బొంది చరింపుదువు.
నిరంతరము లోకసంచారివై నేలోకమునను, నునికివట్టు లేకుందువు.
గాక యని శాపం బిచ్చెను. “క్షమారూపంతపస్వి నాం” అనువా

క్యానుసారముగ నారదుఁడు శాంతమున శాపము నంగీకరించెను. ఆ శాపవశమున త్రిలోక సుచారి యయ్యెను.

—(నారదుఁడుప్రతీమూర్తులు బాలురగుటబృందారకులకుఁ దోడ్పడుట.)—

శ్రీమన్నారాయణునికి యనుసూయ వృత్తాంతము చెలికి వచ్చుచు తనలో తానిటులఁ దలపోసికొనెను. “అథపురుషో మాత్రైనారాయణో కామయత బ్రహ్మనారాయణః శివశ్చనారాయణః శక్తిశ్చనారాయణః” తస్యాశ్చిఖాయామధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః సబ్రహ్మ సశివస్సహరిస్సేంద్రస్సోక్షరః పరమస్వరాట్” అనుచొప్పున భేదభావములేక “యద్యత్పక్ష్యతి రక్షుర్భృత్ తదాత్మేతి విభావయేత్,, అనుప్రమాణమున సర్వంబ్రహ్మమయంబని దలంచి తపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండనై శాంతత్వ సాధుత్వ నిర్దోషత్వ భ్రాంతత్వ జడత్వాది గుణములన్నియు “సర్వాన్యేతాని ప్రజ్ఞానస్యనామధేయాని” అను, వాక్యానుసారముగ బ్రహ్మకృత్యములని పరబ్రహ్మ గుణములేకాని వేఱొండుఁ గాదనిదలంచి “అహంబ్రహ్మస్మిత్వాకారక,, ప్రజ్ఞగలిగినవాడనై య్లో || కాయేనవాచామనసేంద్రియైర్వ బుధ్యాత్మనావాప్రకృతేస్త్వభావాత్ | కరోమియద్యత్స కలంపరస్త్వై వారాయణాయేతిసమర్పయామి,, అనిభగవదర్పణ సేయుచుండు. భగవద్భక్తుడనుకావుననే అనుసూయాశాధ్వీ యిందిరారమణుని దర్శన మిప్పింపుమని కోరియున్నది. నేనిటుల వారికి విన్నవింపక నచ్చతివ్రతామహాత్మ్యము గొనియాడితి. అందున వారద్భుతము నటించిరిగాని, జగధీశులకు నాయభిమతము చెలియకుండునా? “వెనుక చింతించుట వెట్టితనము.” యనునటుల నిప్పుడప్రస్తావన యనాపశ్యము. అనసూయ కోరికదీరముగ్గురుబాలురకు చక్కగ పుత్రవ్యామోహభక్తితో పూజింపుచున్నదిగద. ఇట్టిసంగతి లోకమున వెల్లడించి నాప్రతాపము ఋషిపత్ని పతివ్రతామహాత్మ్యము శాశ్వతముగ నిలుపునటుల జేసిన మహాఋషులకు నమస్కృతులొనర్చెదను.

వ ॥ బ్రహ్మణ్య దేవుడగు శ్రీమన్నారాయణుడు బ్రహ్మసదాశివులు బాలక్రీడలు జూపుచుండు తావునకుదేవేంద్రుడు మొదలగు దేవతలు లక్ష్మీసరస్వతీ పార్వతులను ఋషులను జేర్చి నాఖ్యాతి బొగడ్తు కెక్కించుకొనియెదను. మున్నుండు యంద్రపట్టణము జేరెదను. అనికృతనిశ్చయమై స్వర్ణరత్న మయంబులగు గోపురంబులు కల్పవృక్షంబు కామధేనువు చింతామణి చౌదంతి యుచ్చేశపహయము అమృతంబు సందనోద్యానంబు సుధర్మయనెడి సభ చంద్రకాంతి పర్వతంబులు గలిగి సకల వస్తువులకు సర్వ సంపదలకు నివాసనిధానమై గంధర్వ యక్ష రాక్షస కిన్నర కింపురుష సిద్ధ సాధ్య విహగ పన్నగ గుహ్యక చారణాదులును జ్యోతిష్టామాది యాగంబులు గృహ భూ స్వర్ణ గోదానంబులుజేసిన పుణ్య పురుషులకు నివాసమై అర్చిష్మతి సంయమసీ పుణ్యవతీ అమరావతి గంధవతి అలకాపురీ ఐశానీ నగరంబులకు నధిపతులగు అగ్ని యమ వైకుంఠి వరుణ కుబేర ఈశానులకు ప్రభువై పాకశాసనుచే పరిపాలింపఁ బడు అమరావతి పురము జేరఁజొయెను. దేవేంద్రుడు యర్ఘ్యపాద్యాది విధుల పూజించి తగిన గర్దీయఁజైనూర్చుండ పెట్టి నారద సంయమింద్రాదా వింత లేమైన గలవే యని బ్రశ్నింప బ్రహ్మమానస పుత్రుఁడై బలికెను. సురనాథా పరాకు లేక వినుము.

చ ॥ వరసుర యోగిపుంగవుల వాంఛలు దీర్చెడి యోగమూర్తువై । పరమ కృపాసముద్రు లగు పార్వతి నాథుఁడుశారదావతి । హరియునుబాలకూపయునియత్రిమహామునినింట వేడ్కతో । సురచిరపూజలన్ గొనుచుశోభిలు చుండిరి పాకశాసనా

చ ॥ సురపతి నాదువాక్యములు సూన్యత మంచు నెఱింగి మా

౭౨ పత్రమునందలి శ్లోతి సవరణ.

” యద్యత్పశ్యతి చక్షుర్భ్యాం తత్తత్తదాత్మేతి భావయేత్,,

నులుక । సురగురుతోడుతక వెడలి చోద్యపునామర చే
త నంబులక । బరువడి బాపవేడియు శుభంబగు పూర్వపు
దిన్య తేజముక । కరుణతో జూపగాంచగల కార్యము గ
లెను పాకశాసనా ॥

ఈరీతి నుడివి సంతనే తత్తరంబున మహేంద్రుడు, గర్జియ
డిగ్గనురికెను. తత్తుంగల దిక్పాలురు నాసభలోగల విశ్వామిత్ర భా
రద్వాజాది మహాద్వులును యాతురంబున లేచినిలువంబడిరి అంతట వి
శ్వామిత్రుడు నారదునిచూచి నారదా! త్రేమూర్తుల పత్నులను దో
డ్కొని చనినగాని మనప్రయత్నము కొననాగదు సుమా! దేవేంద్ర
మహారాజా శుభస్య శీఘ్రంబని మనము, లోకమాతలగు, లక్ష్మీ పా
ర్వతీ శారదల కడకుఁబోయి వారల వెంటనిడుకొని బోదములెమ్ము.
అనెను తత్తుంగల వారలును విశ్వామిత్రుని నుడుపులు కార్యసాధన
ముగా నోపుననిరి. అనంతర మెల్లఱు శీఘ్రగమనంబున కైలాసమునం
దు పార్వతిదేవి విహరించు, యుద్వానవనంబును శివుండు జలక్రీడలా
డు చెంగల్వకొలఁకులును దేవకన్యలు విహరించు శృంగారంబగు కొల
నులును సిగ్గులువసించు పూపాదలును బిల్వరుద్రాక్ష వనంబులును నం
దికేశ్వర గణేశ్వర చండికేశ్వరః ప్రముఖ ప్రమథగణేశ్వరులుండు తా
వులును గడచి రత్నమయమైన భాసిల్లు సాధముజొచ్చిరి.

మణిమయ సింహాసనా శీనయగు పార్వతిదేవిని గాంచిరి. బృందారకు
లెల్లఱు బ్రమణమిల్లిరి. ఋషులు దేవీసూక్తములు పఠించిరి. నార
దుడు ముకుళితహస్తుడై.

గీ.॥ అంబశంభుండువిష్ణుండు నజుడునత్రి । యాశ్రమమునందు ఋ
షిపత్నిహర్షమొంద । క్షీరపానంబు శైశవ క్రీడలొప్పి । వింతనటియిం
పుచుండిరి వేడుకలర ॥

అని నుడివెను. శార్వాణి యాతురతో నారదా! వారలాస్థితి గనుప

ట్టుటకు కారణభూతుడ వీనె గద! సదస్యులారా! కర్తవ్యాంశ మె
య్యదియో ఊహింపుడు. అన విని దేవేంద్రుడు,

గీ || నీలగళవిష్ణుబ్రహ్మాల నేర్పడేము | సకల కార్యంబులనువీడి
సంతసమున | సత్రిభక్తికిమెచ్చియు నటవసింప | లోకములు తల్లడ
మునొందె గోకజనని ||

ఉ || కాన్తుననట్టిరూపములు గాంచెడి పేడ్క జనించెనంచు | మీ
భావములక్ష్మీదేవికిని భారతికిన్ దగవిన్నవించిమా | భీవరపాటుబా
యుటకు తీవ్రముగాజనుదేరునట్లుయో | భావజ్ఞునెరి రాణిరొ నుపా
యమునేయుము పూర్ణసత్కృపక ||

అనవిని సురాధిపతి నీవానతిచ్చినటుల సర్వజ్ఞులగు త్రిమూర్తు
ల సందర్శనార్థము శీఘ్రమున పోయెదము గాక, నారదా! కలహ
కారకుడవై మాకు తహతహచు కలిగించిన మహానుభావుండవు.
కాన్తున శీఘ్రగమనంబున సత్యలోకము వైకుంఠంబులకుఁజని లక్ష్మీ
సరస్వతుల నిందుదోడితెమ్మా. "అలస్యమ మృతం విషం || బనునా
ర్యోక్తిని మరువకుము శుభస్య శీఘ్రం బరునది జ్ఞప్తియందుగుంచు
కొనుము. అని సార్వతీబలుకగనే నారదుడు యోగమార్గ ప్రదర్శని
సీయాజ్ఞను శిరసావహించెద నని నెలవందిసత్యపుత్రహక్తామున వెడ
లి త్వరితగతిని బ్రహ్మపృష్ఠిగామము జేరెను. అందు విశ్వకర్తలగు
మనుప్రులుభుగుపులస్యపులహక్రత్వంగీరసోమనీ విదత్తుండను

బ్రహ్మలును దేవగణంబులును, నను, రుద్ర, సిద్ధ, సామ్యులును
ప్రజాపంతులైన పంచాదశసహస్రములును, ఋగ్యజుస్సామాధర్వణ
మూర్తివంతములను గాంచుచు చనిచని నవరత్న మయములగు గృ
హంబులు, సాధములు, గడచి అతిమనోహరంబై, మందారకుండ
పారిజాత సంతానకల్పక హరిచందనాది తరువులును, కీరశారి కామ
యూర పిశప్రముఖపక్షిని కరంబులును, కమలకల్పార కుముద్వకైవ
వికసితంబులును, హంస, కారండవ, జల, కుక్కుటాద్యాది శ్రేయం

బులున్ననై మధూపమాన జలములచే నెప్పియుండు వనంబున చంద్రకాంతామణి శిలపై ఋషిపత్నులగు ఖ్యాతి, భూతి, సంఘాతి, క్షమ, బ్రీతి, సన్నతి, వారలతో గోష్ఠిసల్పుచుండు, సావిత్రి గావిత్రి సరస్వతులగాంచి ప్రణమిల్లి యిటుల విన్నవించెను.

గీ || వినుము భారతినీపతి విష్ణుశివులు | సృష్టియాదిగ కార్యముతో సేయఁబెరిగి | అత్రిచేపూజగొనుచు నయ్యాశ్రమమున | భక్తవాత్సల్యతనుజూప బాల్తురైరి ||

గీ || జ్ఞానదాయివి వాగ్వాణి గానశేవ | శీఘ్రబుద్ధినివారల జేరరమ్ము | యనగ నాశ్చర్యమగ్నయై నాతురమున | నేమిసేయుదు నారదా యెరుగబలుకు ||

అన హేళారదాంబా! పార్వతీదేవి ప్రమథగణముతో ప్రయాణమునకు సంసిద్ధయైయున్నది లక్ష్మీని, నిన్నును దోడితెమ్మని నాకాజ్ఞయిడుటచే నేనరుదెంచితి, జాగుసేయవలదు అని నారదుడుఃప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. ఋషిపత్నులతోడ మేమును సంసిద్ధులమే! నరుగుడము తెమ్ము. అనుచు వైకుంఠ పురమార్గమున జనిరి, శీఘ్రగమనంబున వికుంఠము జేరిరి పద్మరాగ, మహేంద్ర, నీల, మరకత, మాణిక్య, శంకు, సేత, బాల, బహుబాల, రుచక, శమంతక, కౌస్తుభ, చంద్రకాంత, సూర్యకాంత, ప్రభాకర, సువర్ణ, చామర, చిత్రద్రవ్యంబుల చేతఁ బుణ్యాక్షత్రంబై పర్వనిర్వాణ సుఖప్రదంబై బహువిధమణి రచిత, మనోహర, కోటి చతుశ్శాలా, సమన్వితంబై, పద్మరాగ, మణిఘటిత సోపాన. సమన్విత, మహేంద్రనీల, స్తోభ, సహస్ర సంభృత, రాజిత, కలశోజ్వల, ప్రవాళ, కవాట, వజ్రప్రాకార పరివేష్టి తానేక, మందిర సుందరంబులును గాంచిగడచి.

” చ || సముదిత వజ్రసారములు చారువినీల మణీకవాటము | ల్విమలవారి న్మణీరచిత, వేదికలఁస్మశి కాంతరత్నకు | డ్యముఖులపాళ జాలములు | దంచితశీతల వారిపూజాఫే | య

ములు విచిత్రకేతనచ, యగుబులుగల్గి పురంబుభాసితెన్ ॥

చ ॥ సురచిరదిన్యరత్నపరి శోభితపుష్కర చురబిసాధము । ల్గు
గుతర వాణిశాలలును గుంజరశాలలుఁ జంద్రశాలలు । న్న
రసతఁ జిత్రశాలలును స్యందన శాలలు యానశాలలు । న్ద
లుదుగఁ గల్గియచ్చరము దద్దయునొప్పె మనోహరాకృతిన్ ॥

చ ॥ సలలితరత్ననిర్మిత వి శాలమనోహర చందనాగ రూ ।
న్ద్యో న్దుగనాభిసిక్తవిల సన్నవమాక్తిక పుష్పమాలికా ।
విలసితనూతసక్రముక వేష్టితపల్లవ తోరణావళి । కలితమ
హాపదంబులును గల్గిపురంబలరారె నెంతయున్ ॥

క ॥ క్రీడాగృహములు రష్యాక్రీడాశైలములు రత్న గృహములు
ను దివా । క్రీడాసద్మములు నిశా । క్రీడావేశ్మములు నప్పు
రి నైలువొందెన్ ॥

సుపుష్పిత, మనోహర, సుగంధి, వాయుసురభీకృత, చారు
చంపక, నాగరంగ, నారంగ, లవంగ, లుంగ, నాగ, పున్నాగ,
పూగ, జంబీరః, జంబూ, నింబ, కదంబ, ఖడ్జుర, నారికేళ, ర
సాల, పనస, దాడిమ, కదలి, కేతకీ, మందార, మాలతీ, మా
ధవీ, మల్లికాప్రముఖ, నిఖిల, తరులతా సంకుల, మహాద్యా
నంబులు గడచి, మణిప్రాకార వితర్దికా శోభితంబును, మణిసారవి
కార శృంగార్హావిచిత్రతల్ప సమన్విత, నానాజాతిప్రసూన వాయు
సురభీకృత, రత్నప్రదీపసంయుక్త, సునణక కలశోజ్జ్వల, నవకోటి
మంటపోషేతంబులు, బుష్పోద్యాన సరోవర శోభితంబును, మధువ
నమధ్యంబున, వటమూల సమీపంబున, నుంచు పద్మసరోవరమున
విహరించు పద్మాలయనుగాంచి ప్రణమిల్లి,

శ్లో ॥ పద్మప్రియే పద్మిని పద్మహస్తే ॥ పద్మాలయే పద్మదళా
యతాక్షీ ॥ విశ్వప్రియేవిష్ణుమనోనుకూలే త్వంపాదపద్మం
మహిసన్నితత్నా ॥

గీ || సింధుకన్యవీపు క్షితితలంబున మర్త్యలక్ష్మీవీపు భోగిలక్ష్మీ
వీపు | విష్ణుమాయయైన వైష్ణవీసతివీపు | సకలరూపయై
న ప్రకృతివీపు ||

ఉ || బాగుగనెంచిచూడ మునివర్గముడై ప రమాత్ముడౌచు సం |
యోగ వియోగము ల్దలప నొక్కటి నంటియు నంటుకుండి
సం | భోగవిరాగియై నిఖిలభూత మయుండగు వాడు బాలు
డౌ | యోగమదేల దాల్చెనెకొ యొప్పుగగాంచుము లో
కపోషణీ ||

గీ || పరగఋషిపత్ని యనసూయభాగ్యరేఖవలన మువ్వురుపుత్రు
లైవరలుచుండి | రింతకన్నను వేరెద్ది వింతగలదే గానవారల
గాంచెడి కాంక్షసేయు ||

హేమాతా ! పార్వతీ మొదలగు వారలు, అత్రిమహాముని
యాశ్రమమునకు బోవ సంసిద్ధులై యుండిరి. నన్నిటకంపిరి. మనకై
నిరీక్షించు చుండగలరు. కావున, బాలముసేయక శీఘ్రముగవిచ్చే
యుము. అనవిని నిమిలితలోచనయై వైకృత మనస్కురాలై లక్ష్మీ
దేవి ప్రయాణోన్ముఖురాలయ్యెను. ఋషిపత్నులు, మహర్షులును
వెంటనడువ వేగంబున కైలాసగిరియందు బ్రవేశించిరి.

అటనుండి లక్ష్మీ సరస్వతి పార్వతులు బ్రహ్మలు, ప్రమథగ
ణము, ఋషిపత్నులు, దేవతలు, గంధర్వస్త్రీలు, తుంబురుడాదిగా
గల భక్తులతో ఋక్షనామక కులాది తటంబున నుండు అత్రియాశ్ర
మము జేరిరి వీరలా గమనంబున కుల్లసిల్లి, అత్తరి మృగవిహంగ సం
తోష ధ్వనులచే పిక్కటిల్లెను.

తరు లతాదికములు నాకృతులు సువాసనలు మాధుర్యములు
వెల్లడింపుచు చూత, పనస, యాదిగాగల ఫలములక్రింద రాల్చుచు
చనసమానములై సూర్యరస్మి సోకనీయని నీడలనొప్పి మల యానిలుని

సహాయము వచ్చినవారల నాహ్వానించుట కోయనశాఖలు వంగుచు వ్రాలుచు పాంథులగు వారలకు సువాసనాఘ్రాణశక్తి మారకుండుట కు విశ్రాంతిగా గనుపట్టు చలుపందిరిగ నల్లుకొని యుండెను.

సమీపమందు పారుచుండు వింధ్యానది జలసమృద్ధియై తేటతీయ్యని నీటితో కల్మషరహితయై తనప్రతాపము నణచికొని మెల్లమెల్లన ప్రవహించుచు నిర్మలముగ నుండెను.

దేవతలు మొదలగు వారెల్లరు సేదదీర నానదీజలంబుల స్నాన మాచరించి నిత్యకృత్యంబుల దీర్చికొని పూజాద్రవ్య సంగ్రహాలైరి, భేరి, మృదంగ, కాహళాది వాద్యంబులు, మ్రోయించిరి.

అంతట యత్రియనుసూయలేతెంచి, ఋష్యాదులకు వందన మాచరించి యాశ్రమమున జేర్చిరి వారలకుచితరీతి నాసనములు సమర్పించిరి.

పార్వతినిగాంచి తాపసోత్తముల్లుస్తుతించిరి.

మ ॥ కీర్తిరూపిణి కీర్తిదాయని కీర్తికారణ రూపిణి । కీర్తిమందిర కీర్తిమత్పరి కీర్తనీయగు నోత్తరా । కీర్తిసాగర కీర్తిభూషిత కీర్తికీర్తి ఫలప్రదా । కీర్తినిర్జిత తారయత్రిత ఘేదజాల విభంజనీ ॥

లక్ష్మీదేవిని జూచి.

గీ ॥ దహనునందుమిగుల దాహికాశక్తివై । సోమునందుఁబూర్ణ శోభవగుచు । మోక్ష కాముకులకు ముక్తిప్రదాత్రివై । వ అలుసీకొనర్తువందనములు ॥

శ్లో ॥ వందేసర్వసురాది భిర్నిగదితాం లోకప్రసిద్ధాం ప్రభాం ॥ శుభ్రాంశాస్త్రపురాణ నాటక మహాకావ్యాదిసం చారిణీమ్ । బ్రహ్మాదిత్రిదశైరవందితగుణై రావేష్టితాంసర్వదా । నానాభూషణ భూషితాం సతజనాభీష్ట ప్రదాం భారతీమ్ ।

అని సవినయముగ భక్తిపూర్వక ప్రణామంబు లాచరించిరి.

అనంతరము దేవన్లులు బ్రహ్మన్లు సప్రబ్రహ్మలు దేవతలు లక్ష్మీ సత
స్వతీ పార్వతులు బాలురుగ గనుపట్టు త్రిమూర్తులకు, విధ్యుక్తము
గ, ఋగ్యజు సామవేద మంత్రంబులతో పూజగావించిరి.

రత్నదీపంబుల నివాసలిడిరి. సురలు పుష్పవర్షము గురిపించి
రి. మహాన్లులు వేదమంత్రంబుల నభిషేకముగావించి స్తుతించిరి.

దేవేంద్రుండు ముకుళిత హస్తైః శ్రీమన్నారాయణా ప్రణవ
స్వరూపుడవు, ప్రణతార్తి భంజనుండవు, పద్మనాభుండవు, పద్మి
నీనాయకుడవు, మిహిర హిమకరలోచనుండవు, సర్వజగదా ధా
రుండవు, వేదవేదాంత వేద్యుండవు, ధ్యానాగమ్య విగ్రహుండవు,
యోగి ధేయుండవు, పరమకళ్యాణ గుణరత్నా కరుండవు, వాసుదే
వుండవు నగునీవు, మాయామానుష బాలకుండ వగుటచే లోకంబు
లు తల్లడము నొందుచున్నవి.

కావున శీఘ్ర మున నీస్వస్థాన మగు నైకుంత
ముఁజేరుము.

(లక్ష్మీదేవి) కరకమలంబులు మోడ్చి, హేపరమేశ్వరా! ప
రమపావనా! పరమకల్యాణ గుణాభరణా! పాపహరణా! భక్తన
త్సలా! పంకజనాభా! పుండరీకనయనా! భుజగేంద్రశయనా! కరు
ణాకరా, సుందరాకారా, అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకా, ఆ
దిమధ్యార్తరహితా! ఆప్రమేయా, ఆనందరూపా, మునిజనవదితా,
నీలమేఘశ్యామా అనంతగరుడవిష్వక్సేనాదూలు,, బృందారకు
లు, నినుగాంచు కాంక్షచే నేతెంచిరి.

ఆర్తత్రాణ పరాయణతి నిలుపక బాలక్రీడలు జూపుచుండు
ట ఎంతకాల మోర్చియుందురు, ఎంతనివిన్నవెందురు, ఎటులోర్తురు,
చిమాయలు లీలలు గనుగొని, సంతసించిరి గాన,

మ | ఒంటినిల్చి పురాణయోగులు యోగమార్గనిరూఢులై |

కంటిమందును గానినిక్కము గానరీ భవదాకృతిన్ |

గంటిభద్రముఁ గంటిమాంసపుఁ గన్నులం గనఁబోలదీ ।

దొంటిరూపుఁదొలంగ బెట్టుము తోయజేక్షణమొక్కెడన్॥

(పార్వతి) పరమేశ్వరా! పురహారా! స్మరహారా! పరమదయాక
రా! గజచర్మాంబరా! గంగాధరా! సర్వేశ్వరా! పాపవిదూరా! ప
రమకల్యాణ గుణాకరా! భక్తవత్సలా! దయామయా! ధర్మనిలయా!
ప్రణతాగ్తినాశనా! భవబంధవి మోచనా! పన్నగాభరణా! చంద్ర
చూడావతంసా! కైలాస నిలయా! కాలాంతకా! పశుపతీ! శంకరా!
సీవు పరమ సౌలభ్యశీలుడవు జగద్భయంకర హాలాహల భక్షణుడవు
కాలసాశభీతి నివారకుడవు సర్వకామ ప్రదుడవు ముగ్ధోకముల నెల్ల
డల నిరాటంకముగాఁ దిరుగుచున్న పురత్రయమును మందహాస మా
త్రమున నొక్క నిమిషముచో భస్మముచేసి లోకముల నుద్ధరించిన మ
హా మహుడవు ఉత్తంగమగు గంగను జటాజూటమున ధరించిన మ
హానీయుడవు చరాచరము సంతటను వ్యాపించి యుండువాడవు సక
లలోకములకు సంతత శుభములు గలుగఁజేయు వాడవగుటం జేసి
వేదములు నిన్ను శంకరుఁడని సదా వినుతింపుచున్నవి.

సర్వాంతర్యామివై సర్వపాక్షీవై వెలయుచున్న సీవు బాలుడ
వైయుండుట భక్తవత్సలతచేత నని భావించితిమి.

నీవిట బాలక్రీడలు జూపుటచే నిన్నెడబాసి యుండుట నాకెం
తయు వింతగ దోచు చున్నయది. నాపరితాపమింతింతనరాకున్నది.
మరాళము కమలననమునుచాతకమునవపయోధరమును, చకోరము
చాచ్చిమును, అంధకారమున నున్నవాడు దీపమును, దత్వపేత్తలునీతే
జమునుగాక్షించు నటుల, దేవతలు బ్రహ్మలు మహర్షులు మొదలగు
వారు నీస్వస్వరూపము గాంచువాంఛచే, నిటకరుదెంచిరి. గాన, సక
లధర్వార్థసిద్ధిప్రదాతవు - త్రిగుణప్రధానమై - హరిహర బ్రహ్మభిధాన
మై - జగద్భరణ హరణ కరణములకు యుపాదానగారణమై - శృతుల
యందు ముఖ్యముగా ప్రతిపాదింపఁబడెడి, నీయాశ్వరత్వము నిలుపఁ

నీదివ్యమంగళ విగ్రహమును దర్శింపజేయుము. సంపూర్ణానుగ్రహమున, మాకోరిక సత్వరమున నెరివేర్చుము. ఇంతకన్న మేముకోరునది మఱొకటిలేదు.

సీ॥ యోగీశ్వరేశ్వర ! యోగిహృద్భాసుర

యోగగుణాకర ! యోగవిదుర!

సర్వలోకాధార ! శాంతదయాకర

దక్షయజ్ఞ ధ్వంస ! ధర్మవివశ!

సర్వాత్మ సర్వేశ ! సర్వకర్మనివేశ!

సాధుసజ్జన పోష ! చారుభాష!

పన్నగ భూషణ ! పరమసంతోషణ!

భక్తార్తి భంజన ! బాపహరణ!

గీ॥ కాలబాళ నివారణ ! కాల కంత!

నిగమగోచర సర్వజ్ఞ ! నిగమ వినుత!

భసిత రుద్రాక్ష ధారణ ! బశుపతీశ!

పరమ కరుణాంతరంగ నా ! బాణనాథ !!!

అ సంతరము , (సరస్వతీ దేవి)

హే! మహానుభావ! పరమేశ్వరీ! బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులకగోచరుడవు. అనిమాద్యష్టసిద్ధులు యోగులు తాపనులు బ్రహ్మవేత్తలు నీ పదంబుగోరిన వారలకు, శాశ్వతానందము గలిగించువాడవు. వేదమయుడవు. వేద వేదాంతమునకు మూలమవు. సర్వకారణ భర్తవు. సర్వస్మృష్టికర్తలకధిదేవుడవు. సత్యలోకని వాసుడవు. సచ్చిదానంద రూపుడవు. సృష్టిజేయుచు సమస్తలోకముల నుల్లిసింపఁ జేయువాడవగునీవిటుల ఋష్యాశ్రమమున బాలుడవైయుండుట ధర్మవిరుద్ధము. లోక ఓభముకదా? ఇంత వరకు చూపిన లీలచాలును. శీఘ్రముగ మానేత్రానందముగ, నీస్వస్వరూపముఁ బొడగనజేసి, సత్యలోకమునకు విచ్చేయుము.

ఊ॥ నీనువీరాన నైఖములు ॥ నిక్కడజూపితి వింకచాలులే
 నీదరి పేదదేవతలు ॥ నిర్మల భక్తితో వేడుచు డగా
 మోదము మొందనెంచకను ॥ మున్ను నెరుంగని బాలకూర్చి
 భేదము గల్గజేయుటకు ॥ కీర్తికిభంగము రమ్మ సృష్టకై ॥

అనంతరిము నాగదుడు హేస్వస్తి స్థితిల యాధికారులారా!

జ్ఞో ॥ బ్రహ్మత్వే సృజతేసర్వం స్థితోపాల యతేపునః । రుద్రమా
 పాయ కల్పంతే । నమస్తుభ్యం త్రిమూర్తయే ॥

దేవరవారి పాదపద్మములకు బ్రణమిల్లు చున్నవాడను.
 మీరు శ్రీగుణాతీతులు, అవాఙ్మానస గోచరులయ్యుండి భక్తిపరవశ
 తచే బాలక్రీడలు జూపుటకంటె వింతగా గన్నడు లీలలేమియులేవు.

కపటనాటక సూత్రధారులనుట తథ్యంబయ్యె! అనుసూయా
 పాత్రినత్యమునకు మెచ్చియో అత్రిమహాముని తపోమహిమ కానం
 దించియో నాచాతుర్యము గనుగొనలేకయో ” భక్తానాంత్యం ప్ర
 కాశిని ” అనునది యదార్థముచే యదలించియో? తడవు సేయక దా
 ప్తాహారములగు మువ్వలేక గ్రీనముగా నిచ్చటికి విచ్చేసితిరి.

మీకరుణా కటాక్షమున నాభక్తి సామ్రాజ్యము లొప్పునటు
 ల గావించితిరి.

నాభక్తి నే గెలుపొందజేసితిరి.

ముగ్ధోకవాసులచే నేను వందనీయుడగుటకు కారణభూతు వైతిరి.

గీ ॥ భక్తిభావంబుగలుగునా ప్రజ్ఞవెలయ । జేసియుండినబ్రహ్మలు
 శిశువులౌట । వేడబంబునుగాని వివేకశూన్య । మాటగాదని
 నెఱుగునా మానసంబు ॥

సర్వకాలము నేవించని యా బాలబ్రహ్మ తేజముగాంచుట, సంత
 సించుట, భక్తిప్రభావమే యనునది యెల్లఱకు దెలియునటుల వెల్లి
 దించితిరి. “ నహంవసామి వైకుంఠే । నయోగిహృదయే రవా । మ
 క్షతా యత్రగాయంతీ । తత్రతిష్ఠామి నారదః ॥ ” అని నాకు యితః

పూర్వము బోధించినది. సాదృశ్యము జేసితిరి. జాగు సేయక లక్ష్మీ సరస్వతీ పార్వతీ మొదలగు వారలు కాచియుండిరి. వారి వాంఛిత మిడేర, స్వస్వరూపముల స్వస్థానముల జేరుట కర్తవ్యము. ఈ మాకోరిక సఫలీకృతము కాదేని, లోకములన్ని కల్లోలము లొందకలవు. కావున పరమపతివ్రతా సాధ్యులు, యనుసూయ మనోరథ సఫలత శాశ్వతమై యుండునట్లులఁ గావించి శ్రీమమున మీకై నిరీక్షించియుండు, మాకొఱతల దీర్చును. అని ప్రార్థించినంత, త్రిమూర్తులు దివ్యమంగళ విగ్రహముల, నెల్లఱకు దరిశనం బొసంగిరి.

అనంతరము విష్ణువు యోజననటించి బ్రహ్మ శంకరులతో రహస్యాంగీచన జేసి, చిర కాలమునుండి తాపసుడు గోరుటయేగాక, అనుసూయకు బాలురమైతిమి కావున యారీతి నిలుపుటయే లెస్సయన వారిదుపురును సమ్మతించిరి.

పిదప శ్రీమహావిష్ణువు అత్రి యనుసూయను ప్రపంచ వ్యవహారమునందాసక్తి జనింప జేసెను. తాపసుండు దేవేంద్రుండు మొదలగు సురలను, తమకు యజ్ఞము సేయదలపు జనించె కావున, హోమ గుండముకడ కఱుచెంచవలసినదని ప్రార్థించెను. అటగల వారలేగాక తక్కుంగల వారలనుకూడా రావించిరి. పీఠియా త్రిశంకమహారాజు నేను నాభార్య సహితుడనై, యాహ్వానింపఁబడి నేగియుంటిని.

ముల్లోకవాసులు నత్తపసి యాశ్రమమును జేరినపిదప త్రిమూర్తులు, అనుసూయ, అత్రి, మిథునములచే యాగముగావింప జేసిరి.

హోమాగ్ని నుండి యాగమునకు పూర్వము గనపడినమువ్వు రుబాలుర వెలువడ జేసిరి. అబ్బాలుర నెత్తుకొని అనుసూయ పరమానంద భరితామెను. పుష్పవర్షముగురి సెను. దేవదుండు భులుమ్రొగెను. అచ్చరిలగానన్పాతాదికములానందము గలిగించెను. మునులు ఋషులు వేదమముల స్తుతించిరి. మందస్మితవదనారవింగులగు త్రిమూర్తుల గాలబి, అత్రిమహాముని ముకుళితహస్తుడై,

శ్లో॥ విశ్వోద్భవ స్థితి లయేషు విభజ్యమానై ర్నాయాగునై రనుయు
గమ్ విగృహీతనేహః । తేబ్రహ్మ విష్ణు గిరిశాః బ్రణతోస్స్వహమ్
వస్తేభ్యః కవవ భగవాన్మయి హూపహూతః । ఏకోమయేవభ
గవాన్ విబుధప్రధానై శ్చిత్తీకృత ప్రజననాయ కథన్ను యాయమ్
అత్రాగతా త్తనుభృతామ్ మనసోపి దూరా । బృతప్రసీదతమ
హా నిహ విస్మయో మే ॥ భా ॥ చ ॥

ప్రపంచము యొక్క స్వప్తి స్థితి సంహారములందు యేర్పరుప
బడిన, ప్రకృతి గుణములచే యుగయుగమున బ్రహ్మ విష్ణు శివ రూప
ములను బరిగ్రహించు మీకు వందనము లొనర్చెదను. పుత్రార్థినగు
నాచే పిలవ బడిన వాడెవడు ? మీరు మువ్వరొచ్చుటచే నాకాశ్చ
ర్యమగుచున్నది. అనెను. అమందకందశిత వదనార విందుడై, శ్రీ
మ హావిష్ణున ఓయీ తాపసోత్తమావినుము.

కం॥ విను మేము మువ్వరయ్యును । ననుపమ మతిఁ దలఁపఁజేకన్మై
యుందుము నీ । మనమందు నేమికోరితి ? । వనయము నాగోర్చె
పఫలమయ్యెడు జమ్మి ॥

కం ॥ మామువ్వరయంశంబుల । భీమతులగు సుతులుబుట్టిత్రిభువ
నములలో । నీమంగళగుణకీర్తి శ్రీ మహితము సేయఁగలరు
సీద్ధముసుమ్మి ॥ భా ॥ చ ॥

అనిప్రత్యుత్తరమొసంగి విష్ణుకళనుభాసిల్లు నీబాలుని నీకుదత్తము
జేసితిమి. బ్రహ్మాంశుండగు నమృతాంశుఁడు, పురాంతకు కళాంశుఁ
డగు దూర్వాసుండు, వీరిఱువురు నీయొద్దనుండజాలరు. వీరలలో నై
వపురాణ ప్రకటికృతమునకు, దూర్వాసుండును లోకములయందు రా
త్రికాలప్రకాశమునకు, సమస్తజీవకోటిసాధారభూతమగు, ఓషధులు,
నాహారపదార్థముల వృద్ధికి చంద్రుండును, నియోగింపఁబడుదురు.
మదీయాంశుండగు, దత్తుని నీకుదానమొసగితిమి. గాన నీపేరుశాశ్వ
తమై, యోగాధిపతియై, దత్తాత్రేయుడను నామంబున బలుగుచు

దు నని న్రాక్కుచ్చెను. బ్రహ్మలు, బ్రహ్మాక్షులు, దేవభూతములు
దలగు వారలు తథాస్తు. శ్రీ మన్నారాయణుని వాక్యములు సత్య
మాగాకయని నొక్కుమ్మడి వక్కాణించిరి. పిదప నారాయణునకు
సాష్టాంగమొఱగి లేచి అత్రిమహిమని యిటుల ప్రాధికాంచెను,

సీ । సకలంబువీవయై సత్యస్వరూపినై సగుణనిర్గుణమాలసాక్షివ
గుచు! తుదిమొదలును లేక నీదియదియనరాని పరమాత్మయ
ను బేరబరగుచుండి । పంచమహాభూత పంచతన్మాత్రల పం
చేంద్రియములచేపట్టుబడక । సర్వకారణములసర్వకారణమ
నై ప్రకృతీకినిమీరి ప్రబలియుండి । ప్రత్యగాత్మస్వరూపవ
గుచును యపరోక్షజ్ఞానమునను । సంపూర్ణతత్వమై షడ్భా
వరహితమై నిరుపమానందమై నిత్యమగుచు ॥

గీ ॥ సత్యమునుబాసి యుండనిచందమునను । నిన్నువీడనిప్రకృ
తిని నెర్పమిర । బరగు సృష్టిస్థితిలయప్రవర్తనముల । శ
క్తియుక్తుడసర్వజ్ఞ శరణు శరణు ॥

గీ ॥ కాలచక్రముచేతను కాలుడనంగ । కాలశక్తులకాలావధున
యవయవ । కాలనాభుడవొచును గానజేయు । కాలకార
ణసాక్షినిగాభజింతు ॥

అనంతరమనుసూయాదేవి దూర్వాస చంద్రులను పార్వతీ,
శారదా దేవులకిచ్చి, దత్తునిచేత నిడికొని విష్ణునైనదిక్కు మొగంబై

సీ ॥ శాస్త్రచయంబుల జన్మకారణుడవై । సాధనాంతరమనై సా
క్షివగుచు । మాయకులోనయ్యు మాయనుగెలిచియు । జిని
తోబంధంబు బూనుకొనక । సర్వసమత్వమై సచ్చిదానంద
మై । సర్వజ్ఞమూర్తివై సార్ధకముగ । సుజ్ఞానతేజమై శుద్ధమై
బుద్ధమయి సూక్ష్మస్వరూపమై స్థూలముగను ॥

గీ ॥ నిర్వికల్పసమాధిని నిగుడజేయు । నిత్యనిర్మలనిర్గుణ నిర్వికార ।
నిరుపమానంద దాయక నిష్కళంక । శుద్ధపరిపూర్ణ విజ్ఞాన

నుండ శేష ॥

క ॥ పరిమాత్మ నీనుపావన । చరణసరోజముల పూజసలుపగనా
కీ । చిరుతను నెసంగినదిదగు । కరుణనుశాశ్వత ఫలంబు గం
టి నుహతా ॥

అనునంత, మండస్మిత పదనార విందుండగు శ్రీమన్నారాయ
ణుండు యో ఋషిపత్నీ! నీతపోనుహిమకు, పావిత్రత్య మహిమకు
సంతసించితిమి. నీవాంఛ నీజేచ్చితిమి నాకళాంశుండగు నీబాలరూపు
నివలన సర్వశ్రేయములు గాంచుచువు. మేము స్వస్థానములకు నరిగెద
ము. అన యనుసూయ స్వామిమాయాశ్రమమును పావనము జేసి పూ
జలగొంటిరి. వింధులారగించిసి కొఱతను దీర్చుకుంటిరి. అదియును సం
పూర్ణతగావించుట వాప్రాధాన అనెను. అత్రిమహాముని కామధేనువు
నాహ్వనము జేసి సకల పదార్థములు నాయుత్తపఱచి నటగల వారలకు
మృష్టాన్నంబున సంతృప్తిగావించి వందనములొనరించెను. అంతట త్రి
మూర్తులు మొదలగు వారలు, విమానారూఢులైతమతమ స్థానము
లకు జనిరి. తదనంతరము యనుసూయ దత్తాత్రేయుని చుంచుదువ్వి
ళిరంబు మూర్కొని. చుబుకంబు ముద్దాడి. చిన్నియన్నా! నాతపః
ఫలమా !

గీ ॥ సర్వభూతమయుండగు సత్వరూపుఁ । నైనపరమాత్ముడేవిం
చి హృద్మొంగి । పరిదశంబులనర్పించి వాంఛదీవి నిర్మలానం
ద భక్తిచేసిన్నుగంటి ॥

అని ముద్దు రాజుచు నాననముజేయించి, యయ్యెలలో బరుం
డబెట్టి.

క । జోజోవిష్ణుకళాంశజ । జోజోవరయోగి వంద్యజోసుకుమారా ।
జోజోయోగ విభూషణ । జోజో శ్రీదత్తమూర్తి జోజోధీరా ॥

మ ॥ మూడు మూర్తులకాది కారణ భూతుడై పరమాత్మనై ।
నేడునాగృహ పావనంబుగ నీవుదత్తుడవైతివౌ । యూషిగం

బులు పూజ లెల్లను యోగభూషణ గొంచుమా! రాడకన్
వసియించిమమ్ముల రక్షణంబును సేయుమా ||

అని యిటుల బ్రార్థించెను. ఆయాశ్రమమునందే పూజలగొను
చు దినదిన ప్రవర్ధమానుండగుచు పంచాబ్దంబుల వాడగుటచే గిరినాథ
స్వామి వారిని రావించి పారిచే విద్యాభ్యాసము జేయించిరి.

ఆస్వామివారి వలన శీఘ్రకాలమున సర్వశాస్త్రార్థ యుక్తమగు
మహావాక్యములు మొదలగు విద్యలం దధిక పాండిత్యముగల వాడ
య్యెను. సర్వవిద్యా పారంగత్వము శీఘ్రము లభించినందులకు అత్రి
యనుసూయ లమితసంతుష్టాంత రంగులైరి.

గిరినాథస్వామి యొకనాఁడు చాలకుండును తనకు శిష్యుండనిద
లంపక దత్తాత్రేయుల గాంచి యోదత్తమూర్తి! సర్వవ్యాపకుఁడవు
సర్వలోకా రాధ్యుఁడవు సర్వభూతాంత రాత్మవు నైయుండి నిమిత్త
మాత్రమున ననుగురువుగా నైకొని విద్యలభ్య సించితీవి.

ఇది నాయెడగల కృపయేగాని వేరొండుగాదు.

నేధన్యత జేందితిని. నీకృపా కటాక్షమును వెల్లడించువాంఁ డ నాకుఁజ
నించినది. నీవుసర్వ సమర్థుండవు. కావున “నగురోరధికం., బను నా
ర్యోక్తిని నిలిపి ననుతనినఁ జేయుము. నాకాజ్ఞాఞ్చిన పోయివచ్చెద
ను. అన దత్తాత్రేయులు గురువర్యా! “గురుప్రకాశ యోధీమాన్,,

అనునది శాశ్వత ప్రకాశమానము గలుగునటుల నొనర్చి గురు
ఋణముఁ దీర్చికొనియెదనన సంతోషించెను తాపసులచే సెలవంది
స్వస్థానమునకుఁ జేరఁబోయెను. అసంతరము దత్తాత్రేయులవారు దత్తా
త్రేయగీత దత్తాత్రేయ పటలములు రాజయోగా నందమణిజరి మొద
లగు గ్రంథముల రచించి సప్తకోటి మహామంత్రములు అష్టాంగయో
గములు యెనుబడినాలుగు ఆసనములు కల్పించి మంత్ర హటలయ
యోగముల ధర్మములు ప్రకాశించునటుల ఋషులకు మునులకు బో
ధింపు ను యోగ పతియను పేరుగాంచి సుహృదవిష్ణుఁడై యుండెను.

గాన నోచక్రవర్తి.

క || జనపర దత్తాత్రేయుల | కునుపూజలు సలిపినంత కోరికలొద
వున్ | ఘనమగు తాపము బాయును | మనమన నలపో
సి సేయు మాయజ్ఞంబున్ ||

క || యోగవిభూషణుడగు యా | యోగికి విద్యుత్తుగనుయొ
ప్పగు భక్తిన్ | యాగముజేసిన నిహపర | భోగములునుగ
లుగజేయు పుణ్యలకెలమిన్ ||

క || కావున వారలనిటకును | రావించియుపూజసలుప రయము
ననీకున్ | భావిత శుభకూచకముగ | ధీవరుడగు పుత్రు
నిచ్చి దీనత బాపున్ ||

ప || పుత్రాగ్ధివై అత్రయనుసూయలతోఁగూడ దత్తాత్రేయుల
ను శీఘ్రమున రావింపుము. వారు విచ్ఛేయనంతలో బీదలకు, కుం
టి గ్రుడ్డి వాండ్రకు, అన్న, వస్త్ర, ధన, గో, భూదానంబులు సే
యుచు, గృహస్థబ్రహ్మచర్యవ్రతమున ముత్రి సామంత దండనాథు
ల వందిమాగధాదులను విద్యద్బృందసహితముగ సరయూనదీతీరం
బున నివసింపుము. నాలుగామడ నిడివియు, సంతియె వెడల్పనుగల,
యాగశాల, నాలుగు ప్రాకారములు, పదియాలు గోపురములు, వి
శాలమగు వీధులు, నిరు ప్రక్కల ధన వివిధ వస్త్రంబులచే నిండిన
కొట్టములు, సకలజాతులకు వేర్వేరుగ నన్నసత్రములకనువగు పం
టసాలలు, చలువ చప్పరములు, చలువ పందిరులు, నిమ్మగు గృ
హములు, గజ, హయ, వృషభ, గోశాలలు, విచిత్రిత రంగంబు
లుగ సుండునటుల నిర్మింపజేయుము. వలయు వస్తు సంబారములు త
క్కువలేక దెప్పించుము. నానాదేశపురాజుల, ముఖ్యబంధువుల, దే
వషి, రాజషి, బ్రహ్మషి, గణంబుల బిలువబంచుము. ఋ
షులకై నాశిష్యులఁ బంపించెదను. గాయకులను, పండితులను, సు
కవులను, విద్వాంసులను, మంగళ వాముద్యగాండ్రును, గణికారత్న

ములను, మొదలగు వారలఁరావించి, వారలకుఁ దగురీతి సత్కరించి, నియమితకార్యములందప్రమత్తువై యుండునటుల దిట్టపరచుము, బీదసాదలను, భాగవతాభిని, దైవస్వరూపులుగ భావించి రాజులతోఁబాటు సగౌరవముగ భోజన భాజనంబులఁ బరిదృష్టులఁ గావింపుము. పారిగుణాను భవముసేయు వారలను సగౌరవమున విలిపింపుము. ఎవరేదానములు గోరిన వారల కాయూరీతి దానములిచ్చి తృప్తి నొందించుము. అనవిని, సంశోషాంతరంగుండై గురువానతి శీఘ్రమున సర్వము నాయత్తపఱచునటుల మంత్రులకు యాజ్ఞాపించెను. వారలతి శీఘ్రమున నటుల గావించిరి.

—(త్రిశంకుఁడు దత్తాత్రేయులకై యాగము సలుపుట.)—

వసిష్ఠుఁడు దన శిష్యులబంపి వాల్మీక కణ్వా నారద పర్వత కశ్యపాది మునివర్గమును బిలపించెను. చక్రవర్తి వారలను దగు రీతిఁ దోడ్తెచ్చి, రత్నపీఠంబుల నమర్చి పూజించి కుశలంబడగి నేనుపు త్రాగి నై సేయఁదలచిన గ్రతువు దమబోంట్ల వలన సంగము గాపలయును. గాన, యరుగ్రహించి యవబృథము పఱకిచ్చుటనే నివసింపుఁడని బ్రార్థించెను. ఋషులంగీకరించ, సంతసించె. పినప విశ్వామిత్రుఁడే తెంచ నెదురేగి దోడ్తెచ్చి సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబు లాచరించి పూజించి దగిన సింహాసన మందధిస్థించిన పిదప , స్వామీ !! నేను త్రాగినై యాగము సేయఁసమకట్టితి. నన, మందస్మితపదనాథవిందు డయ్యెను. నానాదేశములనుండి విచ్చేసిన రాజులును జనకుఁడు మొదలగు వారలును సగౌరవముగ దోడ్తెచ్చెను. మహారాజసామ్రాజ్య సింహాసనా ఢీశ్వరుఁడైన త్రిశంకు మంత్రించే నాహ్వానింపఁ బడి విచ్చేసిన యత్రి యనసూయ దత్తాత్రేయుల భేరికాహళభాంకృత హృదంగాదివాద్య విశేషములతో నెదుర్కొని బాదంబుల గడిగి దడియొత్తి

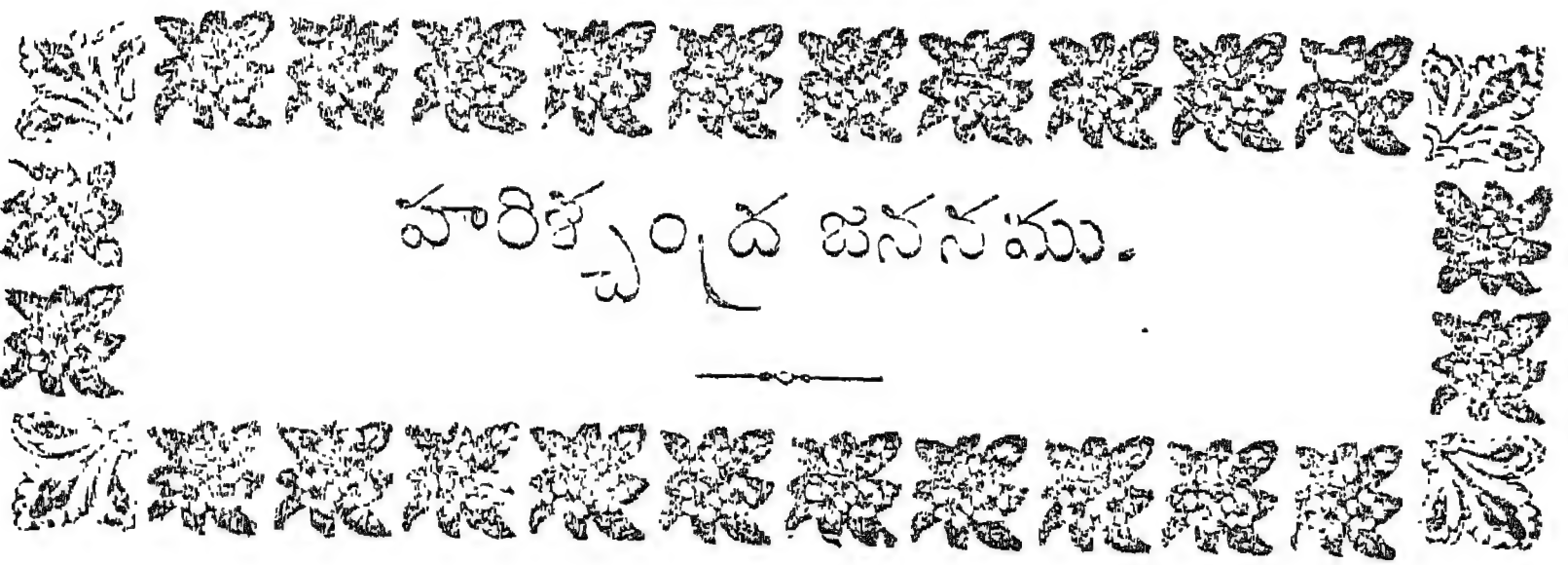
జలంబునిరమున జల్లుకొనియుత్తమపీఠంబుల వాగిమువ్వరఁ గూర్చు
డఁబెట్టి చుకునిత హస్తుడై, అత్రిచుహన్వీందా! బ్రహ్మనిష్ఠాగర్జిష్ఠ
లగుటచే మీరలు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుల బాంధవగ గని సంత
సించుటయేగాక విష్ణ్వంశచే యావిర్భవించిన యాపరమ యోగిని స
దా సేవింతు భాగ్య మట్టినది. నాకును యిట్టి గౌరవగలిగినది. ఈ
యోగివంద్యునిచే నావాంఛిత మిచ్చెనునని, మాగురువానతియందు
నాకు దృఢనమ్మకము గలిగిమిమ్మా రావించితి. యాగ సన్నాహములు
సర్వము నాయత్త బలుపఁబడినవి. యాగాధి పతిగానితాముగాని య
ధ్వర్యమువహించ బొగ్గించెద. నన , నత్తుడు ముసి ముసి నగవు నగి
యెను. అత్రిమర్ది॥ రాజేంద్ర! నీ మనోరథము యాగానంతరము
దప్పకీడేర గలదు. నసిష్ఠుగారి యచుమతివెంట యాత్మయజ్ఞము గా
వింపు మనెను . అందులకు బ్రహ్మాన్ని దేవ్వి రాజ్వి బృందము
లంగీకార సూచన నగపఱచిరి.

అత్రి అధ్వర్యుడుగను, తాను బ్రహ్మగను, కణ్వా, దేవల,
కశ్యప, జాతుకణ్ణ, జాబాలి, ద్వితచ, ఏకద్వితులు, ఋత్విక్కు
లుగను, రాజగులుపహాతలుగ, నుండ వశిష్ఠుడెఱింగించెను. ఎల్లి
రుసమ్మతించి, ఋగ్యజుస్సామంబులంగల స్వాహాకార, వషట్కా
రంబులవలన, అగ్నిష్టోమ, అతిరాత్ర ఆస్తోర్యామ, గారుడ,
చయనాదులయందలి మంత్రములచే నాహుతు లాజ్యముచేవేల్చి
మంత్ర తంత్ర లోపము లేకుండ, యాగము సంపూర్ణ గావించిరి.

అనబృథ స్నానము గావింపజేసిరి. అత్తరి దేవదుందుభులు
మొరిసెను. గంధర్వులాడిపాడి, పుష్పవర్షముగురిపించిరి. తెక్కుంగల
ఋషులు ద్విజులు వేదమంత్రంబులుచదివిరి. దత్తాత్రేయులకు, పుష్ప
హారములు, పునుగుజవ్యాజి, అత్తరు, పన్నీరు, మొదలగుపరిమళ
ద్రవ్యములు, రత్నభూషణములు, వింజామరలు, పట్టుగొడుగులు, దు
కులములు సమర్పించిరి. కర్పూరనీరాంజనములిచ్చిరి. వందిమాగధు

లకై వారము-గాయక-గణికల-హరిదాసులకీర్తనలభ్యసి మిచ్చువనిచ్చె
 ను. రత్నహారాలకృతంబులైన. కరుణపారులు గోప్యపభములు
 ముత్యములు, పగడములు, రత్నములు, కనక రజితముల దక్షణతాం
 బూలములు. దెచ్చి యోగపతిని గ్రహించుమని చక్రవర్తిప్రార్థించె
 ను. దత్తాత్రేయుండు సంతసమున నో రాజానియో దార్యమును మా,
 యెడజూపుట, యుచితముకాదు, యోగులకివియేల ! ఇవియన్నియు
 విద్యద్భృందమునకు, బీదలకుదానము సేయుము సీభక్తికి మేముమెచ్చి
 తిమి నివాంఛాఫలం బీడేరునటల. సుకసుపుత్రుండుదయించగలడు
 అనిఫలమంత్రాక్షతలొసంగెను. సకలఋషులుతథాస్తు. తథాస్తనియా
 శీర్వదించిరి. అనంతరము యోగమూర్తికి దత్తముజేసియుండువారి
 పదిశ్లోలు యెక్కువుగదెప్పించి. ఋషులకు బ్రాహ్మణులకు బీదలకు
 సదక్షణతాంబూల ఫలములతోడ దానముజేసెను. కొందరికి జాస
 స్యసమృద్ధి గలగ్రామములు, అగ్రహారములుగనిచ్చెను. ఎవరెవరేరీతి
 గోరిన నాయాదానములును. కన్యాదానాదీకములును బహుళముగని
 చ్చి. బ్రాహ్మణులను, బీదలను, సంకోపపరిచెను. ఋత్విక్కులకు
 సంపూర్ణదక్షణలొసంగి, ఆశీర్వాదముగొనెను. అనంతరము, బ్రహ్మ
 త్పత్రయ, వైశ్యశూద్ర, జనంబులకు. దగురీతి మృష్టాన్నంబులఁబరి
 ద్భృతులజేసెను. ఎల్లరికు, స్వర్ణరజితములచే, నవార్పణబడియుండు అ
 దిట యాకులతోభోజనం బిడుటచే నాశ్చర్యమునుబొంది రాజునుపలు
 విధములఁబొగడిరి తాంబూలచర్వణముసేయు సమయమున గాయకు
 లువాడిరి. గణికలు నృత్యగానంబుల తమతమనేర్పుదీపింప భరతము
 నుజూపిరి. సుకవులుచక్కని పద్యంబులు హృద్యంబుగంజదివి. అర్థం
 బులు సార్థకంబుగఁజెప్పిరి. తమఫరిచారకులతో సహా నెల్లొకకుండగు
 జహంమానములిచ్చెను. అయ్యందరు నెయ్యంబుమీర, తమదమనై
 తాపులకుంజనిరి, రాజు దంతపు పాపడలు దొడిగి వంశిమాగధులు
 వైవారముసేయ నిరుప్రక్కల చామరములు వీస పురమునందలి.
 పురపులమేడకరిగెను.

హరిశ్చంద్ర జననము.

కొన్నిదినములకే అయోధ్యాపురిజనులు గుసగుస లాడుకొను చుండిరి పురమెల్లెడల రాణిగారికి మొగంబు చెక్కులు మిక్కిలి తెలుపునాట కోరికలుమీఱు. శరీరంబుచిక్క నూగారుకాఱుకొనిది క్కగర్భమగుపడెననువదంతి పరిచారికలచే ప్రజ్వలించెను. క్రమక్రమమున రాజుగారికినిజెలిసి చాలాసంతసించెను వసిష్ఠునిరావించి సంగతి నెఱుకపరచెను. ఇటులుండుతరి అంతః పురమునుండి సుందరూధాపురుష శిశువు నుదయించెననువార్త వెడలెను. భేరులు, ధక్కలు, కొమ్ములు, శంఖంబులు, బూరగలు, తారలాదిగల మంగళనాయద్యములుమ్రోగెను. పౌరకాంతలు తమదమ యిచ్చవచ్చినటుల మాటలాడుకొనుచు నిరాటంకముగ సంతిపురముజొచ్చి బాలకుని గాంచి నచ్చెఱువంది దత్తాత్రేయమహర్షిని గొనియాడుచు బుడుతని కి స్నానమాదిగాగలకార్యములుదీర్చిరి. రాజు స్వస్తిపుణ్యాహవాచనముజేయించి పురుషుడీర్పించి వసిష్ఠునానతి హరిశ్చంద్రుడను నామకరణము విధించెను మంత్రిసామంత, విప్రకవి, గాయక నాటక పరిహాసక పౌరాణికాదులకు బంధుమిత్రులకు నుచితరీతి పారితోషికములిచ్చి సంతృప్తి నొందించెను పసుపు కుంకుమ చందన తాంబూలదక్షణలతో జాతిభేదములు నెన్నక స్త్రీలకు చీటలు రవికెలు నిప్పించెను, దీనాంధకకృపణులకు భూదిదక్షిణలు వస్త్రములనిచ్చెను. సకలజనములకు షడ్వసోపేతంబులగు మృశ్మాన్నంబుల సంతృప్తి జేందించెను.

దివదినప్రసన్నమానుడై వర్ణమానచంద్రుని భారీ వెలుంగు హరిశ్చంద్రునికెడవనత్సరమున వసిష్ఠగారిచే విద్యాభ్యాసముచేయించిరి యుక్తవయసుచచ్చసరికి సర్వవిద్యాపారంగితుండు యెఱుఁగు స్వస్థముశయగు, చంద్రమతీయను, కన్యకామణిని పరిణయము గావించిరి. హరిశ్చంద్రుఁడు అతిథి అభ్యాగతుల యందు దీరుల యందును గుల ప్రేమయు, నాదరణమును, దేన బ్రాహ్మణ భక్తియు గలిగి హాసోన్ముఖుఁడుగా పరిచారకుల నైతియు చుక్కగా పోషణ నేయుట యందును, ఋతుకాలముల యందు భార్యతో సురత సుఖంబును, రాజనీతి యందు మదియొనపి దగునీతి ధర్మములు నీతులు గజపు చుండెను. దత్త యోగీంద్రుని వరప్రసాది యగు, కొమఱు సర్వగుణసంపన్ను డగుటకు మిగుల సంతసించి నానా దేశపు రాజన్యుల రావించి శుభ ముహూర్తమున, కోసల దేశమునకు పట్టిభద్రుని గావించిరి. వింటిదే మహాన్లు లారా ! యనిన సూతుని గనుగొని కౌసకాదుల్లిట్లనిరి. సూతపోరాణికుడా ! వరప్రసాది రాజ్య సింహాసన మభిష్టించినపిదప నేమేమి గావించెను. విన కౌతూహలము బొడవినది. గాన, వక్కాణింపుమన సూతుండు చెప్పఁదొడఁగెను. న్యాయపరిపాలకుండగు హరిశ్చంద్రుఁడు ధర్మశీలుడగుటకు సంతసించి కులగురుండగు వసిష్ఠుల వారీటుల బోధించెను.

ఓహరిశ్చంద్రచక్రవర్తి ! మీవంశీయులు ముక్తిగాంచిన మార్గము నింతవలకు వెలుపకుంటిని. ఇప్పుడు వక్షాశంసెద వినుము.

—(హరిశ్చంద్రునకు వసిష్ఠగారు మహాత్మత్యముబోధించుట.)—

సకల విషయములందును మిగుల జాగ్రత్త గలిగి మెలఁగుచు, పతిథుల సభ్యాగతుల నెప్పుడు సనాదరింపక వీదల కోపినంత యుపకారము నేయుచు భగవద్భక్తుల కపకృతి నల్పక సుకవుల గౌరవింపుచు సత్యము దప్పనివాడై సత్యవర్తనము వదల కుండిరి. నిర్మలము లయిన ధర్మములు పెక్కులున్నను సత్యముతో సమానముగా

వనియు స్వగతమును పొందుటకు సత్యము ముఖ్య సాధన మనియు, సర్వ శ్రేయములు సుఖమున పొంద నగుననియు, పాపక్షయములు ముక్తిలభించుటకు. ముఖ్య సాధన మనియు తల్లి తండ్రి నాత భ్రాత మిత్ర పాత్ర కన్న భోక్త సత్యమే గాని వేరు కాదని నెఱిగిరి. ప్రాణము పోవునంత యాపద సంభవించినను అసత్య మాడలేదు. సత్య వాగుటకు సదాసందము సమస్త సుఖములు స్వహస్త గతములనియు చరాచరాత్మక మునున ప్రపంచ మంతయు, సత్యవాదుల వలననే పవిత్రమగునను యాపక మతమెఱిగి, యాచరించిభగ్యుడై కెందిరి. సర్వసారోపనిషత్తులు జెప్పెద నాలకింపుము.

శ్రీ సర్వసారోపనిషత్

ప్రారంభః.

శ్లో || అథ యేకుంతో నీలకంఠంప్రణమ్య ! స్వామిస్సర్వభోక్తైక
వాధ | బ్రహ్మ వాహం భ్రాంతినాశంకురుష్వ | ఈశ్వర
త్వం పోహ్యపరాత్పరం పూణాముపైతి సాధో | విష్ణోర్భక్త్యాసమా
దరా త్వంచవత్తో ఉవాచ |

మూ || శృణు శిష్య మహచ్ఛ్రేష్ఠం నేద వేదాంద నిశ్చితం
తత్సర్వం కృపయా వత్స్యే శృణు సద్భక్తి మానసః కాయస్యాంతే
బహిశ్చైవ | జ్ఞానం నాస్తీతి నిశ్చితం | బ్రహ్మాండ వ్యాపితం పూర్ణం
పూర్ణమంతర్భహిస్థితం | పూర్ణ మన్యతరం నాస్తి | తచ్చివం సదా

పాశ్యసి । నేతి నేతితి నేతితి । శేషితం పూర్ణముచ్యతే । ఏదిం పూ
 ర్ణమదఃపూర్ణం । పూర్ణాత్పూర్ణ ముదీచ్యతే । పూర్ణస్య । పూర్ణమా
 దాయ । పూర్ణమేవావ శిష్యతే । బహిరంతః స్పదా పూర్ణం । పూ
 ర్ణ కుంభోజవేయథా । అంతర్బహిశ్చతఃపూర్ణం । జగత్సర్వతథాదృ
 వం । స్వపూర్ణావ్యతిరేకేణ తనబ్రహ్మ మయంబ్రహ్మం । నాస్తిమా
 యా సదాబ్రహ్మ నాస్తి నాస్తి విధీయతే । పూర్ణాత్పూర్ణసర్వపూ
 ర్ణం । పూర్ణాత్పూర్ణాం ప్రకాశతే । పూర్ణానాం పూర్ణానాం సర్వం ।
 స్థితం పూర్ణేన పూరితః । పరిపూర్ణా పరాకాశః । దేహమంత
 ర్భూస్థితమ్ । ఆదిపూర్ణం చాంత్యపూర్ణమ్ । మధ్యపూర్ణం స
 పూర్ణకమ్ । ఆద్యంతపూర్ణ మచలమ్ । పూర్ణ మయ్యేన శి
 ష్యతే । పూరిపూర్ణా పరాకాశః । నిరాకాశావశిష్యతే । భావనా
 గ్భ్యంచ సగ్రాహ్యం ద్రష్టదశకన వజితమ్ । శుద్ధపూర్ణం నిరా
 భారం । పూర్ణాత్పూర్ణాం పరాత్పరమ్ । అప్రమాణ మసంగత్వం
 తల్లిగం మచలంభవేత్ । సర్వకారణ హీనోహి సపవపరమశ్శివః ।
 ప్రజ్ఞాన వాక్యహీనాత్మా । తత్త్వమస్యాది వజితమ్ । బ్రహ్మస్మాహం
 భావహీనాత్మా । అయమాత్మేతి వజితమ్ । ప్రణవాధక విహీనా
 త్మ లక్ష్మనాచ్య వివజితః । శుద్ధచైతన్య హీనాత్మా । సర్వభాస
 వివజితః । ద్వైతాద్వైత విహీనాత్మా । ద్వయనోష వివజితః ।
 దృశ్యాదృశ్య విహీనాత్మా । ద్రష్టాద్రష్ట వివజితమ్ । ఖండాఖం
 డ విహీనాత్మా । క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవజితమ్ । బ్రహ్మధకనాచ్యహీ
 నాత్మా అత్మశబ్ధార్థ వజితమ్ । సర్వత్రపూర్ణరూపాత్మా । సర్వ
 తాత్మావ శిష్యతే । అన్యైర్జ్ఞభాసితం పూర్ణం । స్వప్రకాశంస
 దానహి । ధ్వంతదేవోద్వయంహీనమ్ । కథందృశ్యలినిశ్చితిమ్ । దృ
 శ్యంసశ్యతి సత్యంచ తథాశూన్యం సదానహి । ద్వంద్వహీనం సదా
 శాశ్వమ్ । సాక్షిహీనంచ సర్వదా । తమశూన్యం ప్రభాశూ
 న్యం అత్మశూన్య మనామయమ్ । నిదేహం నిర్మలం పూర్ణం

తల్లింగ మచలం భవేత్ । మాయాపి వందితం బాహ్యం । తథ్యా
 నం కురుసర్వదా । యానత్పశ్యే దృగాకారమ్ । తదాకార మచిం
 త్యయా । యానత్పశ్యే మహాకాశం । తదాకాశం సచింత్యయా ।
 వ్యోమాతీతమిదం బాహ్యం । సర్వకారణ వజ్రతం । నిరంజనం నిరా
 పాయం । నిదేహ మచలంధృవమ్ । తస్మిన్ లింగమిత్యుక్తమ్ । స
 యేవ శివముచ్యతే । శివమధ్యే స్థితం విశ్వమ్ । శివాచ్ఛావ్యం నకిం
 చన । శివాదన్య మితిర్నాస్తి । త్రిషులోకేషు నిశ్చితమ్ । ద్రష్టా
 దృశ్యే వశాబ్ధంభ । ద్రష్టాభావే కుతోభయమ్ । సర్వేంద్రియవిని
 ర్ముక్త । జ్ఞానం యత్ర విలిప్యతే । తత్ర జ్ఞానం విస్మయేత । స్సమా
 థే స్తస్య లక్షణమ్ । వ్యోమాంతరేచ మాత్మాన । మాత్మమధ్యేని
 రామయమ్ । ప్యామానమాత్మకుర్వీత । స్సమాధి స్తస్య లక్షణమ్ ।
 నిదేహం సర్వదానిత్యమ్ । సదేహం సర్వదానహి । ఇతి నిశ్చయ
 భావేన । సమాధి స్తస్య లక్షణమ్ । ఆగామి సంచితం చైవ । ప్రార
 భ్ని చాపి సంత్యజ । జ్ఞానం శూన్యం సదాచైవ । జన్మశూన్యం స్వభా
 వతః । దృష్టిజ్ఞానమయ్యాంకృత్వా । తత్ జ్ఞానంచ విస్మయయా । య
 స్వజ్ఞానం విశిష్యేత సర్వేజ్ఞాతస్య జాయతే । తస్మాత్సర్వం పరిత్య
 జ్య । పూణామేవావశిష్యతే । చిదాకాశం మహాకాశమ్ । ఆకా
 శంచ ద్వితియ్యకమ్ । శూన్యంకృత్వా చిదాకాశం । మహాకాశమ
 వాప్నుయాత్ । భావాభావ ద్వయంత్యక్త్వా । నిరాకాశ స్థితిర్భవే
 త్యజేద్విద్యా మవిద్యాంచ । క్షరమాక్షరగంత్యజ । బంధమోక్ష
 ద్వయంత్యక్త్వా । యేన సశ్యతి తత్యజ । నిరాహంసేన చిజ్జడాత్మ
 కావరణంచిత్యా నిరామయ నిరంజన పరమశ్శేన మాలోక్య నిర
 హంకారోభవ । అత్తానాత్మారహిత పరిపూణా పరమాకాశ నిర
 తిశయ నిరీశ్వరంలిగ మధ్యే విలీనోభవ । అనాన్యతేన జీవేశ్వరభా
 వం విస్మయ । స్వస్వరూపమాత్ర । నిర్వికార చైతన్య చేదనం కు
 ర్యాత్ । నిర్వికార నిదేహ బోధమవాప్య సర్వకాల సర్వావస్థే
 షు అహంపదార్థరహిత వ్యాపారం కుర్యాత్ । అహం బ్రహ్మేతి
 భావం విస్మయ । అహం రహిత నిష్ఠోభవ । మూలాభావమిదజ్ఞానం

తుమ్ సశరీరం కిమస్థితిమంత్రం సర్వదాజపేత్ । అహంమన్నంశ
 దానాద మితీహి బ్రహ్మవేదనం । అహంమన్న మహంనాస్తి । ఇతిని
 శ్చయమేవహి । సప్రకృతి నపురుషోనకూటస్థ సచాత్మానిత్యోహ
 పూణోఽ నిర్వికారో నిరాఖ్యః । నిరాకాశ మివాత్మానం తూస్థి
 భూతం స్థితస్సద । మూహకామాది సమృద్ధం । మహంబ్రహ్మ
 తిభావనమ్ । నిగమాగమశాస్త్రాశి ఉచ్చిష్టమివ తుత్యజ । జ్ఞానం
 మధ్యే జగంనాస్తి । పూణామధ్యే జగమ్నహి । సహజ్ఞానాదికంస
 ర్వమ్ । జ్ఞానమాత్మస్వరూపకమ్ । జ్ఞానంనాస్తితినిశ్చంకమ్ । విరా
 మోయత్రచాస్తిచేత్ । దృష్టిస్తప్తైవనిశ్చిత్య । నిర్వికారస్థితిర్భవ ।
 సర్వాంతస్తం శివంధ్యాత్వా । సర్వభావం విసృజ్యయేత్ । జ్ఞాన
 మంతర్భహి ధ్యాత్వా । జ్ఞాత్వజ్ఞానం పరిత్యజ । షడ్భూతరహి
 తం పూణమ్ । అస్తావరణ నజితమ్ । షడ్వర్గా రహితంపూ
 ణమ్ । షట్కోశ రహితంసదా । జ్ఞానంత్యక్త్వా జగత్వక్త్వా । ఆ
 త్మసంత్యజ సంతతమ్ । పురుషప్రకృతిద్వయం నాస్తి । ఏకం నాస్తి
 ద్వయంనహి । బాహ్య భ్యంతరం నాస్తి । సత్యం సత్యం మహర్షి
 శం । కర్తుకారణ హీనోయ । మనుత్పన్న మిదంజగత్ । నరశృంగే
 ణచాకాశం । భిద్యతే జగదస్తిచ । అజాగతే స్తనేక్షీరం । జా
 యతే జగ దస్తిచ । శ్వానోపి శుక వాక్యేన । పదతిచేజ్జ
 గదస్తిచ । సూర్యో చంద్ర ప్రకాశేన । భాసతే జగ దస్తిచ ।
 ఔదుంబరే భవేత్పుష్పం । జాయతే జగస్థితమ్ । చందనేపుష్పమా
 ధూణమ్ । సంతోషో అస్తిచేజ్జగత్ । రవిరభ్యు దితేరాత్రౌ । చం
 ద్రోమధ్యస్త మస్తివా । తథైవ సత్యవద్భూతి । ద్రష్టాదృక్ జగస్థి
 తిః । బాషాణ వల్కయారజ్జ । రభవేత్సత్యం భవిష్యతి । పాషాణా
 జ్జాయతేపద్మమ్ । జగత్సత్యంభవిష్యతి । సూర్యైతధ్యాం తమస్తేవ
 జగత్సత్యంభవిష్యతి । ఇక్షోఃఫలంభవేద్దృష్టమ్ । జగత్సత్యంభవిష్యతి
 చంద్రోసూర్యప్రకాశేన । భాసతేజగదస్తిచ గగనారవిందమస్తేవ ।
 జగత్సత్యంభవిష్యతి । మత్స్యపాదంభవేద్దృష్టం । జగద్దృష్టంభవిష్య

తి । కుక్కుటస్యాంస్తనేక్షీరమ్ । జాయతేజగదస్తిచ । భేదాభేదద్వయం నాస్తి । క్షరమక్షరగ్ంనచ । మాయా తత్కారణం నాస్తి సత్యం సత్యం పునః పునః । గురుశిష్య ద్వయంనాస్తి । ఉపదేశం కథంభ వేత్ । వైవృతాద్వైతం సదానాస్తి । ద్వందవీనం కథంభ వేత్ । స్తుతినిందాద్వయంనాస్తి । అహంకారం కథంభ వేత్ । భూతం భవ్యంద్వయంనాస్తి । చిజ్జడస్యకథంభ వేత్ । దృక్ద్రష్టాచద్వయంనాస్తి । నాస్తిజ్ఞప్తికథంభ వేత్ । కర్తృకారణహీనోపి । జగత్సత్యం కథంభ వేత్ । ఉపాధిద్వయగ్ంనాస్తి । జీవబ్రహ్మకుతోభ వేత్ । కింబధ్యామిచ కింత్యక్త్వా కింగ్స్థామి కరోతికిమ్ । కింశ్చణోమిచ కిందృష్త్వా క్వగచ్ఛామి త్వనుస్తివా । బ్రహ్మేణభాసతేసర్వం బ్రహ్మమాయాద్వయం సహి । విద్యావిద్యద్వయంనాస్తి । నాస్తిసాక్షివిధియ్యతే । పుణ్యపాపంద్వయనాస్తి । బంద మోక్షద్వయంసహి । శూన్యాశూన్యద్వయంనాస్తి । పూర్ణాత్పూర్ణం తథాసహి । పూర్ణశూన్యద్వయంనాస్తి । యఃపూర్ణమచలంసదా సర్వాధారం చిదాకాశమ్ । సర్వప్రాణహృద్భిత్తం । చిదాకాశే జగచ్ఛ్రుతమ్ । చిదాకాశంసదాసహి । కార్యకర్తృత్వగ్ంనాస్తి । నాస్తిజ్ఞప్తిసదాసహి । ఇతివిజ్ఞేయ యద్భావమ్ । తద్భావం తత్పరిత్యజ । తూస్మిమేవస్థితంతూస్మిమ్ । తూస్మిభావంనకించనా । బహూన్ చ్చబ్దాన్ ప్రవక్షేణ । వాగ్వాపారం నిరధాకమ్ । ఏతత్సర్వాధాగ్ంసర్వమ్ । గురువాక్యేన బోధ్యతే । ఏతశ్రవణ మాత్రేన । సర్వశ్రమవినశ్యతి । బ్రాహ్మణోక్షత్రియోవైశ్య । శూద్రచండా లపుల్కసాః । తేషాంనవిద్యతేజన్మ । ఇతివేదాంత నిశ్చితమ్ । ఇతి వేదాంత సిద్ధాంతః । సారం వేదాంతఃసిద్ధిమః । మృతంజన్మద్వయంనాస్తి । భయబ్రాంతి వినశ్యతిః ॥ ఏతచ్ఛ్రవణమాత్రేణ । సర్వసిద్ధికరంభ వేత్ ॥ పరమేవ్యోమన్ ప్రతిష్ఠితమితి వేదప్రతితిష్ఠతి ॥

—(. సర్వసారోపనిషత్సంపూర్ణః .)—

—(. ఓమ్ శ్వాంతిశ్వాంతిశ్వాంతిః .)—

గద్య || వసిష్ట మహర్షిచే హరిశ్చంద్రుడు సర్వసారోప
నిషత్తాలోకించి సహృదయుండై ధర్మంబు దప్పక దానవజితు స్స
రణ ఏమటక పురజనుల కన్నబిడ్డలపగిడి పరిపాలింపుచు, ఉపాది
ద్యయ దోషరహితుండును, శక్తిద్యయ నిరాసనుండును, నాదబిందు
కళాతీతుండులు, సచ్చిదానంద రహితుండును, సర్వజ్ఞుండును, అనా
జ్ఞానస గోచరుండైన పరిపూర్ణాచల బ్రహ్మమును ఉపాసింపుచు,
గురుముఖమున ద్వాదశీ షోడశీ పంచదశీ మంత్ర మంత్రార్థరహస్యా
ధాములగ్రహించి రాజ యోగమును సాధింపుచు ప్రజాను రక్షి
గా రాజ్యపరిపాలన యాచరింపు చుండెనని సూతుండు శౌనకాదిమ
హర్షులకు చెల్పి విని మహాత్మా ! నామరూప నటనాది క్రియలు లే
ని యచలమునకు “శ్రీరామాచల పూర్ణబోధిని” యను నామము గ
ల్గుటకు కారణంబేమి ? యనవిని సూతుండు మందహాసవదనార
విందుండై, ఆదికల్పమందు శ్రీదత్తాత్రేయ యోగీంద్రునిచే పరిపూ
ర్ణాచలమనియు త్రేతాయుగమున వసిష్టునిచే శ్రీరామచంద్రునికి బో
ధించుటచే “శ్రీరామాచల పూర్ణబోధిని” యనియు ద్వాపరమందు
శ్రీసాందీపమహర్షిచే శ్రీకృష్ణభగవానునికి బోధించుటచే “శ్రీకృష్ణాచ
లపూర్ణబోధిని” యనియు కలియుగమందు గురుపరంపరా బృహ
ద్రూపమున వణింపుటచే బృహద్వాసిష్ట మనియు నిమిత్తనామకర
ణము గలిగెను.

—.(. ఫలశ్రుతి. .)—

ఈపాత్రమవలోకించినను ఫలనమొనర్చినను వ్రాసినను వినిన
ను ఇహపర సౌఖ్యము గల్గి సంతతానందులై సౌఖ్యమొందగలరు.

గీ || పరగగోపాల దేశికప్రభునికృపను । పూర్ణబోధామృతంబున
పుడమిజనుల నమితసంతోషకల్పి । యశముమువిద్య ఘనత ఛాశ్వత
శుభములు గాంచగలరు ॥

గద్య. ఇతిశ్రీ దత్తాత్రేయవరప్రసాదలబ్ధ హరితసగోత్ర వారణా
సివంశపవిత్ర కోటయార్యపుత్ర పుల్లమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫలరా
మయాఖ్య హరిదాస ప్రణీతంబగు శ్రీరామాచలపూర్ణబోధినియను,
గ్రంథమున ద్వితీయ తృతీయప్రకరణములు దత్తాత్రేయార్పణమస్తు.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

—(కోదంత్రేయ సమాజమునకు ధర్మకథలు.)

మ || రా || మిర్యాల రామలింగయ్య.

మ || రా || బిజ్జలరామన్న కొమారుడు వీరయ్య.
పద్మ లింగయ్య.

గుమిశెట్టి వెంకటమల్లయ్య.

గుబ్బ రామలింగయ్య.

శేరికుంట వెంకయ్య. రంగయ్య బలరాం.

శిలా వెంకయ్య కొమారుడు మల్లయ్య.

లనంగు లక్ష్మీనారాయణ.

కొత్త సోమిశెట్టి.

ఉప్పల శివరాజయ్య.

పెద్ది శివరాజయ్య.

మిరప కాయల యెల్లయ్య.

నామ వీరయ్య.

గోపాలు హనుమయ్య.

ఆముదా మల్లయ్య.

యెముకె బాలయ్య.

సోముసాని వెంకన్న.

కస్తూరి పెదఅంజయ్య. చినఅంజయ్య.

నాగమళ్ళ లక్ష్మయ్య.

చంద్రదాచారి.

కోదంత్ర రామయ్య.

హాకీం వాసుదేవు. జనార్దనమ్.

చెలువాది అంతయ్య.

కొండా లక్ష్మారెడ్డి. చెన్నారెడ్డి. చందారెడ్డి.

వీరారెడ్డి. వెంకట రెడ్డి. పెదమంగళవారం

కల్యాణం ఆగయ్య.

దరగా బాలయ్య తమ్ముడు దుగళయ్య.

ఆదిమూలం రామలింగయ్య.

నీలి వితోబ. పులిగండ్ల అంజనేయులు. శ్యాస చంద్రయ్య.
 గుండా భూమన్న. మూగల రామన్న. కతారి అంతోకి.
 గొల్లి మల్లన్న. కోవూరు మల్లప్ప. చినలింగంకల్లి పటేలు రామ
 కోలా నరసయ్య. పంతం అంజనేయులు. వుప్పు శివయ్య. ప్రి
 పబ్బా ఘంటయ్య. నారాయణ. గట్టు లక్ష్మన్న. గట్టుమల్లయ్య.
 యెల్లంరాజు చిప్పాభూమన్న. మహారాజు పేట.
 తెల్లాపురంభూమన్న శివరాం. అపుసులవీరన్న. నరదాక్రిష్ణయ్య.
 నానకరాంగూడెం శివరాం. చిలుకూరు శ్యామరావు.
 సారావీరన్న. రాజన్న. కుంచంయనంతయ్య. కొమారుడువిక్రయ్య.
 టునుగుర్తి నరసింహారావు కొమారుడు వెంకరావు.
 చందాపేట చంద్రారెడ్డి పటేలు. కుంట్లూరు రామక్రిష్ణయ్య.
 కుంట్లూరు రాజన్న. పసుపునూరి పుల్లయ్య.
 వట్టినాగులపల్లి కిషన్ రావు. కట్వారి. సెంకిపల్లిపద్మారెడ్డి
 చౌదరిగూడెం తోకాజయ్యన్న. కొమారుడుక్రిష్ణయ్య
 కనకమామిడమల్లారెడ్డి మొకద్దం. శ్రీనివాసరెడ్డి. ఫీల్ ఖానా. చమన్
 కొండా వెంకట రంగారెడ్డి. నారాయణ రెడ్డి. బొర్రా క్రిష్ణరెడ్డి.
 చెందిప్పరాంరెడ్డి. కొమారుడు బలనంతరెడ్డి దస్తరు రాజన్న.
 నాంపల్లి నారాయణ రెడ్డి. లింగిశెట్టి గుడుగుంట్ల రాజన్న
 యెలమల బుచ్చిరెడ్డి. దస్తరు రాజమ్మ కొమారుడు నారాయణ.
 పొతునుక నరసింహమ్మలు. చిరాకు వీరన్న తమ్ముడు బుచ్చన్న.
 శరభలింగం సమశివాయ. నాంపల్లి లక్ష్మయ్య.
 బవురం ప్యాట క్రిష్ణయ్య కొమారుడు గురుమూర్తి నారాయణ.
 అన్నారపు క్రిష్ణన్న. పాలగుల వీరయ్య. తటికల్లి కేశవులు.
 హకీం నారాయణస్వామి తమ్ముడు, గోపాలస్వామి. డాక్టర్.
 వెల్లంకి శేషాచలం. మాస్టర్. కిషన్ గంజ్. మల్లారెడ్డి మొకద్దం.
 చాన్ మనార్ మిరాయి దుకాణం బాలయ్య. మునిం వీరన్న
 గూటాలవీరబ్రహ్మం. ఫీల్ ఖానా కోవూరు మల్లయ్య.
 బాలయ్య కొమారుడు సాంబయ్య.
 వ్రమాపతి నారాయణ హరిదాసు శిద్దిపేట.